

REDACTIE VAN EEN BESLISSINGSBOOM (EN EEN
HANDBOEK VOOR HET GEBRUIK ERVAN) IN HET
KADER VAN DE DUURZAME ONTWIKKELING
EFFECTBEOORDELING VAN VOORGENOMEN
REGELGEVING

Auteurs:

Manuel DIERICKX VISSCHERS

Peter VAN HUMBEECK

Koen ROEFFAERS

Isabelle LARMUSEAU

Opdrachtgever:

POD Duurzame Ontwikkeling

Datum:

2 oktober 2006

INHOUDSTAFEL

STUDIERAPPORT

- I. Opmerkingen bij het wetenschappelijk onderzoeksrapport
- II. Europese ontwikkelingen inzake betere regelgeving
- III. Toelichting van de gemaakte keuzes
- IV. Concrete toepassing van vrijstellingscategorieën
- V. Beleidsaanbevelingen

BIJLAGEN

- I. DOEB-screening
 - a. Leidraad
 - b. Vrijstellingsformulier
 - c. Screeningsformulier
 - d. Samenvattingsformulier
- II. DOEB-scooping
 - a. Leidraad

STUDIERAPPORT

I. OPMERKINGEN BIJ HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEKSRAPPORT

1. De (leidraden voor de) DOEB-screening en de DOEB-scoping zijn ontwikkeld binnen het kader bepaald door het SPSD II onderzoeksrapport *'Methodology and Feasability of Sustainability Impact Assessment. Case: federal policy-making processes'*. Waar het merendeel van de daarin opgenomen inzichten kunnen onderschreven worden - wat ook blijkt uit de *in casu* gemaakte keuzes en overwegingen (zie hoofdstuk 3) - worden niettemin ook kanttekeningen geplaatst bij een aantal conclusies/vooronderstellingen uit het genoemde onderzoeksrapport.

2. Een *eerste kanttekening* heeft betrekking op de centrale rol die de politieke doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling toebedeeld krijgen bij de concrete uitvoering van een DOEB (zie p. 20 van het onderzoeksrapport: *'The relevance criterion concerns the relation between the proposal's objectives and the problem it is said to address. Assessing the relevance of any policy or proposal consists in answering the following question: does it address the real problem? (...) However, (this criterion) should be interpreted in Sustainable Development terms. We will briefly give some suggestions concerning possible Sustainable Development interpretations of these criteria. Relevance. For sustainable development, it doesn't suffice that the policy proposal adequately addresses an identified problem; it must also address a real priority from a sustainable development point of view.'*).

Beleidsdoelstellingen inzake duurzame ontwikkeling blijken in realiteit, zowel op federaal als op Europees en Vlaams niveau, niet of weinig door te wegen bij de uiteindelijke beleidskeuzes. De concrete politieke doelstellingen van de voorgenomen overheidsmaatregel blijken centraal te staan, *bijvoorbeeld* inzake defensie, justitie, begroting, binnenlandse veiligheid, ambtenarenzaken. Dit betekent dan ook dat de DOEB wellicht geen doorslaggevende rol zal spelen in het eigenlijke afwegingsproces van de beleidsmaatregel. Andere politieke prioriteiten of beleidsdoelstellingen zullen vaak zwaarder doorwegen en de overwegingen inzake duurzame ontwikkeling zullen in dit geval een eerder marginale rol spelen.

Het DOEB-instrument zal met deze politieke realiteit rekening moeten houden. Dit kan door bijvoorbeeld in de DOEB veeleer de klemtoon te leggen op het doorvoeren van marginale verbeteringen van de voorgenomen beleidsmaatregel om de negatieve impacts op duurzame ontwikkeling te verminderen (*'damage control'*) of de positieve te versterken, in plaats van de voorgenomen beleidsmaatregel volledig af te wijzen omdat deze in strijd zou zijn met de duurzame ontwikkeling.

Deze bedenking sluit aan bij de SWOT-analyse die het onderzoeksrapport maakt bij de Zwitsere SIA-variant: *'Paradoxically, the strong link of the methodology to Sustainable Development issues and criteria might make the entire SIA process **strongly dependent on the prominence Sustainable Development has as an strategic policy agenda. A weakening importance of Sustainable Development as a policy-makers' referent, will discredit the SIA-exercise automatically.***' (zie p. 15)

3. Een *tweede kanttekening* wordt geplaatst bij de opmerking dat het RIA-gebeuren politiek beïnvloed kan worden. Deze vaststelling is correct, maar het fenomeen kan niet vermeden worden. Politieke beïnvloeding is immers een gevolg van het *'primaat van de politiek'*.

Om de politieke invloed in te perken, moet niet zozeer aan de RIA-methodiek op procedureel of inhoudelijk vlak gesleuteld worden, maar dringen zich andere beleidsmaatregelen op, zoals *meer transparantie* van de DOEB en van het besluitvormingsvormingsproces en *betere politieke 'checks & balances'-mechanismen*.

4. Een *derde kanttekening* betreft de consultatie van betrokken partijen. Terecht pleit het onderzoeksrapport voor gedegen procedures voor de raadpleging van de *belanghebbende* partijen of de 'stakeholders', en dit doorheen het hele DOEB-proces. De beleidsaanbevelingen terzake in het onderzoeksrapport zijn terecht. De analyse kent evenwel een tekortkoming, en dit is meteen een antwoord op de vraag hoe men dient om te gaan met de 'politieke' recuperatie van het DOEB-proces door de drukings- en belangengroepen. Doorheen het onderzoeksrapport wordt voortdurend gewezen op het gevaar voor beïnvloeding vanuit de politieke wereld. Maar de politieke rol en invloed van de belangenvertegenwoordigers blijft buiten beeld. Toch spelen zij in het Belgische politieke bestel een grote rol.

Niet alleen is de erkenning van het gevaar voor politieke recuperatie van de DOEB door belangengroepen van belang voor de *creatie van een breed maatschappelijk draagvlak*, maar ook voor de nodige *datacollectie en empirische onderbouwing* van de DOEB. Het eerste kan vrij goed ingeschat worden wanneer men de standpunten en belangen van de verschillende drukingsgroepen kent. Maar het tweede laat meer ruimte voor subtiele beïnvloeding van het DOEB-proces door de belanghebbende partijen: de informatie die zij verstrekken kan immers eenzijdig of 'gekleurd' zijn. Het vergt dan ook grote expertise van de DOEB-opsteller om deze informatie in een juist kader te plaatsen. Daarnaast zal gezorgd moeten worden voor richtlijnen voor een evenwichtige consultatie van de verschillende partijen zodat de verschillende informatie-inhouden elkaar kunnen aanvullen.

5. Een *vierde kanttekening* wordt gemaakt bij het uitsluiten van een aantal oriëntatiescenario's voor de federale SIA, waaronder de *'regulatory performance'*, om reden dat *'[they] would hurt either given conventions, or would pose serious challenge to public*

authorities' traditions in decision-making, or would not correspond to the authorities current interpretation of SIA' (zie p. 67).

Dit roept vragen op, omdat dit argument ook kan ingeroepen worden voor de andere scenario's, en omdat de vijf mogelijke oriëntaties van de DOEB eigenlijk in elkaars verlengde (oorzaak of gevolg) liggen. Zo vloeit *'Regulatory Performance'* noodzakelijk voort uit de twee weerhouden scenario's, met name de SIA als *'institutionele integratie'* en als *'impact-objectivering'*.

6. Een *vijfde kantteking* wordt gemaakt bij het gebrek aan (grondige) verkenning van de beleidsontwikkelingen op EU-vlak, waarin het federale SIA-gebeuren zou kunnen/moeten worden geïntegreerd. Het onderzoeksrapport beperkt zich tot een korte SWOT-analyse van zowel de IA als de Trade-SIA. Grondiger onderzoek is op dit punt vereist, niet alleen omwille van de kennis en expertise op EU-vlak, maar ook en vooral omdat het Europese beleid steeds meer de Belgisch politiek bepaalt, en België als lidstaat actief deelneemt *resp.* moet deelnemen aan de Europese besluitvorming. Om die reden wordt hierna ingegaan op de Europese ontwikkelingen.

II. EUROPESE ONTWIKKELINGEN INZAKE BETERE REGELGEVING

Algemeen

Op Europees vlak bestaat een goed uitgewerkt beleid inzake duurzame ontwikkeling. Veel relevant materiaal is te vinden op de website van het overkoepelend secretariaat-generaal van de Commissie (<http://ec.europa.eu/sustainable>). De centrale drijfveer van het Europese beleid inzake duurzame ontwikkeling is de intrinsieke verbondenheid tussen de economische, sociale en ecologische pijler: *'On the economic side, the renewed Lisbon strategy is the motor for growth and jobs. It will help the EU adapt to the challenges of global competition and an ageing population. A stronger European economy is vital to and part of sustainable development; it will help generate the means to invest, for example in a cleaner environment, in better education and health care and in social protection. In turn, more sustainable use of natural resources and increased social justice are critical to our economic success. Recognising these linkages, the EU is exploiting the mutually reinforcing elements of economic, social and environmental policy. The Commission now undertakes impact assessments for all major policy proposals to assess whether these are consistent with better regulation and sustainability principles.'* Het is de link met *'better regulation'* die hierna verder wordt uitgediept.

Voor de Europese Unie bestaan twee belangrijke drijfveren om te komen tot goede besluitvorming (*'good governance'*) en kwaliteitsvolle regelgeving (*'better regulation'*). *Eenzijds* bestaat de wens om het democratische draagvlak van de E.U. bij de Europese bevolking te versterken en de 'kloof tussen burger en politiek' te dichten of te overbruggen. *Anderzijds* is er het proces van Lissabon met allerlei beleidsmaatregelen om de concurrentiekracht van het bedrijfsleven binnen de E.U. te verbeteren.

Deze twee drijfveren zijn zeker niet tegenstrijdig en kunnen elkaar zelfs versterken. Maar met het aantreden van de nieuwe Commissie wordt vooral de nadruk gelegd op de tweede drijfveer (de versterking van het concurrentievermogen), zonder evenwel de eerste drijfveer uit het oog te verliezen (gelet ook op het moeizame ratificatieproces van de 'Europese Grondwet').

Vooraf het Lissabonproces en het daaraan gekoppelde *'better regulation'*-programma brengen belangrijke gevolgen met zich mee voor de algemene sociaal-economische politiek en concrete beleidsmaatregelen van de afzonderlijke Lidstaten. Als gevolg van de open coördinatiemethode en de pas ingevoerde driejaarlijkse rapportageverplichting vanwege de Lidstaten, worden de Lidstaten, en dus ook Vlaanderen, aangezet hun sociaal-economisch beleid op elkaar af te stemmen. Dit betekent dat ook de federale overheid de weg van de *'better regulation'* en dus van de IA-methodiek zal moeten inslaan.

Bij wijze van eerste – maar allesbehalve exhaustieve – introductie worden eerst twee oudere beleidsbeslissingen van de Commissie en de Raad in herinnering gebracht. Daarna

wordt ingegaan op een recente beslissing van de Raad waarbij de IA opgemaakt door de Commissie centraal wordt gesteld in het beraadslagings- en besluitvormingsproces binnen de Raad (waarin ook België vertegenwoordigd is).

De Mededeling van de Europese Commissie d.d. 16 maart 2005

De mededeling van de Europese Commissie over ‘betere regelgeving’ dient om binnen de werking van de Commissie *enerzijds* het tempo van een aantal lopende maatregelen inzake betere regelgeving te versnellen en *anderzijds* meer nadruk te leggen op de economische kosten van regulering tot verbetering van het concurrentievermogen van het bedrijfsleven, zonder evenwel de sociale en milieukosten uit het oog te verliezen.

De *kernelementen* uit deze mededeling zijn:

- Betere regelgeving is noodzakelijk voor meer economische groei en banen in de E.U. via een verbetering van het concurrentievermogen van het bedrijfsleven;
- De nood aan betere regelgeving én aan een groter gebruik van alternatieven voor regelgeving (*‘soft law’*) is erkend door de drie instellingen (Europees Parlement, Raad en Commissie), dus ook door de E.U.-Lidstaten;
- De centrale richtlijn bij de opmaak van betere regelgeving is dat de wetgeving pas kan als het noodzakelijk is voor de realisatie van de betrokken beleidsdoelstellingen;
- Drie belangrijke reeksen maatregelen worden voorgesteld:
 - Een versterking van de hulpmiddelen voor de uitbouw en de toepassing van betere regelgeving op E.U.-niveau, vooral wat betreft de effectbeoordelingen van voorgenomen regelgeving en de concrete vereenvoudiging van bestaande regelgeving;
 - Een nauwere samenwerking met de lidstaten voor een consequente toepassing van de beginselen van betere regelgeving op alle wetgevingsniveaus in de E.U.;
 - Een versterking van een constructieve dialoog tussen alle wetgevingsinstanties op E.U.- en nationaal niveau en met de belanghebbenden;
- Omtrent de beoordeling van de effecten van regelgeving stelt de Commissie meer specifiek het volgende voor :
 - een algemene herziening van de richtsnoeren voor effectbeoordeling vanaf april 2005;
 - de blijvende noodzaak voor een breed overleg waarbij de nodige tijd wordt uitgetrokken om het advies in te winnen van alle belanghebbenden;
 - de publicatie van draaiboeken voor effectbeoordeling;
 - de inbedding van de raming van de administratieve kosten in deze effectbeoordeling;
 - een evaluatie van de resultaten van het effectbeoordelingssysteem in het voorjaar van 2006;
- Tevens is een grondige effectbeoordeling van de ‘moeilijke’ hangende wetgevingsvoorstellen nodig;

- Een versterking van de selectiemethodes en het gebruik van geïntegreerde actieplannen per beleidsdomein voor de *ex post*-vereenvoudiging van bestaande regelgeving;
- De aanbeveling van de Commissie om in alle lidstaten effectbeoordelingssystemen voor een geïntegreerde evaluatie van effecten op economisch, sociaal en milieuvlak op te zetten, samen met aan de nationale situatie aangepaste ondersteunende structuren;
- Tot slot pleit de Commissie voor een betere opvolging van de kwaliteit van de Europese regelgeving door een verdere ontwikkeling van een coherent geheel van gemeenschappelijke indicatoren en voor de opvolging van de vereenvoudiging van de nationale wetgeving door de Commissie.

De conclusies van de Raad voor Concurrentievermogen van de E.U. van 6 en 7 juni 2005

Op 6 en 7 juni 2005 hebben de Europese ministers van Economie in de Raad voor het Concurrentievermogen een aantal standpunten over ‘betere regelgeving’ goedgekeurd. In dit verband is de Lidstaat België – en dus Vlaanderen – hierdoor politiek gebonden en dus beleidsmatig verplicht deze standpunten uit te voeren.

De belangrijkste conclusies van de Raad voor het Concurrentievermogen van de Europese Unie inzake ‘Betere regelgeving’ zijn :

- De herbevestiging van de centrale stelling dat de opmaak van betere regelgeving een belangrijk en integraal onderdeel is van het Europees beleid tot versterking van het concurrentievermogen, de economische groei en van de werkgelegenheid;
- De ‘onderschrijving’ van de doelstelling en de draagwijdte van de mededeling van de Europese Commissie over betere regelgeving;
- Een pleidooi dat de doelstellingen van de regelgeving worden gerealiseerd zonder overdreven administratieve kosten;
- Steun voor een actieve voortzetting van de ontwikkeling van geïntegreerde effectbeoordelingen van nieuwe regelgeving als van een continu en systematisch proces van vereenvoudiging van bestaande regelgeving;
- Akkoordverklaring met de start, begin 2006, van een alomvattende onafhankelijke evaluatie van het effectbeoordelingssysteem;
- Een verzoek aan de Europese Commissie om in haar effectbeoordelingen een breed scala van opties te onderzoeken, inclusief, waar van toepassing, niet-wetgevingsopties, die aan de vastgestelde doelstellingen van een voorstel zouden kunnen beantwoorden;
- De goedkeuring van het gebruik van draaiboeken en van de systematische consultatie van de belanghebbenden bij de effectbeoordelingen;
- De bedoeling te komen tot een gemeenschappelijke werkwijze inzake de meting van de administratieve lasten die dan bij effectbeoordelingen en op het vlak van de *ex post*-vereenvoudigingen kan toegepast worden;

- *Last but not least*: Het verzoek aan de Lidstaten om de nationale inspanningen ter verbetering van het kader van regelgeving te intensifiëren, onder meer door directe raadpleging van de belanghebbenden, door vereenvoudiging van regelgeving en door effectbeoordelingen.

Enerzijds blijkt uit de conclusies van de Raad en uit de mededeling van de Europese Commissie dat de DOEB-methodiek zoals die momenteel binnen de federale overheid ontwikkeld wordt, al heel wat elementen bevat die momenteel binnen de Europese Commissie in voege zijn of die de Raad nu aanbeveelt. *Anderzijds* geven deze conclusies en mededeling aan welke richting de federale Regering met de uitbouw van de DOEB-methodiek zou moeten inslaan.

De conclusies van de Raad van 30 mei 2006

Op 30 mei 2006 heeft de Raad beslist de RIA niet enkel door de Europese Commissie, maar ook door en binnen de Raad en het Europees Parlement in het wetgevingswerk te gebruiken. In dit verband heeft de Raad een leidraad goedgekeurd met aanbevelingen voor de voorzitters van Raadsgroepen over het optimaal gebruik van de IA binnen het beraadslagingsproces.

Een indicatieve leidraad helpt de voorzitterschappen van de Raadsgroepen om op doeltreffende wijze met de Commissie, het Raadssecretariaat en delegaties van de lidstaten samen te werken en de effectbeoordelingen op een consistente manier te behandelen. Aan de hand van een indicatieve controlelijst kunnen groepen de door de Raad of de Commissie opgestelde effectbeoordelingen beter bespreken en beoordelen.

Via een aantal te doorlopen stappen kan het voorzitterschap van een groep of het Coreper aan deze instanties de zekerheid bieden dat de interinstitutionele gemeenschappelijke aanpak van effectbeoordelingen volledig wordt toegepast. Bovendien kunnen zij ervoor zorgen dat de lidstaten bij de behandeling optimaal zijn ingelicht over de effecten van een voorstel op economisch en sociaal gebied en op milieugebied, alsmede over de inhoudelijke wijzigingen die het voorstel bevat.

Deze aanbevelingen zijn:

- Ga na of u de effectbeoordeling van de Commissie in de groep wil gebruiken door aan de hand van de indicatieve controlelijst een indruk te krijgen van het nut daarvan. Dit betekent niet dat de effectbeoordeling van de Commissie door de Raad aan een kwaliteitscontrole wordt onderworpen, maar wel dat zij wordt getoetst op bruikbaarheid bij de bespreking.
- Verzoek de Commissie zo vroeg mogelijk om opheldering over aangetroffen zwakke punten of lacunes bij de toepassing van haar methodiek.
- Indien u aanvullende informatie noodzakelijk acht, kunt u opteren het eigenlijke voorstel pas in de groep te bespreken wanneer de Commissie de extra verduidelijking heeft verstrekt.

- Reserveer in een vroeg stadium van de behandeling van het voorstel tijd om de effectbeoordeling in de groep te bespreken.
- Bespreek de effectbeoordeling voorafgaand aan de vergadering van de groep tijdens de informatieronde met het Raadssecretariaat en de Commissie.
- Stel bij de bespreking door de groep een presentatie door de Commissie centraal.
- Spoor de delegaties aan om bij het overleg over de inhoud van het voorstel te verwijzen naar de in de effectbeoordeling van de Commissie beschreven effecten.
- Zorg dat de groep erin voorziet dat een effectbeoordeling wordt uitgevoerd wanneer de Raad voorstellen inhoudelijk wenst te wijzigen.
- Richt u met eventuele vragen of opmerkingen tot het Coreper, en vermeld ook hoe aan een effectbeoordeling van de Commissie ontleende informatie het debat heeft beïnvloed, alsmede hoe een eventuele effectbeoordeling van Raadswege is verlopen en wat die heeft opgeleverd.

Dit alles brengt met zich mee dat België als Lidstaat zich veel intensiever dan vroeger met de Europese IA's zal moeten inlaten en erop zal moeten inspelen. De methodologische ontwikkeling en concrete toepassing van de DOEB binnen de federale overheid kan hiertoe bijdragen.

Internationaal evaluatierapport van Jacobs & Associates inzake de RIA-toepassing

De Europese IA staat in internationaal verband niet alleen. Binnen de OESO-landen raakt de RIA steeds meer ingeburgerd. In dit verband heeft het internationale, en in de RIA gespecialiseerde, adviesbureau 'Jacobs & Associates' een evaluatierapport van de internationale RIA-toepassing opgesteld met als titel '*Current Trends in Regulatory Impact Analysis: the challenges of mainstreaming RIA into policy-making*'. Dit rapport is van belang omdat het door vele landen, en ondermeer door de Commissie, als gezaghebbend wordt beschouwd. De '*executive summary*' is alvast heel toepasselijk voor de federale situatie:

This report examines current trends in the process and methods of RIA by the top RIA performers in the world. The particular contribution of this report is that it assesses the most recent trends (2002-2006) in many of the most advanced countries, and identifies lessons for governments who wish to be at the forefront of good regulation practices.

In the short period of two decades, RIA has become a prominent tool by which governments learn how to deal effectively with increasingly complex public policy issues in an environment of competitive and open markets. A set of tools and methods has been developed and tested that is highly adaptable to varying national conditions and capacities. There is visible convergence in core methods and processes of RIA, but RIA processes and methods are still quickly evolving as, around the world, RIA is being mainstreamed into policy processes.

Mainstreaming of RIA is a positive development, because RIA has more impact in improving public policy than ever before. But mainstreaming raises new issues and tensions, as RIA becomes more responsive to political concerns such as highly visible paperwork burdens, and as wider circles of civil servants are required to deal with analytical techniques for which they have not been adequately prepared. In fact, the quality of RIA seems to be declining as its application widens. This is a

natural result of policy reforms that require a multi-year period of investment before they are integrated effectively into the machinery of governance.

The conclusion of this paper is that, to reach a sustainable level of RIA quality, governments need a clear strategy aimed at the **institutionalization of capacities and incentives in the machinery of government**. Such a strategy rests on a whole series of good RIA practices: clearer targeting strategies, development of multi-level consultation strategies, more attention to data collection and data quality issues, much more investment in training, more effective quality control through central RIA units and ministerial accountability, better use of scarce scientific resources, and better technical RIA manuals.

RIA methods also require continuing scrutiny. The major analytical trends seen today in RIA are:

* a move toward more integrated methods of assessment, converging to a method called here soft benefit-cost analysis, as countries try harder to identify the interactive effects of policies. RIA users such as the United States, Australia (at federal and state levels), Ireland, New Zealand, and the European Commission are actively improving the rigor and quality of broad RIA as an integrated framework to deal with the complexity of modern public policy;

* simultaneously, there is a move toward more fragmented and partial forms of assessment, particularly assessment of administrative burdens on businesses. This is partly a reaction to the neglect of these issues by regulators in the past, leading to ever-increasing paperwork burdens, and partly a political response to constituency pressures from businesses operating in more competitive environments.

Under these two opposing trends, RIA is integrating and fragmentating at the same time. Both these trends pose risks and opportunities for the future contributions of RIA to sensible policy-making. Fragmentation poses the larger risk because it can systematically bias policy decisions. While it might make sense to emphasize selected impacts in the RIA, partial methods should be contained within larger and more integrated methods of RIA, such as soft benefit-cost analysis, so that regulators can identify and make beneficial trade-offs between goals and impacts.

As RIA expands, continued effort is needed to track the evolution of RIA and **more investment is needed in assessing the contributions of RIA to the quality of public policy.**'

Uit dit internationale evaluatierapport volgen een aantal beleidsconclusies:

- een evenwichtige en geïntegreerde benadering van de verschillende elementen van de duurzame ontwikkeling is noodzakelijk voor een hoogstaande RIA-kwaliteit,
- de uit te voeren RIA's, hun timing en aanpak dienen op voorhand vastgelegd te worden,
- evenwichtige raadpleging van de betrokkenen moet georganiseerd worden,
- er is meer aandacht nodig voor de verzameling van kwaliteitsvolle gegevens (data),
- er is meer nood aan investeringen in opleiding en vorming,
- er dienen meer effectieve kwaliteitscontroles door centrale instanties te gebeuren,
- wetenschappelijke ondersteuning en begeleiding moeten beter ingeschakeld worden.

Gesprek met EU-ambtenaren

Op 27 september 2006 vond een onderhoud plaats met twee ambtenaren van het Directoraat-generaal (DG) voor Ondernemingen en Industrie, die zich toeleggen op de methodiek en praktijk van de Impact Assessment (IA). Dit gebeurde op basis van een aantal vooraf opgestuurde vragen, waarop mondelinge antwoorden werden geformuleerd. Bedoeling was te leren hoe de drie ‘pijlers’ van de duurzame ontwikkeling in de concrete IA-praktijk van de Commissie aan bod komen.

Dot gesprek leidde tot volgende inzichten:

- Op Europees vlak bestaat enkel een screeningsmoment – dit heet de fase van de ‘*road map*’ die minder een stappenplan is, maar veeleer een ‘*preliminary assessment*’, waarbij kort wordt nagegaan of en in welke mate een bepaald beleidsvoorstel en zijn alternatieven belangrijke gevolgen voor de samenleving – dus ook voor de duurzame ontwikkeling – *kunnen* teweegbrengen. Bij een positief antwoord dient te worden overgegaan tot een ‘*extended assessment*’. Deze wordt dan opgenomen in een jaarlijks ‘*Work Program*’. Er zijn slechts een heel beperkt aantal vrijstellingsgronden (zoals beschikkingen van de Commissie en Groenboeken). Van een uitdrukkelijke scopingfase is geen sprake.
- De ontwikkeling en analyse van (realistische) alternatieve beleidsopties, naast de bestaande situatie (de ‘nuloptie’), maken integraal deel uit van de IA. Dit betekent dat de analyse van de effecten op de duurzame ontwikkeling niet enkel gebeurt voor de uiteindelijk gekozen beleidsmaatregel, maar ook voor alle alternatieven. Op basis van een onderlinge vergelijking van de resultaten van de verschillende effectanalyses, wordt een voorstel aan de politieke verantwoordelijken gedaan om te kiezen voor die beleids optie die de grootste positieve impact op de samenleving teweegbrengt. Er is dan ook geen sprake van begeleidende beleidsmaatregelen die bijvoorbeeld bepaalde negatieve impacts op een aspect van de duurzame ontwikkeling moeten verzachten. Conflicterende impacts of belangen worden politiek ‘getrancheerd’. In die zin vormt de IA niet steeds een ‘technocratische’ oefening, maar is soms sprake van politieke interferenties.
- Binnen de Commissie vormt de opmaak van een (uitgebreide) IA het resultaat van doorgedreven teamwork, waarbij verschillende directoraten-generaal betrokken zijn. Er is weliswaar een trekkend DG – degene die het betreffende beleidsvoorstel uitwerkt – maar de overige DG’s ondersteunen én bewaken tegelijkertijd de kwaliteit van de IA’s. Dit doen ze door stelselmatig ‘hun’ aandachtspunten – de thema’s van hun bevoegdheidsdomeinen – als een (belangrijk) element van de IA naar voren te schuiven.
- Dit teamwork is reeds van bij het begin van de (uitgebreide) IA aanwezig. Dit brengt met zich mee dat de IA-methodiek reeds van bij het begin van het totstandkomingsproces van de beleidsmaatregel wordt toegepast, wat leidt tot een veel grotere meerwaarde van de IA dan wanneer deze enkel *ex post* zou worden toegepast. Bovendien worden vrijwel alle relevante effecten in de analyse meegenomen. Een belangrijke ‘stok-achter-de-deur om de andere DG’s reeds van bij het begin van de IA te betrekken, vormt de interne verplichting om een

beleidsvoorstel, vooraleer deze agenderen, eerst op het intranet te plaatsen, zodat het door de andere DG's kan onderzocht worden. Pas wanneer geen tegenkantingen of bezwaren (meer) geformuleerd worden, kan het geagendeerd worden.

- De kwaliteitscontrole gebeurt dus grotendeels door middel van *'cross checking'* door andere DG's aangaande *'hun'* beleidsthema's. Toch zal er daarnaast binnen afzienbare tijd binnen het overkoepelende secretariaat-generaal een speciale cel – de *'IA-board'* opgericht worden die de IA-methodiek binnen de individuele IA's zal bewaken op grond van de reeds bestaande IA-richtlijnen (IA-guidelines).
- Enkel bij de eigenlijke IA's – en dus niet bij de *'road maps'* – vinden uitgebreide consultaties plaats, op basis van de betreffende richtlijnen. In dit verband is het voor de beschrijving van de economische effecten van belang te wijzen op het bestaan van de *'European Business Test Panel – EBTP'*, een panel met bedrijfsleiders of managers die via internet geraadpleegd worden over hun inschatting of raming van de impacts van beleidsvoornemens op hun bedrijven. De selectie van deze bedrijven gebeurt op een statistisch verantwoorde manier om mogelijke eenzijdigheden tegen te gaan.
- De empirische onderbouwing van de IA blijft daarentegen een *'soft spot'*. Er bestaat duidelijk een gebrek aan relevante dataverzameling. Eurostat geeft wel een overzicht van belangrijk statistisch materiaal, maar dit dient steeds door de IA-opsteller vertaald en toegepast te worden naar en op de concrete IA. Dit laatste blijkt in de praktijk geen evidentie te zijn, want het veronderstelt een grote mate van expertise.
- Tenslotte bestaan er zeker leereffecten – de IA-expertise bij individuele ambtenaren neemt toe – maar toch is er blijvende nood aan voortgezette opleidingen en praktijkervaringen. Daarom worden er ook steeds meer binnen de DG's *'Better Regulation IA units'* opgericht die deze expertise moeten centraliseren. Immers, binnen de Commissie is er een groot intern verloop van personeel tussen de verschillende DG's. Ambtenaren blijven meestal niet langer dan 3 tot 5 jaar binnen een bepaalde DG.

III. TOELICHTING VAN DE GEMAAKTE KEUZES

Algemeen

De processen van ‘screening’ en ‘scoping’ moeten volgens het onderzoeksrapport in elkaars verlengde liggen. Om die reden werd ervoor geopteerd de aandachtspunten voor de scoping te laten voortvloeien uit de resultaten en bevindingen van de screening. Dit houdt in dat de aandachtspunten van de scoping niet of moeilijk behandeld of ingevuld kunnen worden, zonder een antwoord te hebben op de vragen die in de screeningsfase behandeld worden. De handleiding voor de aanpak van de scoping dient dan ook samen gelezen te worden met deze voor het invullen van het screeningsdocument. Door deze scoping krijgt de DOEB-opsteller een beter zicht op de draagwijdte en diepgang van de uitgebreide DOEB, die eventueel door een externe consultant kan uitgevoerd of begeleid worden.

Daarnaast werd geopteerd voor een combinatie van de twee mogelijkheden voor screening, met name de ‘*prescriptive approach*’ met het vrijstellingsformulier (formulier A) en de ‘*discretionary approach*’ met het screeningsformulier (formulier B). Dit stemt overeen met de bevindingen van het wetenschappelijk onderzoeksrapport: ‘*Both approaches are not necessarily antagonistic and can be combined into a coherent selection process. As a matter of fact, some decisions taken by public authorities are simply not suited for evaluation at all; others are not suited for Sustainable Development-type evaluations. Some form of prescriptive selection seems thus unavoidable, and be it only to skim from the political agenda, issues such as nominations or errata. (...) Simultaneously, evaluating potential impacts on Sustainable Development solely on the basis of fixed prescriptive rules does not allow accounting sufficiently for the complexities and uncertainties of the sustainability paradigm. As a consequence, screening relies in most cases on pre-assessment tools, such as short evaluation notes, impact matrixes, causal chain exercises, ...*’ (zie p. 22)

De vrijstellingsgronden: weglating van de vrijstellingsgrond ‘autoregulering’

Deze vrijstellingsgrond is in de DOEB-beslissingsboom weggevalen omdat heel wat ‘autoregulering’ een belangrijke impact op duurzame ontwikkeling kan hebben. *Voorbeelden* hiervan zijn de premies en andere financiële tegemoetkomingen aan ambtenaren die in het personeelsstatuut zijn opgenomen, wanneer zij op een milieuvriendelijke wijze van en naar hun werk reizen.

Heel wat aspecten van de autoregulering kunnen wel onder andere vrijstellingsgronden vallen, zoals voorgenomen beslissingen die interne werkprocessen regelen of organieke structuren vastleggen en die duidelijk *geen enkele impact op de duurzame ontwikkeling veroorzaken*, of autoregulering met een *puur formeel karakter*.

In de Vlaamse RIA-handleiding is de uitzonderingsgrond van ‘autoregulering’ wel opgenomen omwille van:

- praktische redenen (het vermijden van een toevloed van regelgeving inzake het Beter Bestuurlijk Beleid – BBB);
- het feit dat de Vlaamse RIA bedoeld is om de samenleving een betere bescherming te bieden tegen onnodige of nodeloos bezwarende regelgeving. De overheid is daarentegen veel beter in staat zichzelf tegen dit soort regelgeving te beschermen.

De verwijdering van de vrijstellingsgrond ‘voorgenomen overheidsbeslissingen die gebonden EU-implementatie inhoudt’

Deze vrijstellingsgrond werd weggelaten omdat:

- deze vrijstellingsgrond enerzijds kan vallen onder de vrijstellingsgrond ‘voorgenomen overheidsbeslissing met een louter formeel karakter’, wanneer effectief geen vrije beleidsruimte meer bestaat bij de implementatie van Europese regelgeving en beslissingen;
- deze vrijstellingsgrond zou kunnen leiden tot oneigenlijk gebruik, met name de omzetting van richtlijnen waarvoor wel nog vrije beleidsruimte bestaat, maar zonder hiervoor de DOEB-screening te (willen) ondergaan.

De weglating van de woorden ‘zonder inhoudelijke impact’ uit de vrijstellingsgrond ‘voorgenomen overheidsbeslissing zonder inhoudelijke impact of met een louter formeel karakter’

Deze woorden werden weggelaten om verwarring te vermijden met de vrijstellingsgrond ‘voorgenomen overheidsbeslissing waarvan op voorhand én met zekerheid vaststaat dat de impact op duurzame ontwikkeling te verwaarlozen valt’. De behandeling op de ministerraad betreft dus een louter procedurele kwestie.

De opsplitsing van de vrijstellingsgrond ‘hoogdringend voorgenomen overheidsbeslissing’

Deze opsplitsing gebeurt in de volgende vrijstellingscategorieën:

- geplande overheidsbeslissing die bij hoogdringendheid genomen moet worden;
- voorgenomen overheidsbeslissing die steunt op overwegingen van staatsbelang, nationale orde en veiligheid, of die niet openbaar gemaakt kunnen worden.

De reden hiervoor ligt in het feit dat de twee vrijstellingsgronden niet noodzakelijk samen vallen, maar beide wel degelijk nodig zijn. Niet alle overheidsbeslissingen op basis van het staatsbelang of geheimhouding zijn hoogdringend, en niet alle hoogdringende overheidsmaatregelen zijn geheim of van staatsbelang.

Toevoeging van de onderlijnde woorden aan de vrijstellingscategorie ‘voorgenomen overheidsmaatregel die reeds op een ander beleidsniveau onderworpen werd aan een kwaliteitsvolle evaluatie of analyse van de relevante impacts op onderdelen van de duurzame ontwikkeling, met name het economisch weefsel, het leefmilieu en de sociale samenhang’

Het betreffen *enerzijds* verduidelijkingen om verkeerde interpretaties en misverstanden te vermijden, en *anderzijds* belangrijke elementen die toegevoegd dienden te worden, met name dat:

- de al uitgevoerde analyse kwaliteitsvol moet zijn – dus geen *pro forma*-analyse;
- de al uitgevoerde analyse moet slaan op de *in casu* relevante aspecten van duurzame ontwikkeling.

De toevoeging van twee nieuwe vrijstellingsgronden:

Deze twee nieuwe vrijstellingscategorieën zijn:

- voorgenomen technische beleidsmaatregelen inzake begroting en fiscaliteit, zoals bepaalde vastleggingen, met uitzondering van beleidsheffingen, –subsidies en belastingen;
- individuele benoemingen.

In een zekere zin liggen deze vrijstellingsgronden in het verlengde van de vrijstellingscategorie ‘zonder inhoudelijke impact’. Daarom worden ze dan ook beschouwd als verfijningen van deze algemene uitzonderingsgrond.

Begrotings- en fiscale maatregelen kunnen binnen de werking en structuur van de overheid belangrijke gevolgen met zich meebrengen (dus hebben ze geen formeel karakter), maar zullen toch geen weerslag op de samenleving hebben. *Idem dito* met individuele benoemingen.

Omschrijving van de aanleiding, doelstellingen, concrete invulling en het overwegingsproces bij de totstandkoming van de voorgenomen overheidsbeslissing

Met deze rubriek gaat men dieper in op de bestaansredenen, totstandkoming en concrete invulling van de voorgenomen overheidsbeslissing. In deze fase komt de eigenlijke effectenbeoordeling op de duurzame ontwikkeling dus nog niet aan bod. Of met andere woorden, er dient hier enkel gefocust te worden op ‘*endogene*’ of interne elementen van de geplande beleidsmaatregel en die (eventueel) nog niets met duurzame ontwikkeling te maken heeft.

Toch is deze rubriek belangrijk, want zonder een goed inzicht in de verschillende aspecten van de voorgenomen beleidsmaatregel, is een goede DOEB-screening en -scoping niet mogelijk. Heel wat voorgenomen overheidsbeslissingen zijn immers niet gericht op duurzame ontwikkeling, maar op andere beleidsdoelstellingen. Dit brengt met

zich mee dat deze laatste beleidsdoelstellingen mee in het afwegingsproces moeten genomen worden, wil het DOEB-gebeuren zijn politiek draagvlak niet verliezen.

In het screeningsformulier wordt ingegaan op de strikte of loutere omschrijving van de aanleiding, doelstelling en concrete inhoud van de voorgenomen overheidsbeslissing.

Wel is de volgorde ten aanzien van de oorspronkelijke versie wat aangepast:

- *eerst* de beschrijving van de aanleiding of het maatschappelijk probleem,
- *vervolgens* de beschrijving van de inhoudelijke invulling, concrete uitvoering en directe effecten ten aanzien van de doelgroepen,
- *tenslotte* de verwachte of geanticiperde effecten.

In de scoping wordt gepoogd aan te tonen dat de geplande beleidsmaatregel evenwichtig en goed onderbouwd tot stand is gekomen. Hier staat dus de kwaliteit van de geplande beleidsmaatregel centraal. Het is van groot belang om de inzichten die hier verzameld worden mee te nemen in het eigenlijke DOEB-proces, meer concreet om een afdoend antwoord te kunnen verschaffen op de vraag of en in welke mate de maatregel met betrekking tot haar effecten op de duurzame ontwikkeling kan aangepast worden.

Hiervoor maakt de scoping-handleiding gebruik van:

- een aantal aandachtspunten die in de oorspronkelijke versie van rubriek 4 stonden, zoals de afweging van het voorstel tegen mogelijke alternatieven en het afwegingskader (de verantwoording van de gekozen beleidsmaatregel);
- een aantal bijkomende evaluatietechnieken of analysemethodes voor beleidsevaluatie, zoals risico-analyse, het onderzoek naar het belang van menselijk gedrag, werken in SMART-termen, de nalevings- en handhavingsfactoren (de ‘Tafel van Elf’), de behandeling van de indirecte en de verdelingseffecten.

De inhoudelijke invulling van de matrices

De keuze en inhoudelijke invulling van de aandachtspunten in de matrices voor de screening en scoping is gebaseerd op volgende overwegingen:

- in het screeningsdocument werd per ‘*pijler*’ van de duurzame ontwikkeling telkens voor tien aandachtspunten gekozen, om een evenwicht in de DOEB-screening te bewaren;
- de keuze van effecten van de impactmatrix *quick scan* is gebaseerd op de eenvoud, eenvormigheid en duidelijkheid van het concept, en op het al dan niet bestaan van gemakkelijk toegankelijke en algemeen aanvaarde indicatoren of empirisch materiaal;
- de aandachtspunten van de scoping vormen kwalitatieve verfijningen, uitdiepingen of nuanceringen van de effecten uit de *quick scan* matrix. In deze zin vormen de effecten van de scoping een logisch verlengstuk van deze van de screening. Dit heeft als voordeel dat de informatie die in de screening verzameld wordt, ook kan en zelfs moet gebruikt worden in de scoping en in de eigenlijke

DOEB, en men bij de uitvoering van de eigenlijke DOEB niet van nul hoeft te vertrekken;

- de keuze van de aandachtspunten is gebaseerd op de intentie om zoveel als mogelijk het volledige spectrum of de volle draagwijdte van elke pijler te ‘dekken’;
- de keuze is eveneens gebaseerd op de concrete invulling van de Europese effectbeschrijvingen. Dit maakt het mogelijk om op het Europese IA-gebeuren in te spelen (zie *supra*);
- in de scoping en dus in de eigenlijke DOEB volstaat het niet om enkel de bijkomende of aanvullende effecten te beschrijven, maar ook om de omvang en diepgang van de causale verbanden binnen en tussen de drie pijlers weer te geven. In de scoping-leidaard worden een aantal voorbeelden hiervan gegeven, maar deze zijn zeker niet exhaustief te noemen;

De scoring, invulling van de kolommen en de conclusies

Voor het invullen van de impactmatrix van economische, sociale en ecologische effecten wordt een scoringsysteem gebruikt dat voldoende nuancering toelaat, en op eenvoudige en consistente wijze kan worden gebruikt. Dit blijkt *bijvoorbeeld* in de mogelijkheden tot het invullen van de restscores die een uiting zijn van de complexiteit en de moeilijkheidsgraad bij het toekennen van de scores. Het scoringsysteem is gebaseerd op algemene praktijkervaringen in binnen- en buitenland.

Naast de eigenlijke scores ++, +, 0, -, -- zijn er nog twee bijkomende schalen voorzien ‘?’ en ‘±’. Dit zijn een soort van restcategorieën, die gebruikt kunnen worden wanneer aan de impact van een voorgenomen beleidsmaatregel geen score kan worden toegekend volgens de normale beoordelingsschaal. De score ‘±’ is van toepassing wanneer zowel positieve als negatieve impact wordt verwacht, maar de netto-impact niet met voldoende zekerheid als positief dan wel negatief kan worden ingeschat. Deze scoring kan ook gebruikt worden om te wijzen op het bestaan van verdelingseffecten, waarbij sommige groepen winnen en andere achteruit gaan.

De score ‘?’ duidt op een nog grotere onzekerheid dan ‘±’, bij gebrek aan (betrouwbare) informatie en/of inzicht in de processen kan geen uitspraak worden gedaan omtrent de impact van de bestudeerde beleidsmaatregel. Merk hierbij op dat de scoring “0” en “?” duidelijk van elkaar verschillen. Dit aspect van onzekerheid vinden we trouwens ook terug in de vraag over de zekerheid van informatie.

De impactmatrices voorzien tevens de mogelijkheid informatie op te nemen over het ruimtelijke aspect van de impact en specifiek betrokken sectoren of activiteiten. Volgende niveaus worden onderscheiden: lokaal (lok), regionaal (reg), nationaal (BE), Europees (EU) en mondiaal (btn EU). Deze kolom vervangt dan ook de oorspronkelijke kolom met de vraag naar de planetaire impact, en breidt deze eigenlijk nog uit door meer nuanceringen te leggen. Het tijdsperspectief wordt behandeld door zowel een kolom voor de korte termijn als één voor de lange termijn in de matrices in te lassen. Wat nu

precies een korte en een lange termijn is, is afhankelijk van de concrete beleidsmaatregel.

In een aparte vraag in het formulier heeft men tenslotte de mogelijkheid om toelichting te geven bij concrete scores. Bijvoorbeeld in geval van een score ‘?’ of ‘±’ of voor nadere toelichting bij de specifiek getroffen sectoren/activiteiten kan hier informatie worden opgenomen, die relevant is voor de beoordeling. Het betreft dus een kwalitatieve aanvulling op de kwantitatieve scores. Deze kolom is wel van belang om in een volgende fase beleidsconclusies ten aanzien van de voorgenomen maatregel te kunnen trekken.

Met betrekking tot de conclusies zijn er twee niet onbelangrijke opmerkingen:

- Er werd voor geadviseerd om in de screeningsleidraad niet te kiezen voor een bepaald beoordelingssysteem van de individuele scores maar daarentegen net de voor- en nadelen van de verschillende beoordelingen mee te geven. De DOEB-screening maakt immers steeds *maatwerk* uit, waarvoor nu eenmaal geen uniforme methodes of gestandaardiseerde toepassingen bestaan.
- De leidraad geeft aan dat (eventueel) *de maatregelen moeten opgesomd worden om ofwel de ongewenste effecten te beperken ofwel de gewenste effecten te versterken*, dit zelfs wanneer uit de DOEB-screening zou blijken dat er geen belangrijke economische, sociale of ecologische effecten zijn die een voortzetting van het DOEB-proces noodzakelijk maken. Dit laatste maakt het mogelijk om het beleid inzake duurzame ontwikkeling verder gestalte te geven.

IV. CONCRETE TOEPASSING VAN VRIJSTELLINGSCATEGORIEËN

Op vraag van de opdrachtgever werd nagegaan hoeveel agendapunten onder de vrijstellingsgronden zouden vallen. Het betrof agenda's voor de vier ministerraden van 24 mei, 30 juni, 7 en 14 juli. Dit onderzoek gebeurde zonder kennis van de concrete inhoud van de agendapunten, waardoor de resultaten met enig voorbehoud beoordeeld moeten worden.

De concrete resultaten

24 mei 2006: 27 agendapunten

- B.6.a) – hoogdringende karakter
- B.7. – zonder inhoudelijke impact
- B.9. – zonder inhoudelijke impact
- B.13., B.14. en B.15. – hoogdringende karakter

30 juni 2006: 42 agendapunten

- B.1., B.2., B.3., B.4., B.5., A.6., B.7. – formeel karakter
- B.9. – geen overheidsbeslissing
- A.11. – geen overheidsbeslissing
- B.12., A.13., A.14. – zonder inhoudelijke impact
- B.17., A.18., B.19., B.20. – veiligheidskwestie en zonder inhoudelijke impact
- B.23. – reeds voorafgaande D.O.-evaluatie
- A.29. – begrotingskwestie
- A.37. – begrotingskwestie
- A.39. – individueel karakter en zonder inhoudelijke impact
- A.42. – formeel karakter

7 juli 2006: 33 agendapunten

- B.1. – geen beslissing
- A.3. – geen beslissing
- B.6. – formeel karakter en zonder inhoudelijke impact
- B.9., B.10., A.11. – veiligheidskwestie
- B.12. – zonder inhoudelijke impact
- B.13., B.14. – reeds voorafgaande D.O.-evaluatie
- A.15., A.16., A.17., A.18. – geen inhoudelijke impact
- B.20. – geen beslissing
- B.25. – zonder inhoudelijke impact
- B.26., B.27. – geen beslissing

14 juli 2006: 56 agendapunten

- B.2., B.3., B.4.a) – geen beslissing
- B.7., A.8. – geen beslissing
- A.12. – begrotingskwestie
- A.13., B.14., B.15. – individueel karakter
- B.18. – reeds voorafgaande D.O.-evaluatie
- B.29., B.30. – geen beslissing
- B.25. – zonder inhoudelijke impact
- B.43. – formeel karakter
- B.44. – begrotingskwestie
- A.56. – formeel karakter

Specifieke opmerkingen en aandachtspunten

- Sommige agendapunten bevatten geen voorgenomen overheidsbeslissing, maar vormen slechts een mededeling, toelichting of verslag van de stand van zaken, zoals:
 - zaken die bij het Arbitragehof aanhangig zijn
 - wekelijks voortgangsrapport inzake de omzetting van de Europese wetgeving in Belgisch recht
 - stand van zaken over de oprichting van cellen voor Duurzame Ontwikkeling of betreffende duurzame overheidsopdrachten
- Sommige agendapunten vormen twijfelgevallen:
 - vooral aangezien de concrete inhoud van de beleidsmaatregel onvoldoende toegelicht wordt (voorbeelden: programmawetten – maar dit kan door de expertise van de D.O.-cellen opgelost (zie hieronder bij de algemene beleidsaanbevelingen)
 - de vrijstellingsgrond ‘zonder inhoudelijke impact op de duurzame ontwikkeling’ strikt (helemaal geen impact) dan wel extensief (een marginale impact) kan geïnterpreteerd worden – hoe verhoudt dit zich dan tot het gebruik van formulier B enerzijds en de gemakkelijke toepasbaarheid anderzijds;
- Voor sommige agendapunten kunnen meerdere vrijstellingscategorieën gebruikt worden. Dit kan als voordeel hebben dat in twijfelgevallen de ene vrijstellingsgrond de andere kan versterken, waardoor de twijfel over de inroeping van de DOEB-vrijstelling vermindert. Vooral een combinatie van de vrijstellingsgrond ‘zonder inhoudelijke impact’ met andere categorieën.
- De bouw van overheidsgebouwen en andere, mogelijk vervuilende overheidsactiviteiten zouden onder de vrijstellingsgrond ‘de maatregel werd reeds op een ander beleidsniveau onderworpen aan een kwaliteitsvolle evaluatie of analyse van de relevante impacts op onderdelen van de duurzame ontwikkeling’ kunnen gebracht worden, aangezien deze bouw zal vallen onder de, weliswaar ‘toekomstige’ of geplande stedenbouwkundige vergunning en

eventueel de milieuvergunning van de hiervoor functioneel en territoriaal bevoegde gewesten.

- Bepaalde agendapunten hebben een zekere impact op een bepaald onderdeel van de duurzame ontwikkeling, maar wanneer dit samengevoegd wordt bij de andere aspecten van de duurzame ontwikkeling, dan wordt deze impact marginaal. De vraag rijst dan of deze agendapunten al dan niet onder de vrijstellingsgrond *'zonder inhoudelijke impact'* kunnen gecatalogeerd worden.
- De vraag rijst wat we onder technische aanpassingen of correcties kunnen verstaan. Zijn het enkel de strikt noodzakelijke, dan wel ook de wenselijke?

V. BELEIDSAANBEVELINGEN

1. Vermeden moet worden dat de DOEB-resultaten los van de concrete inhoud van de beleidsmaatregel komen te staan en/of dat de DOEB nà de opmaak van de beleidsmaatregel (*ex post*) wordt opgesteld. Dit zou de meerwaarde van de DOEB drastisch ondermijnen.

Om te vermijden dat de DOEB-procedure enkel als een ‘stok-achter-de-deur’-controle wordt beschouwd, dient de DOEB-procedure reeds *zo vroeg als mogelijk* in het beleidsproces (of opmaakproces van regelgeving) betrokken te worden.

De voorkeur gaat naar een tweesporenaanpak waarbij de DOEB én als een controledocument én als een proces beschouwd wordt. *Enerzijds* wordt de DOEB als *document* bij wijze van controledocument of als ‘bewijsstuk’ toegevoegd aan elk beleidsdossier dat op de ministerraad geagendeerd wordt. Om misbruiken en ‘DOEB-ontduikingen’ te vermijden, moet er wel een ‘externe’ (d.i. door een andere, onafhankelijke dienst) kwaliteitscontrole gebeuren. *Anderzijds* zou de DOEB als *proces* idealiter reeds moeten opgestart of toegepast worden van bij de opmaak van beleidsnota’s ter uitvoering van het Regeerakkoord. Ook in Vlaanderen is sprake van de invoering van een regelgevingsagenda om de toepassing van de RIA in een vroegere fase van het beleidsproces opgestart te krijgen. De DOEB-beslissingsboom fungeert dan als een intern hulpinstrument voor de DOEB-opsteller om hem te helpen een volledig (in)zicht te krijgen in de DOEB-aandachtspunten en -mogelijkheden. In deze zin sluit de suggestie voor het invoeren van het tweede spoor nauw aan bij de Britse aanpak voor de opmaak van een RIA (reguleringsimpactanalyse). Daar heeft men een ‘initial’, ‘partial’ en ‘full’ RIA waarbij dit geen drie los van elkaar staande documenten zijn, maar daarentegen voortzettingen of aanvullingen van de initiële RIA naarmate het beleids- en wetgevingsproces vordert en er meer gegevens beschikbaar worden.

2. Op Europees vlak maakt de beoordeling van de impacts van beleidsmaatregelen (waaronder regelgeving) op duurzame ontwikkeling deel uit van het overkoepelende systeem van de ‘*Impact Assessment*’. Dit laatste kadert binnen het algemene beleidsstreven naar ‘*Good Governance*’ (het verhogen van de institutionele kwaliteit) en ‘*Better Regulation*’ meer in het bijzonder.

Men kan zich op basis hiervan dan ook de vraag stellen of het niet wenselijk is de DOEB *in te bedden in een groter en meer omvattend ex ante analysesysteem en –methodiek, met name de RIA / IA - methodiek*. Dit heeft als eerste voordeel dat de toepassing van de DOEB op federaal vlak volledig gebruik kan maken van en zich dus eventueel kan inschakelen in de inzichten, bevindingen en inzichten inzake de effectanalyses op de duurzame ontwikkelingen die op Europees vlak ontstaan.

Verwezen wordt naar het *IQ-project*, dat drie onderdelen bevat: een inventaris van goede RIA-documenten die als goed voorbeeld of didactisch materiaal voor toekomstige RIA's kunnen dienen; een oplistijng van de 'standaard effecten', die de berekening van de effecten in de praktijk kan vergemakkelijken; een inventaris van berekeningsmethodes die informatie verschaft over de (mogelijkheden en knelpunten van) methodes voor dataverzameling en –bewerking.

Bovendien nemen de mogelijkheden en meerwaarde van de DOEB toe omdat andere beleidsdoelstellingen en analyseresultaten in het overwegingsproces van de beleidsmaatregel (kunnen) meegenomen worden. Internationale studierapporten, waaronder die van *Jacobs & Associates*, waarschuwen immers voor *partiële benaderingen van impactanalyses*. Dit soort analyses kan immers de evenwichtige afweging van maatschappelijke belangen en beleidsmatige overwegingen hinderen. Daarenboven zijn niet enkel de effectbeschrijvingen op de duurzame ontwikkeling van belang, maar ook de andere aandachtspunten die bijvoorbeeld in een RIA behandeld worden.

Tenslotte kan hiermee ook een proliferatie van *ex ante*-analyses en toetsen op federaal vlak vermeden worden. Dit zou immers kunnen leiden tot een analysemoehheid die de impact van de DOEB ernstig kan ondermijnen. Onderzocht zou dan ook kunnen worden *hoe de DOEB en de Kafka-test – eventueel in een uitgebreide vorm – kunnen samen sporen*.

3. Daarnaast zou de DOEB dan weer *deel moeten uitmaken van het algemene beleid inzake duurzame ontwikkeling*. Eén van de elementen hierbij vormt de opvolging en evaluatie van de beleidsmaatregelen op de verschillende onderdelen van duurzame ontwikkeling. In dit verband zal de DOEB gemonitord moeten worden. De DOEB vormt immers 'slechts' een *raming* van de impact van een beleidsmaatregel / regelgeving in de toekomst, en derhalve kan de geraamde of verwachte impact na verloop van tijd sterk afwijken van de daadwerkelijke impact. Dit kan dan weer leiden tot noodzakelijke aanpassingen van de initiële beleidsmaatregel/regelgeving. Bovendien kunnen deze *ex post*-evaluaties ook leiden tot een aanpassing van het DOEB-systeem in zijn geheel en van zijn concrete toepassingswijzen.

4. De DOEB-beslissingsboom stelt dat de DOEB het *best uitgevoerd wordt door de persoon of de dienst die de beleidsmaatregel zelf voorbereidt*. Zij kunnen zich hierbij laten bijstaan door de cel DO van de betrokken administratie, de cellen DO van andere administraties, de DOEB-helptdesk, het Federaal Planbureau (voor modellen) en externe bureau's (voor de coördinatie van de uitgebreide DOEB).

Een andere mogelijkheid bestaat erin dat de cellen DO zelf de DOEB's ontwikkelen. Ze beschikken immers over de nodige expertise en kennis, *zowel* inzake de concrete inhoud van de voorgenomen beleidsbeslissing, *als* inzake de DOEB-thematiek. Maar ze moeten

in dit verband wel voldoende autonoom kunnen bepalen of een geplande beleidsmaatregel al dan niet onder een vrijstellingscategorie valt.

Een nauwe *opvolging, aansturing en bewaking door een centrale cel of dienst* die de DOEB-kwaliteit moet waarborgen, is in beide gevallen noodzakelijk. Tegelijkertijd is een sterke sensibilisering en ondersteuning van de DO-cellen nodig, o.m. via een helpdesk voor toepassings- en interpretatievragen.

Hiermee is de kous evenwel niet af. *Heel wat praktische en organisatorische vragen moeten nog beantwoord worden om de opmaak van DOEB's te optimaliseren.* Zo onder meer: welke afspraken inzake verantwoordelijkheden, samenwerkingsverbanden, processen en structuren tussen de verschillende 'spelers' bestaan reeds of zijn nodig? Hoeveel mankracht is aanwezig en is vereist, in verhouding tot de 'workload' (het aantal, de omvang en diepgang van de DOEB's)? Welk expertiseniveau, opleiding en vorming is hiervoor bij de betrokken ambtenaren vereist?

5. Kritieke succesfactoren voor de optimale toepassing van de DOEB-beslissingsboom zijn tot slot:

- De vermindering van de regelgevingskosten voor de duurzame ontwikkeling is niet enkel afhankelijk van de inschatting van de impact van nieuwe regelgeving. Ook de (negatieve) effecten van bestaande regelgeving, wettelijke formulieren en procedures en hun wijzigingen moeten voortdurend geanalyseerd, opgevolgd en indien mogelijk verminderd worden. Heel wat van de kosten van overheidsmaatregelen zijn immers een gevolg van een cumulatief effect van bestaande stelsels van regelgeving. *De DOEB-methodiek moet dus ook gebruikt moeten kunnen worden bij en in de ex post-evaluatie van bestaande regelgeving of beleidsmaatregelen.*
- De DOEB moet tevens een belangrijk *instrument vormen om de raadpleging en medewerking van de maatschappelijk bij de opmaak en evaluatie van de overheidsmaatregel betrokken personen/instanties te verbeteren.* Hierdoor wordt immers de transparantie van het democratische besluitvormingsproces van regelgeving versterkt. Consultatie draagt ertoe bij dat alle relevante alternatieven en effecten van de voorgenomen regelgeving aan bod komen, omdat dit toelaat de kennis en informatie die bij de betrokkenen aanwezig is, maximaal te benutten. Verder bevordert de raadpleging de totstandkoming van een grotere maatschappelijke consensus, waardoor het draagvlak bij het maatschappelijke middenveld voor de uitvoering, handhaving en naleving van de regelgeving toeneemt. Maar dan dient wel rekening gehouden te worden met de gevaren voor 'regulatory capture' door de drukingsgroepen, en moeten hiervoor 'tegenmaatregelen' ontwikkeld én toegepast worden.
- Het principe dat de negatieve effecten voor de duurzame ontwikkeling die een gevolg zijn van voorgenomen overheidsbeslissing, gedragen worden door schaars

beschikbare middelen – waardoor die vervolgens niet meer beschikbaar zijn voor andere investeringen of maatregelen – moet steeds voorafgaandelijk aan de opmaak van een DOEB als uitgangspunt politiek aanvaard worden. Hieruit vloeit het beginsel of ‘leitmotiv’ voort dat *enkel die lasten kunnen opgelegd worden die absoluut noodzakelijk zijn voor de realisatie van de beoogde beleidsdoelstellingen*. Verspillingen en onnodige lasten moeten dus zoveel als mogelijk vermeden worden. Dit stemt trouwens overeen met de Europese beleidsvisie terzake.

- Een groot politiek draagvlak en een sterke politieke aansturing is eveneens noodzakelijk. De invoering en het gebruik van de DOEB vergt immers grote politieke en ambtelijke inspanningen en veranderingen. Zoals met elke grote wijziging in structuren en processen, is er hiervoor krachtig leiderschap nodig (zie het zogenaamde ‘*transitiemanagement*’). Bovendien kunnen de resultaten van DOEB leiden tot omgooien van allerlei bestaande politieke belangen en standpunten, het *status quo*. Dit kan tot heel wat weerstanden leiden die enkel door een sterke politieke aansturing overwonnen kunnen worden.
- De mogelijke politieke beïnvloeding van het DOEB-proces en de DOEB-documenten kan niet worden uitgesloten, en kan ook op conceptueel vlak niet worden vermeden. Dit is een logisch gevolg van het democratisch beginsel van het ‘*primaat van de politiek*’. Wel kunnen andere begeleidende maatregelen hiertegen ingezet worden. Meer concreet moet gezorgd worden voor meer openheid en ‘*checks and balances*’, bijvoorbeeld door parlementaire controle, pers- en mediabelangstelling en wetenschappelijke betrokkenheid via hoorzittingen en colloquia.
- Tenslotte is een bescheiden en vooral een *gerichte (op bepaalde cases georiënteerde) start* wenselijk om daarna snel in omvang en effectiviteit te kunnen groeien. Concreet kan men beginnen met een gematigde toepassing (ruime interpretatie) van de vrijstellingsgronden, om daarna geleidelijk aan de interpretatie van deze vrijstellingscategorieën te verstrengen.

BIJLAGEN

I. DOEB-SCREENING

A. LEIDRAAD DOEB-SCREENING

1. Situering

Op (...) ¹ werd de Duurzame Ontwikkelingseffectbeoordeling (DOEB) ingevoerd voor belangrijke beleidsbeslissingen. Om u te helpen bij de toepassing van die verplichting werden deze leidraad en rapporteringstemplates uitgewerkt. Ze zijn beschikbaar op de website van de POD DO (www.poddo.be).

De leidraad is gericht aan alle beleidsmakers en regelschrijvers binnen de beleidscellen, FOD's, POD's, ministeries en agentschappen. Hij bestaat uit drie delen. Het *eerste deel* bevat een korte toelichting bij de achtergrond van de DOEB. Het *tweede deel* beschrijft de DOEB-procedure die u moet volgen. In het *derde deel* krijgt u concrete richtlijnen en tips die u in staat stellen de DOEB-procedure op een correcte en eenvoudige wijze te doorlopen.

Wat is DOEB?

Art. 4 van het van het koninklijk besluit van 22 september 2004 definieert DOEB als *'het geheel van methoden die worden gehanteerd om de mogelijke sociale, economische en milieu-effecten van een door de betrokken diensten voorgesteld beleid te bestuderen alvorens de eindbeslissing terzake wordt genome'*.

Duurzame Ontwikkelingseffectbeoordeling is dus een werkwijze die de federale overheid toelaat om bij de beleidsvoorbereiding beter en systematischer duurzame ontwikkeling te integreren, zodat op basis van de verkregen inzichten het voorgenomen beleid indien nodig kan worden bijgestuurd of de maatregel kan worden aangepast of aangevuld.

Waarom hebben we DOEB nodig?

Effectbeoordelingen dragen bij tot de kwaliteit van het beleid, door de politieke besluitvormers beter te informeren over de mogelijke effecten van een voorgenomen beleidsbeslissing in vergelijking met alternatieve beleidsmaatregelen. Met duurzame ontwikkelingseffectbeoordeling willen we bereiken dat die effectbeoordeling niet vanuit een eenzijdige invalshoek plaatsvindt.

In DOEB komen expliciet alle belangrijke aspecten en doelstellingen van duurzame ontwikkeling aan de orde. Het is er met name op gericht om de impact van een voorgenomen beleidsmaatregel te bekijken (1) voor de huidige en toekomstige generaties, (2) hier en elders in de wereld, (3) op sociaal, economisch en milieuvlak.

¹ Datum in te vullen na goedkeuring door de ministerraad.

DOEB is bedoeld als hulpmiddel voor de besluitvorming. Het vervangt de politieke beoordeling niet. *Enerzijds* levert een effectbeoordeling niet noodzakelijk vastomlijnde conclusies op. *Anderzijds* houdt politieke beoordeling meerdere overwegingen in, die verder gaan dan de impactanalyse van een voorstel.

Hoe past DOEB in het federale beleid?

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid inzake duurzame ontwikkeling ligt bij elk lid van de federale regering en bij elke overheidsdienst. Via de creatie van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten heeft de federale regering de implementatie van duurzame ontwikkeling in het beleid versterkt.

DOEB is een volgende stap in die transversale beleidsaanpak van duurzame ontwikkeling. Het vormt één van de punten van het regeerakkoord van 10 juli 2003 en van het koninklijk besluit van 22 september 2004. Dat K.B. heeft de POD DO belast de methodes omtrent de DOEB te operationaliseren en deze ter beschikking te stellen van elke dienst alsook met de kwaliteitsmonitoring van de implementatie van de DOEB in elke dienst.

Hoe functioneert een DOEB?

De uitvoering van een DOEB is maatwerk. Afhankelijk van de inhoud van het voorgenomen beleid zal het nodig of niet nodig zijn dat er een duurzame ontwikkelingseffectbeoordeling plaatsvindt. Ook de precieze inhoud en diepgang van de beoordeling zelf is maatwerk en zal afhangen van de kenmerken van het beleidsprobleem, de beschikbare informatie, tijd, middelen enz.

Er bestaat dus geen DOEB-‘blauwdruk’. Wel zijn er vier stappen die bij de effectenbeoordeling worden gevolgd:

- Een *screening* om te bepalen of de uitvoering van een effectbeoordeling al dan niet nuttig is. DOEB is met name enkel zinvol voor beleidsvoornemens met een potentieel belangrijke sociale, economische of milieuimpact, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld. Voor maatregelen waarvan het onwaarschijnlijk is dat ze belangrijke effecten hebben, moet geen DOEB worden uitgevoerd.
- Een *scoping* om de uit te voeren effectbeoordeling qua inhoud, diepgang en werkwijze af te lijnen, zodat de effectbeoordeling evenredig is met de verwachte impact en kan inzoomen op de belangrijkste effecten. Scopingvragen zijn onder meer: welke alternatieve beleidsmaatregelen moeten verder worden onderzocht? welke effecten? via welke methoden? door wie? wie daarbij betrokken moet worden?...
- Een *assessment* om de relevante effecten van de voorgenomen beleidsmaatregel en zijn eventuele alternatieven in kaart te brengen en waar nodig ten opzichte van mekaar af te wegen.
- De formulering van mogelijke *flankerende maatregelen* om de ongewenste effecten van de verkozen beleidsmaatregel zoveel mogelijk te vermijden of te verminderen en om de gewenste effecten zoveel mogelijk te versterken.

In de praktijk zullen deze fasen evenwel in belangrijke mate door mekaar lopen: een screening kan op zich reeds interessante informatie opleveren over mogelijke effecten, zelfs zonder dat er een effectbeoordeling volgt; scoping en screening hangen nauw samen omdat het deels om dezelfde

soort informatie gaat; bij de consultatie omtrent belangrijke effecten tijdens de assessmentfase zal men doorgaans reeds vragen naar mogelijke flankerende maatregelen, enz.

2. Procedure

Wie moet de DOEB-procedure doorlopen?

DOEB is de verantwoordelijkheid van de beleidsmakers en regelschrijvers binnen de beleidscellen, FOD's, POD's en agentschappen. Zij kunnen zich laten bijstaan door onder meer:

- De cel DO van zijn administratie
- De cellen DO van andere administraties
- De DOEB-helpdesk (doebeidd@poddo.be)
- Het federaal planbureau (voor modellen)
- Externe bureaus (voor de assessment van specifieke impacts)

Finaal is de minister of staatssecretaris die de beleidsmaatregel ter goedkeuring voorlegt aan de ministerraad verantwoordelijk voor de correcte toepassing en de inhoud van de DOEB.

Waarvoor moet u een DOEB opmaken?

Voor elke voorgenomen overheidsbeslissing moet de DOEB-procedure worden doorlopen. Het gaat zowel om wetsontwerpen, ontwerp K.B.'s als andere beslissingen die via een nota aan de ministerraad ter goedkeuring worden voorgelegd.

Dat betekent echter niet dat voor elk beleidsvoorstel ook een DOEB moet worden opgemaakt. De eerste stap in de DOEB-procedure is immers de screeningsfase. Die DOEB-screening is een eenvoudige werkwijze om op onderbouwde wijze te bepalen welke beleidsvoornemens aan een DOEB moeten worden onderworpen.

De uitkomst van de screening kan zijn:

1. Het beleidsvoornemen is vrijgesteld van een DOEB omdat op voorhand duidelijk is dat een DOEB niet nodig of nuttig is;
2. Het beleidsvoornemen is vrijgesteld van een DOEB omdat na marginale toetsing is gebleken dat er geen belangrijke sociale, economische of milieupact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld;
3. Het beleidsvoornemen wordt onderworpen aan een DOEB omdat na marginale toetsing is gebleken dat er een belangrijke sociale, economische of milieupact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld.

Welke formele vereisten moet u naleven?

Elke voorgenomen overheidsbeslissing moet op het moment van agendering op de ministerraad vergezeld zijn van een ingevuld DOEB-formulier. Zonder ingevuld DOEB-formulier is het dossier niet ontvankelijk. Daartoe stelt de omzendbrief van 1 oktober 2004 over de werking van de Ministerraad²:

² Naar analogie met de Kafka-test. De tekstpassage in kwestie moet nog worden ingevoegd in de betreffende omzendbrief, na goedkeuring door de ministerraad.

‘XX. De nota (aan de Ministerraad) moet tevens aanduiden of het dossier werd onderworpen aan een duurzame ontwikkelingseffect beoordeling. Een volledig en correct ingevuld DOEB-formulier, waarvan een model beschikbaar is op de intranetsite van de Federale Overheidsdienst Kancelarij van de Eerste Minister en op www.poddo.be, moet aangeven of de voorgestelde maatregel:

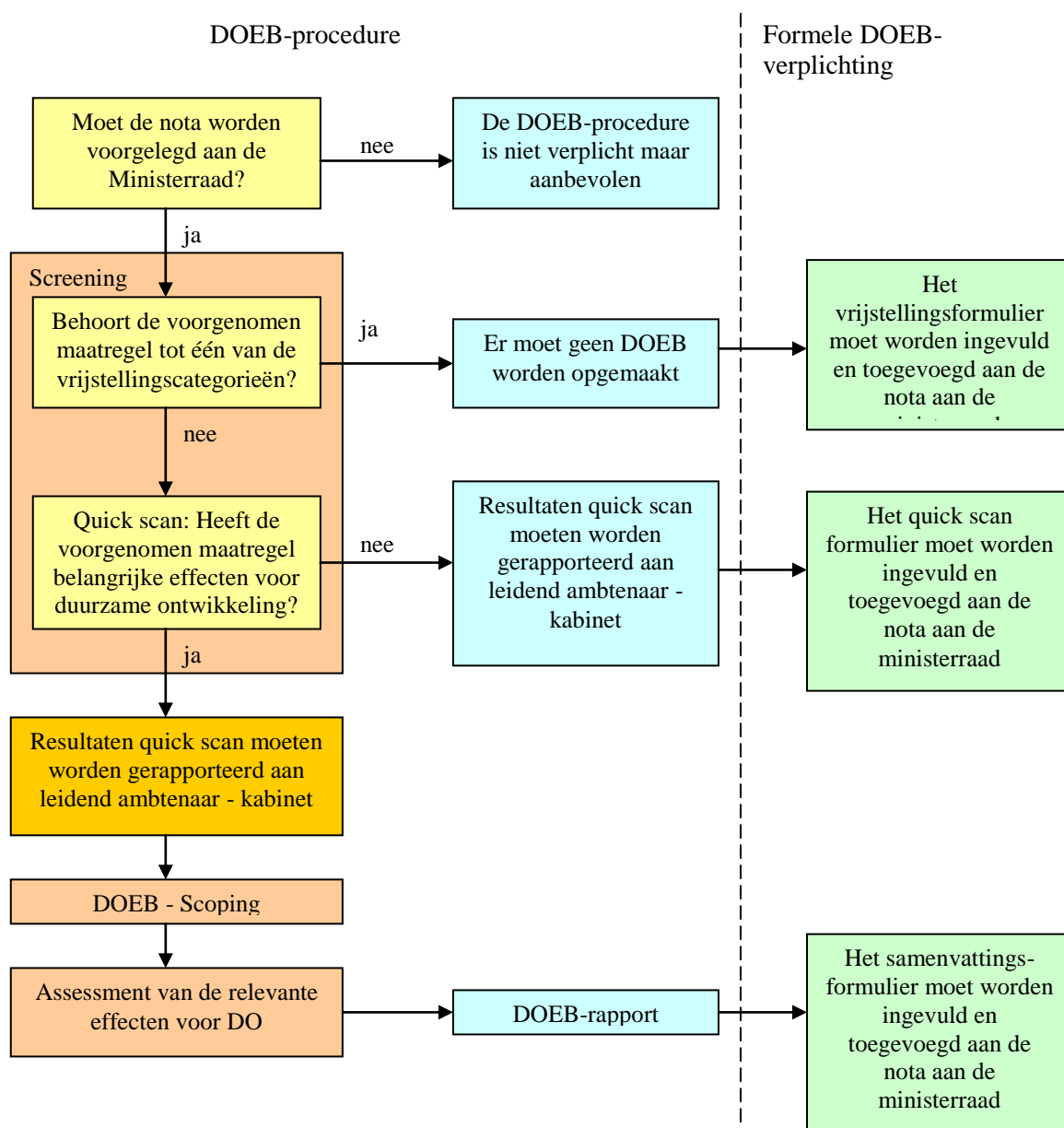
- 1. ofwel, vrijgesteld is van DOEB omdat op voorhand duidelijk is dat een DOEB niet nodig of nuttig is;*
- 2. ofwel, vrijgesteld is van DOEB omdat na marginale toetsing is gebleken dat er geen belangrijke sociale, economische of milieuimpact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld;*
- 3. ofwel, onderworpen werd aan een DOEB omdat na marginale toetsing is gebleken dat er een belangrijke sociale, economische of milieuimpact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld, met desgevallend een omschrijving van de belangrijkste effecten, alsook van de maatregelen die werden genomen om de ongewenste effecten te beperken en de gewenste effecten te versterken.’*

Welke formulieren zijn er?

Er zijn drie ‘modelformulieren’:

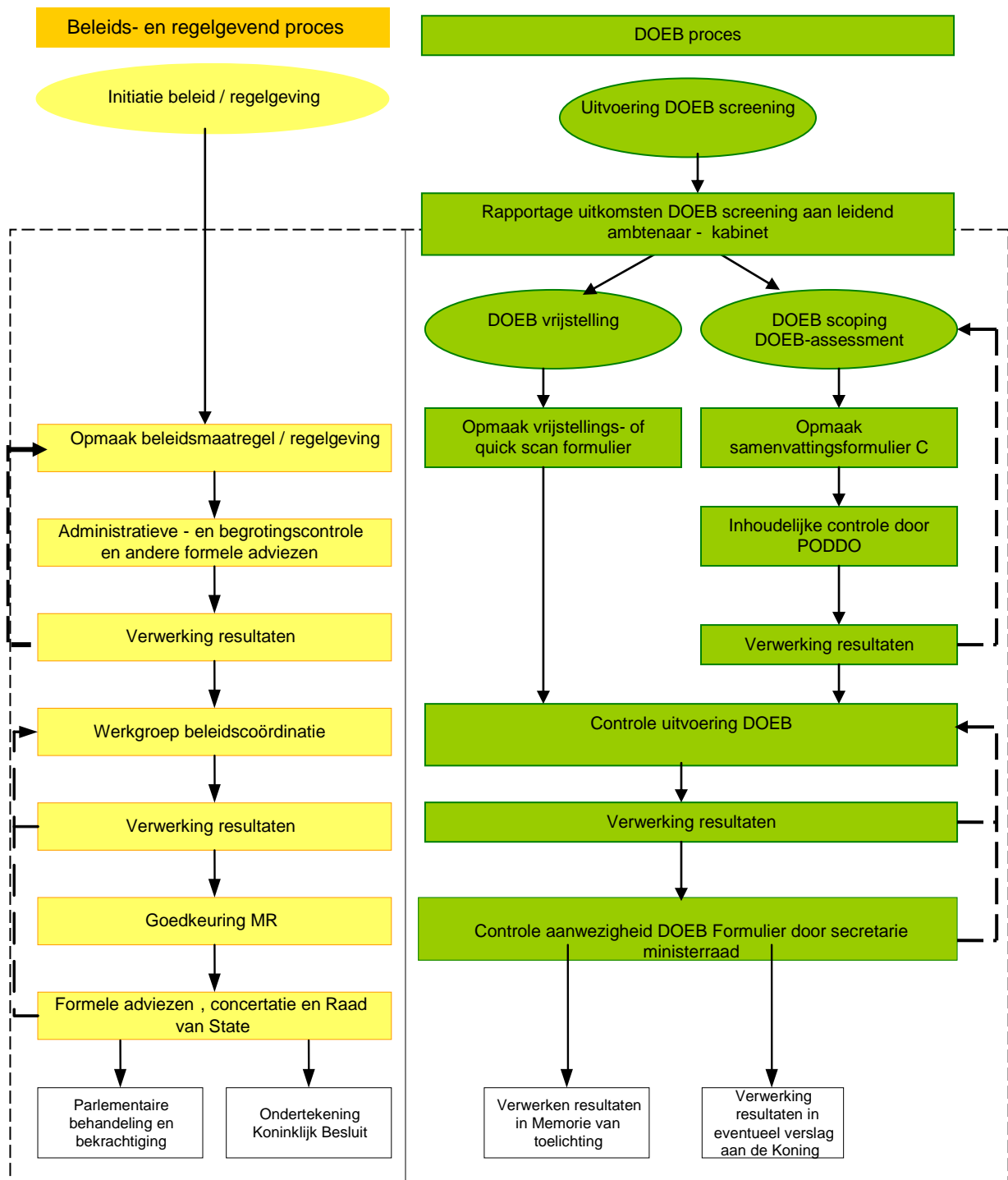
- *DOEB-vrijstellingsformulier* (‘formulier B – maatregel behoort tot vrijstellingscategorie’) wordt toegevoegd aan de voorgenomen overheidsbeslissing als op voorhand duidelijk is dat een DOEB niet nodig of nuttig is. In het formulier A motiveert u waarom de maatregel voldoet aan een van de vrijstellingscategorieën.
- *DOEB-screeningsformulier* (‘formulier A – maatregel heeft geen belangrijke DO-impact’) wordt toegevoegd aan de voorgenomen overheidsbeslissing als na marginale toetsing is gebleken dat er geen belangrijke sociale, economische of milieuimpact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld; In het formulier motiveert u waarom de maatregel vrijgesteld is van DOEB omwille van de beperkte impact.
- *DOEB-samenvattingsformulier* (‘formulier C – samenvatting van de uitgevoerde DOEB’) wordt toegevoegd aan de voorgenomen overheidsbeslissing als na marginale toetsing is gebleken dat er een belangrijke sociale, economische of milieuimpact te verwachten is, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld; In het formulier geeft u een samenvatting van de resultaten van de uitgevoerde DOEB die als bijlage aan het modelformulier is toegevoegd.

Het onderstaand schema verduidelijkt de samenhang tussen de DOEB-procedure en de formele DOEB-verplichting.

Hoe verloopt de DOEB-procedure?

Onderstaande figuur illustreert schematisch de nauwe samenhang tussen het beleids- en regelgevingsproces en het DOEB-proces.

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- U begint met de DOEB-screening best zo vroeg mogelijk in het beleidsproces, en niet pas nadat de beleidsmaatregel helemaal vast ligt of de regelgevende ontwerp tekst is uitgeschreven. DOEB is immers bedoeld om het inzicht in de problematiek en in mogelijke effecten van maatregelen te vergroten. Wanneer u vroeg start, zal het beter mogelijk zijn om de voorgenomen beleidsmaatregel indien nodig bij te sturen, aan te passen of aan te vullen. Gebruik hierbij het screeningsformulier als een werkinstrument.
- Een DOEB-formulier moet volledig ingevuld zijn, uiterlijk op het moment dat de eerste werkgroep beleidscoördinatie over het voorstel samenkomt.
- Participatie van andere overheidsdiensten en van doelgroepen in het proces van de effectbeoordeling is dikwijls van groot belang, zeker in de scoping- en assessmentfasen. Maar ook bij de screening kan participatie nuttig zijn. Collega's, vertegenwoordigers van doelgroepen en andere deskundigen kunnen u helpen bij het verzamelen van informatie. Participatie verhoogt de kwaliteit van het proces en zorgt voor draagvlak.
- Het is in elk geval aanbevolen om de PODDO te betrekken bij de DOEB-screening van het beleidsvoornemen en in het eventuele verdere proces.
- In het geval er een DOEB moet worden opgemaakt, gebeurt er een verplichte inhoudelijke controle door de PODDO van de uitgevoerde DOEB en het DOEB-formulier C.
- De PODDO zal de overige DOEB-formulieren (A en B) steekproefsgewijze evalueren op hun kwaliteit en inhoud.
- Wanneer een DOEB-formulier niet is bijgevoegd aan een nota voor de Ministerraad, dan kan de Secretarie van de Ministerraad de betrokken nota niet op de agenda van de Ministerraad plaatsen. De Secretarie gaat daarom na of er een DOEB-formulier bij de nota gevoegd is.
- Op het einde worden de resultaten van de DOEB verwerkt in de Memorie van toelichting of in het eventueel verslag aan de Koning.

Wat is de relatie met andere toetsen?

Aangezien DOEB tot doel heeft om alle belangrijke sociale, economische en ecologische effecten te onderzoeken, wil DOEB ook de veelheid van mogelijke 'toetsen' stroomlijnen en integreren. Toetsen zoals de gendertest en de armoedetoets maken bijgevolg een integraal onderdeel uit van de DOEB en DOEB-procedure.

Omwille van hun specifieke karakter of plaats in het beleids- en regelgevingsproces blijven sommige toetsen evenwel buiten de DOEB:

- de Kafka-test
- het advies van inspectie van financiën
- het begrotingsakkoord

Brengt de DOEB meer werk met zich mee?

Het vraagt uiteraard tijd en vergt soms veel inspanningen om de DOEB-screening te doorlopen, en om een DOEB op te stellen.

Bekijk evenwel uw inspanningen in het licht van de meerwaarde die de DOEB biedt:

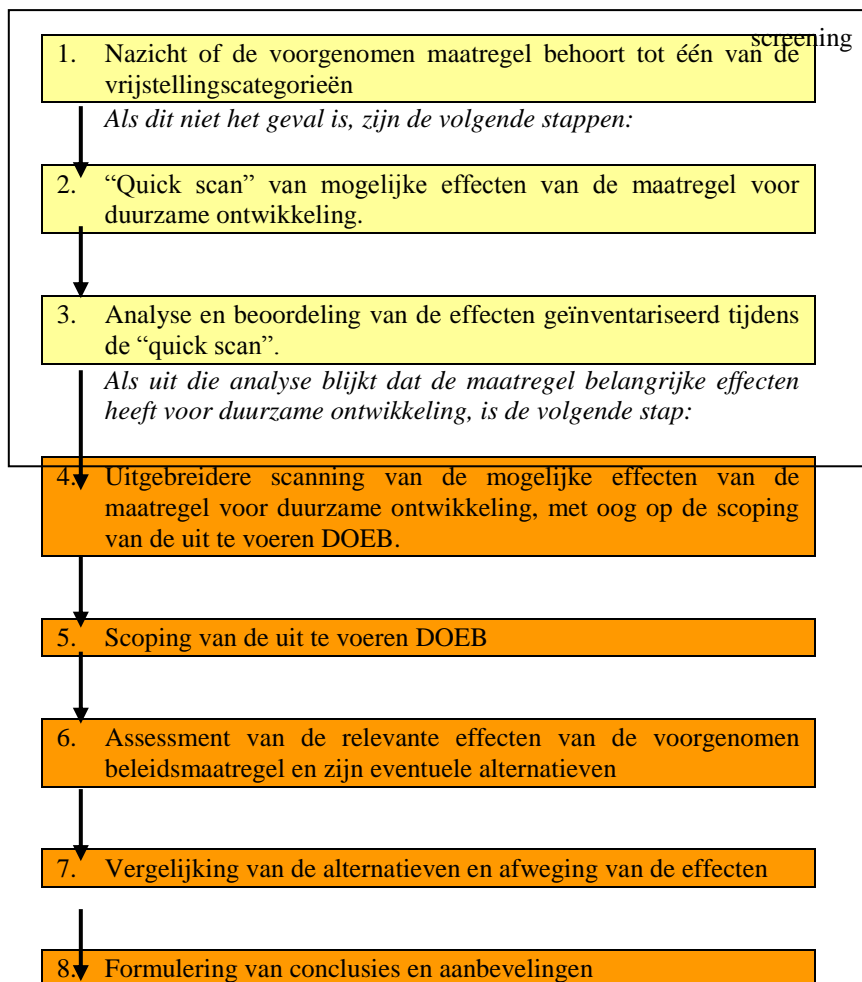
- een beter geïnformeerde en afgewogen besluitvorming (een duidelijkere focus bij en tijdens de beleidsonderhandelingen),
- een beter eindproduct (minder "reparaties" achteraf),
- meer tevreden "klanten" (een groter draagvlak).

De tijd die u dus in de opmaak van een goede DOEB steekt, kunt u dus terugwinnen in de latere fasen van het besluitvormingsproces.

Wat houdt een DOEB-screening in?

De DOEB screening is een werkwijze om te bepalen of de uitvoering van een effectbeoordeling al dan niet nuttig is.

De volledige DOEB-procedure houdt de volgende *analytische stappen* in:

Hierna wordt uitleg gegeven bij de manier waarop u de eerste drie stappen (de screening) doorloopt.

Voor de DOEB-scoping (stappen 4 en 5) is een afzonderlijke handleiding beschikbaar. Die moet u in staat stellen om de projectplanning en concrete aanpak voor de eigenlijke analyse of assessment (de DOEB zelf) van de relevante effecten (stappen 6 en 7) op te maken. Deze scoping kan ook gebruikt worden als hulpmiddel bij de opmaak van een bestek wanneer beslist zou worden de assessment uit te besteden.

Behoort de voorgenomen maatregel tot één van de vrijstellingscategorieën?

Voor de DOEB worden enkele vrijstellingscategorieën onderscheiden. Als de voorgenomen beleidsmaatregel behoort tot één van die categorieën, vervolgt u met de instructies van paragraaf 3.5. van deze handleiding.

Voor de DOEB worden 7 vrijstellingscategorieën onderscheiden:

- 1 De maatregel heeft een louter formeel karakter
- 2 De maatregel legt een individuele benoeming vast
- 3 De maatregel heeft louter betrekking op begrotingstechnische of fiscaaltechnische Aangelegenheden
- 4 De maatregel moet bij hoogdringendheid worden genomen
- 5 De maatregel steunt op overwegingen van staatsbelang, nationale orde en veiligheid of die niet openbaar gemaakt kunnen worden
- 6 De maatregel werd reeds op een ander beleidsniveau onderworpen aan een kwaliteitsvolle evaluatie of analyse van de relevante impacts op duurzame ontwikkeling
- 7 Het staat op voorhand en met zekerheid vast dat de impact van de maatregel op sociaal, economisch en/of leefmilieuvlak te verwaarlozen is

Hierna wordt toegelicht hoe u die vrijstellingsgronden moet interpreteren. Bij twijfel of onduidelijkheid kunt u de PODDO contacteren.

1. Overheidsbeslissing met een louter formeel karakter

Soms dient de federale ministerraad overheidsbeslissingen formeel te behandelen of goed te keuren, zonder dat dit nog enige bijkomende inhoudelijke impact of effecten voor de samenleving met zich meebrengt. Hiervoor is het uitvoeren van een DOEB uiteraard overbodig of nutteloos.

Voorbeelden zijn:

- Errata en technische correcties,
- consolidaties of coördinaties van regelgeving,
- schrappingen van verouderde overgangsbepalingen,
- beslissingen die betrekking hebben op symboliek van het land,
- formele goedkeuring (ratificatie) van internationale en interregionale verdragen en akkoorden;
- formele uitvoering van internationale verplichtingen,
- technische aanpassingen van regelgeving als gevolg van hogere regelgeving of bindende juridische uitspraken.

2. Overheidsbeslissing die een individuele benoeming vastlegt

Het betreft hier overheidsbeslissingen waarbij individuele personen worden benoemd in bepaalde functies of bepaalde taken krijgen toegewezen.

3. Beleidsmaatregel van louter begrotingstechnische of fiscaaltechnische aard

Hiermee worden beleidsmaatregelen bedoeld die de interne werking, procedures en structuren van de begroting of de fiscaliteit regelen. Het gaat dus *niet* om maatregelen die het beleid louter uitvoeren, zoals inhoudelijke wijzigingen aan belastingen, heffingen of subsidies.

4. Overheidsbeslissing die bij hoogdringendheid genomen moet worden

Deze hoogdringendheid kan enkel verantwoord worden door:

- nadelen die de staat, de samenleving of individuele burgers kunnen ondergaan wanneer niet dringend ingegrepen wordt;
- het bestaan van een onverwachte maatschappelijke gebeurtenis of ontwikkeling die onmogelijk kon voorzien worden.

Voorbeelden zijn:

- dringende noodhulp voor het buitenland;
- financiële tussenkomsten als overbruggingskrediet in de nasleep van natuurrampen;
- maatregelen die genomen moeten worden tegen uitbraken van epidemieën;
- overheidsinterventies ter beteugeling of bestrijding van natuurrampen.

Merk op dat het invoeren van hoogdringendheid niet kan wanneer de federale overheid zelf aan het invoeren van de hoogdringendheid ten grondslag ligt (zie ook de rechtspraak van de Raad van State in dit verband).

5. Overheidsbeslissing die steunt op overwegingen van staatsbelang, nationale orde en veiligheid of die niet openbaar gemaakt kunnen worden

Voorbeelden zijn:

- militaire acties en interventies in binnen- en buitenland;
- maatregelen inzake geheime inlichtingenverzameling en contraspionage;
- veiligheidsmaatregelen tegen terrorisme en andere geweldbedreigingen;
- legeraankopen.

6. Overheidsbeslissing die reeds eerder of op een ander beleidsniveau onderworpen werd aan een kwaliteitsvolle evaluatie of analyse van de relevante impacts op duurzame ontwikkeling

Bepaalde overheidsmaatregelen vloeien voort uit eerdere beslissingen of beleidsinitiatieven die op een ander (Europees, deelstatelijk) beleidsniveau genomen werden én waarvoor toen een hoogstaand onderzoek naar de relevante effecten op duurzame ontwikkeling uitgevoerd werd.

De kwaliteit van deze al uitgevoerde analyse is hier van groot belang. Ga daarom na op welke wijze dit onderzoek naar de effecten op duurzame ontwikkeling werd uitgevoerd (welke aandachtspunten, consultaties en meetinstrumenten kwamen aan bod), wat hiervan het resultaat was (welke effecten werden vastgesteld) en welke beleidsconclusies er getrokken werden (genomen overheidsmaatregelen ter bescherming van de duurzame ontwikkeling).

Voorbeelden van deze beleidsinitiatieven van andere beleidsniveaus zijn:

- op Europees vlak: de witboeken, richtlijnen en verordeningen waarvoor ‘Impact Assessments’ zijn opgesteld;
- deelstatelijke (bijv. Vlaamse) regelgeving die op het Overlegcomité behandeld wordt en waarvoor een RIA is opgesteld

7. Overheidsbeslissing waarvan op voorhand én met zekerheid vaststaat dat de impact op sociaal, economisch en/of leefmilieuvlak te verwaarlozen valt

Bedoeld worden overheidsbeslissingen waarvan iedereen geredelijk aanneemt of vaststelt dat zij geen impacts op duurzame ontwikkeling veroorzaken. Deze vrijstellingsgrond moet evenwel restrictief geïnterpreteerd worden: bij twijfel over het al dan niet bestaan van effecten dient de DOEB-screening toch voortgezet te worden.

Welke effecten heeft de voorgenomen maatregel voor duurzame ontwikkeling? (*quick scan*)

DOEB is enkel zinvol voor beleidsvoornemens met een potentieel belangrijke sociale, economische of milieupact, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld. Voor maatregelen waarvan het onwaarschijnlijk is dat ze belangrijke effecten hebben, moet geen DOEB worden uitgevoerd.

Daarom moet voor beleidsmaatregelen die niet tot een van de vrijgestelde categorieën behoren, een nadere screening gebeuren. Dit doet u aan de hand van een ‘quick scan’ van de economische, sociale en milieueffecten.

De ‘quick scan’ gebeurt op basis van enkele kernindicatoren op relevante deelgebieden van de drie pijlers van duurzame ontwikkeling. De selectie van de kernbegrippen is gebaseerd op de volgende criteria, waardoor ze vrij eenvoudig en snel te hanteren zijn:

- de éénduidige interpretatie van het begrip, wat misverstanden vermijdt;
- de beschikbaarheid of de relatief gemakkelijke verzameling van statistische gegevens;
- het vrij fundamentele karakter van het begrip, op basis waarvan andere begrippen of aandachtspunten verklaard kunnen worden, of die aan de grondslag liggen van verschuivingen in de kengetallen van andere aspecten van de duurzame ontwikkeling.

De gevraagde “quick scan” betreft bovendien een kwalitatieve screening van de effecten. Het brengt met zich mee dat de beoordeling van de effecten in deze fase veeleer een kwestie van inschatting of feitenbeoordeling zal zijn, en niet van objectieve, statistische cijfers.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de quick scan in de vorm van een impactmatrix. Die bevat voor elke pijler van duurzame ontwikkeling (economisch, sociaal, ecologisch) telkens 10 indicatoren. Voor elke indicator wordt in overeenstemming met de notie duurzame ontwikkeling gevraagd of er (belangrijke) effecten zijn op korte termijn en op lange termijn, en op welke schaal die effecten zich voordien (van lokaal tot mondiaal).

De bijgevoegde kader legt uit hoe u de antwoordmogelijkheden (kolommen in de matrix) moet interpreteren.

In de rest van deze paragraaf wordt toegelicht wat u moet verstaan onder de geselecteerde indicatoren (rijen in de matrix)

Tabel: Impactmatrix quick scan

Thema	Nr	Indicator	Impact op KT	Impact op LT	ruimtelijke impact	Zekerheid over informatie
			++/+/0/-/--/±/?	++/+/0/-/--/±/?	Lok/reg/BE/ EU/btn EU	+/-
Economische effecten						
Investerings	E1	Private investeringen				
	E2	Publieke investeringen				
	E3	Innovatie, onderzoek en ontwikkeling				
Reëel inkomen/BBP	E4	Prijzen				
	E5	Aantal bedrijven				
	E6	Productieniveau ondernemingen				
Economische activiteit	E7	Nalevingskosten				
	E8	Productiviteit				
	E9	Marktwerking				
Overheid	E10	Overheidsontvangsten				
Sociale effecten						
Armoede en solidariteit	S1	armoede en sociale ongelijkheid				
Economie en werkgelegenheid	S2	consumentenbescherming				
	S3	omvang van de werkgelegenheid				
Gezondheid en welzijn	S4	beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg				
	S5	algemene gezondheidsgraad				
	S6	consumptie van schadelijke producten				
Onderwijs en cultuur	S7	beschikbaarheid van kwaliteitsvol onderwijs				
	S8	de algemene scholingsgraad				
Gelijkheid en participatie	S9	gelijke kansen				
	S10	toegang tot democratische basisrechten				
Milieueffecten						
Milieukwaliteit	M1	luchtkwaliteit				
	M2	waterkwaliteit				
	M3	bodemkwaliteit				
	M4	hinder				
Grondstoffen en hulpbronnen	M6	energiegebruik				
	M6	waterverbruik				
Biodiversiteit en natuur	M7	biodiversiteit				
Ruimte	M8	ruimtegebruik				
	M9	waterhuishouding				
	M10	Congestie				

Kader: interpretatie van te gebruiken symbolen voor effecteninschatting

Voor het invullen van de impactmatrix van economische, sociale en milieu-effecten wordt een scoringsysteem gebruikt dat enerzijds voldoende nuancering toelaat, en anderzijds op eenvoudige en consistente wijze kan worden gebruikt.

Scores ‘++’, ‘+’, ‘0’, ‘-’, ‘--’

De score ‘0’ geeft aan dat voor het betrokken deelgebied geen impact verwacht wordt, de voorgenomen beleidsmaatregel gedraagt zich neutraal voor deze indicator.

Een eerder positieve, dan wel negatieve impact wordt aangeduid met ‘+’, respectievelijk ‘-’. De kwalificatie ‘eerder’ wijst op een kleine tot weinig significante omvang van de impact, die in de praktijk niet of nauwelijks merkbaar zal zijn.

Indien een significant positieve of negatieve impact verwacht wordt, is de score ‘++’ of ‘—’ van toepassing. Voor het betrokken deelgebied zal de impact van de voorgenomen maatregel duidelijk waarneembaar zijn.

Restscores ‘?’ en ‘±’

Daarnaast zijn twee bijkomende schalen voorzien ‘?’ en ‘±’. Dit zijn een soort van restcategorieën, die gebruikt kunnen worden wanneer de impact van een voorgenomen beleidsmaatregel geen score kan worden toegekend volgens de normale beoordelingsschaal. De score ‘±’ is van toepassing wanneer zowel positieve als negatieve impact wordt verwacht, maar de netto-impact niet met voldoende zekerheid als positief dan wel negatief kan worden ingeschat. Dit kan het gevolg zijn van onvoldoende (betrouwbare) informatie en/of onvoldoende inzicht in de omvang en interactie van betrokken effecten.

De score ‘?’ duidt op een nog grotere onzekerheid dan ‘±’, bij gebrek aan (betrouwbare) informatie en/of inzicht in de processen kan geen uitspraak worden gedaan omtrent de impact van de bestudeerde beleidsmaatregel.

‘Ruimtelijk aspect impact’

De impactmatrixen voorzien tevens de mogelijkheid informatie op te nemen over het ruimtelijke aspect van de impact en specifiek betrokken sectoren of activiteiten. Volgende niveaus worden onderscheiden: lokaal (lok), regionaal (reg), nationaal (BE), Europees (EU) en mondiaal (btn EU).

‘Zekerheid over informatie’

Hiermee kunt u een indicatie geven van het vertrouwen in de toegekende score. In eerste instantie heeft de score betrekking op beschikbaarheid, betrouwbaarheid en actualiteit van de geraadpleegde informatie(bronnen). Indirect kan het vertrouwen (of het gebrek daaraan) in de eigen beoordelingsexpertise doorschemeren. Dit criterium speelt een rol bij de interpretatie van de scores.

Zekerheid over de informatie(bronnen) wordt gescoord volgens een schaal met drie niveaus:

Laag (-):	de gebruikte informatie bestaat uit professionele of gevoelsmatige inschattingen van de uitvoerder, is verouderd en kan niet worden gestaafd aan de hand van recente data of studies.
Gemiddeld (+/-):	de uitvoerder beschikt over enige informatie, maar die is onvoldoende recent en/of ontbreekt aan detaillering.
Hoog (+):	de gebruikte informatie is goed en voldoende beschikbaar, hoewel enig gebrek aan actualiteit, detaillering of volledigheid toelaatbaar is, in de mate dat accurate beoordeling mogelijk blijft.

In een aparte vraag in het formulier heeft u de mogelijkheid om toelichting te geven bij scores. Bijvoorbeeld in geval van een score ‘?’ of ‘±’ of voor nadere toelichting bij de specifiek getroffen sectoren/activiteiten kan hier informatie worden opgenomen, die relevant is voor de beoordeling.

Toelichting van de economische kernbegrippen

E1	Private investeringen
E2	Publieke investeringen
E3	Innovatie, onderzoek en ontwikkeling
E4	Prijzen
E5	Aantal bedrijven
E6	Productieniveau ondernemingen
E7	Nalevingskosten
E8	Productiviteit
E9	Marktwerking
E10	Overheidsuitgaven

E1-E2 Investerings

Onder investeringen worden alle investeringen in fysiek, technologisch, intellectueel en menselijk kapitaal verstaan. Dit is van groot belang voor de economische ontwikkeling op langere termijn, en dus voor de duurzame ontwikkeling, mede aangezien er hierdoor aan kapitaalopbouw gedaan wordt. Dus investeringen in machines, gebouwen, voertuigen, software, personeel, onderzoek en ontwikkeling, aandelen, obligaties, De investeringen worden opgesplitst naar private en publieke investeringen. Het is duidelijk dat de publieke investeringen gedaan worden door de overheden en overheidsinstellingen. De private investeringen zijn de investeringen door particulieren, bedrijven en instellingen die niet onder de categorie van de publieke instellingen vallen.

E3 Innovatie, onderzoek en ontwikkeling

Het betreft de vraag of de voorgestelde beleidsmaatregel onderzoek en ontwikkeling of de introductie en verspreiding van nieuwe productiemethodes, ondernemingspraktijken of producten stimuleert of belemmert.

E4 Prijzen

Een economische relevante variabele zijn de prijzen. Prijsstabiliteit is van groot belang voor een langdurige economische ontwikkeling aangezien de voorspelbaarheid van investeringen hiervan afhangt. Deze vraag heeft evenwel geen betrekking op het algemeen prijspeil. Een afzonderlijke maatregel zal zelden een noemenswaardige impact hebben op het algemeen prijspeil. Wel kan het zijn dat de prijzen van bepaalde goederen of diensten zullen wijzigen. Dus deze vraag heeft betrekking op het feit of er bepaalde prijswijzigingen zullen plaatsvinden ten gevolge van de voorgenomen overheidsbeslissing.

E5 Aantal bedrijven

Deze indicator staat voor het aantal bedrijven dat is ingeschreven in het handelsregister, en vormt een belangrijke variabele voor de economische groei en ontwikkeling. Het aantal bedrijven dat is ingeschreven kan toenemen, afnemen of constant blijven ten gevolge van de voorgenomen overheidsbeslissing. Het aantal bedrijven is een parameter die kan aantonen in welke richting het BBP van een land zal evolueren. Vaak zal een stijging van het aantal geregistreerde bedrijven gepaard gaan met een toename van het BBP.

E6 Productieniveau ondernemingen

Het productieniveau is een weergave van de totale omvang van de productie van goederen en diensten in een economie. Er is gekozen voor de variabele 'productieniveau' omdat deze een deel van het BBP uitmaakt en makkelijker te bepalen is dan het BBP zelf. Deze vraag wil achterhalen of de voorgenomen overheidsbeslissing ervoor zal zorgen dat het productieniveau (output) zal

toenemen, dalen of constant blijven. Het is echter niet zo dat het productieniveau en de productiviteit (zie verder) zich steeds rechtevenredig verhouden ten opzichte van elkaar. Het kan bijvoorbeeld zijn dat het productieniveau (output) en de corresponderende input evenredig toenemen zodat de productiviteit constant blijft.

E7 Nalevingskosten

De nalevingskosten ('operating costs' en 'conduct of business') zijn een centraal element in heel wat impactanalyses. De nalevingskosten beschrijven de aanpassing in de kosten en kostenstructuur die nodig is om verder te gaan met het produceren. Dus met andere woorden wat is de invloed van de voorgenomen overheidsbeslissing op de kosten en kostenstructuur van de ondernemingen. De administratieve lasten vallen ook onder de nalevingskosten.

E8 Productiviteit

Productiviteit geeft de efficiëntie weer waarmee de ingezette middelen (input) worden omgezet naar resultaat (output), en vormt een heel belangrijk element voor de welvaartscreatie per hoofd van de bevolking. Met andere woorden, de productiviteit is de verhouding tussen de input en de output. Als er dus minder input nodig is om een bepaald niveau van output te bereiken, is de productiviteit toegenomen. Als er echter meer input nodig is om een bepaalde output te bekomen, is de productiviteit afgenomen. Zo kan het zijn dat extra investeringen in kapitaalgoederen (vb nieuwe machines) een hogere productiviteit voor de werknemer bekomen.

E9 Marktwerking

De marktwerking in een economie heeft als grote voordeel dat het leidt tot een efficiënte allocatie of verdeling van de schaarse productiemiddelen – dus minder verspilling – en tot het tegengaan van misbruiken door monopolisten. Kenmerken van de marktwerking zijn: de mogelijkheid van producenten (aanbieders) om tot de markt toe te treden en transparantie over de markt.

Mogelijke vragen die bij deze variabele horen zijn: Zal de voorgenomen overheidsbeslissing de vrije marktwerking verbeteren, bemoeilijken? Zal de voorgenomen overheidsbeslissing de toetredingsdrempels tot de markt veranderen? Legt de voorgenomen overheidsbeslissing beperkingen op aan de bedrijven bij het bepalen van hun prijzen? ...

E10 Overheidsontvangsten

Om haar taken en doelen te vervullen heeft de overheid nood aan middelen om een beleid te voeren, ook inzake duurzame ontwikkeling. De financiële middelen van de overheid komen vanuit de belastingen. De overheid moet voldoende middelen hebben om de overheidsuitgaven te dekken en de overheidsschuld te laten afnemen. Deze variabele weerspiegelt de vraag: Heeft de voorgenomen overheidsbeslissing een impact op de overheidsontvangsten? Met andere woorden, zullen de belastingsontvangsten van de overheid wijzigen. Mogelijke indicatoren zijn: de totale overheidsontvangsten per jaar, de belastingsontvangsten per belasting (vb de ontvangsten van de B.T.W), de fiscale en parafiscale druk op de lonen.

Toelichting van de sociale kernbegrippen

S1	armoede en sociale ongelijkheid
S2	consumentenbescherming
S3	omvang van de werkgelegenheid
S4	beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg
S5	algemene gezondheidsgraad
S6	Consumptie van schadelijke producten
S7	beschikbaarheid van kwaliteitsvol onderwijs
S8	de algemene scholingsgraad
S9	gelijke kansen
S10	toegang tot democratische basisrechten

S1 Armoede en sociale ongelijkheid

Volgens internationale standaarden of afspraken wordt een persoon als "arm" beschouwd wanneer deze een inkomen heeft dat lager ligt dan 60% van het gemiddelde inkomen. Als indicator voor het effect op de armoede of de sociale ongelijkheid geeft u dus aan of en in welke mate de voorgenomen overheidsbeslissing aanleiding geeft tot een verandering in het aantal personen waarvan het inkomen lager ligt dan deze 60%. U kunt gebruik maken van een andere methode door aan te geven hoeveel mensen niet in staat zijn een bepaald basispakket aan goederen en diensten aan te kopen die nodig zijn om een menswaardig leven te leiden

S2 Consumentenbescherming

Het betreft de vraag of de voorgestelde beleidsmaatregel de mogelijkheden van consumenten om adequaat geïnformeerd vergroot of belemmert. U moet er tevens de wettelijke bescherming van consumenten onder verstaan tegen oneerlijke praktijken en machtsmisbruik van marktpartijen.

S3 De omvang van de werkgelegenheid

Dit begrip staat voor de totale hoeveelheid jobs op de arbeidsmarkt. Deze hoeveelheid kan stijgen door een toename van het aanbod van beschikbare jobs. Deze kan ook dalen wanneer er minder aanbod is van afdoend geschoolde arbeidskrachten, waardoor de beschikbare jobs niet ingevuld geraken.

S4 De beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg

Als kengetallen voor de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg kunt u gebruiken:

- Het aantal erkende ziekenhuizen en het aantal ziekenhuisbedden,
- Het aantal artsen per duizend inwoners,
- De introductie en het gebruik van hoogwaardige geneesmiddelen,
- Het totale overheidsbudget voor de gezondheidszorg,

S5 De algemene gezondheidsgraad

Als kengetallen voor de algemene gezondheidsgraad kunt u gebruiken:

- Het aantal zieken,
- Het aantal epidemieën,
- De gemiddelde sterfteleeftijd,

S6 De consumptie van schadelijke producten

Het betreft de vraag of de voorgestelde beleidsmaatregel het verbruik van producten die schadelijk zijn voor de gezondheid vergroot of verkleint. U kunt denken aan het alcoholverbruik, tabaksverbruik, enz.

S7 De beschikbaarheid van kwaliteitsvol onderwijs

U kunt gebruik maken van de volgende indicatoren:

- Het aantal scholen, eventueel opgedeeld per type,
- Het aantal leerkrachten per 1000 kinderen,
- Het aantal scholieren per 1000 kinderen,
- De OESO-rangschikking,
- Het totale overheidsbudget dat aan onderwijs, opleiding en vorming besteed wordt,

S8 De algemene scholingsgraad

U kunt gebruik maken van de volgende indicatoren:

- Het aantal jongeren met een diploma van hoger middelbaar onderwijs,
- Het aantal jongeren dat universitaire studie aanvangen,
- Het aantal jongeren dat een licentiaats- of mastersdiploma behaalt,

S9 Gelijke kansen

Uit verschillende studies blijkt de gelijkheid tussen man en vrouw in heel wat deelgebieden nog niet bereikt of zelfs gehinderd te worden. Hierdoor worden de ontplooiingskansen van vele vrouwen belemmerd en wordt er afbreuk gedaan aan een evenwichtige samenleving. Aandachtspunten omvatten de verschillen tussen man en vrouw inzake lonen en wedden, maatschappelijke status, de bezetting van leidinggevende posities en kaderfuncties, de concrete werklast en ontspanningsmogelijkheden, gezondheid, taken binnen het gezin, e.d.m. In overeenstemming van de rechtspraak inzake het gelijkheidsbeginsel verstaan we onder gelijkheid of niet-discriminatie een gelijke of gelijkwaardige behandeling onder gelijke of gelijkwaardige omstandigheden en een ongelijke behandeling voor ongelijke omstandigheden in evenwaardige verhoudingen. Indien men in ongelijke situaties mannen en vrouwen gelijk zou behandelen, dan maakt dit evengoed een schending van de gelijkheid tussen man en vrouw uit. Andere doelgroepen van het gelijke kansenbeleid zijn holebi's en allochtonen.

S10 Toegang tot democratische basisrechten

Onder de democratische basisrechten dient u een aantal bestaande of vigerende burgerrechtelijke en politieke rechten te begrijpen die garant staan voor een volwaardige deelname aan de reguliere samenleving. Dit laatste is het geheel van alle maatschappelijke diensten, voorzieningen, structuren, ruimtes, enz. die voor elke burger bedoeld zijn. Onder burgerrechtelijke rechten moet u verstaan: het kunnen huwen, samenwonen, scheiden, intieme relaties en seksualiteit beleven, kinderen krijgen of adopteren, alsook het genot van patiënten- en gebruikersrechten. Politieke rechten omvatten het stemrecht, alsook het volwaardig kunnen deelnemen aan politieke en belangengroepen en democratische besluitvormingsprocessen, zoals adviesraden, het opnemen van een politiek mandaat, lidmaatschap van vakbonden, consumentenorganisaties en politieke partijen.

Inhoudelijke toelichting van de kernbegrippen voor milieueffecten

M1	Luchtkwaliteit
M2	Waterkwaliteit
M3	Bodemkwaliteit
M4	Hinder
M5	Energiegebruik
M6	Waterverbruik
M7	Biodiversiteit
M8	Ruimtegebruik
M9	Waterhuishouding
M10	Congestie

M1 Impact op de luchtkwaliteit

Heeft de voorgestelde beleidsmaatregel een invloed op de emissies in de lucht van broeikasgassen (vnl. CO₂ en CH₄), verzurende en vermestende stoffen (SO_x, NO_x, NH₃...), ozonlaagafbrekende stoffen (CFK's, HFK's, HFK's), zwevend stof, zware metalen, dioxines, PCB's of de verspreiding van vluchtige organische stoffen?

Belangrijke bronnen van dergelijke emissies zijn uitlaatmissies van verkeer en vervoer, productieprocessen in de industrie, verbrandingsprocessen (afvalverbranding, gebouwenverwarming...), solventen (verven, ontvetters, ontvlekkers...) drijfgassen en de veeteelt.

M2 Impact op de waterkwaliteit

De waterkwaliteit betreft zowel de kwaliteit van het oppervlaktewater als van het grondwater en kustwater. Belangrijke bronnen van verontreiniging zijn vervuiling door huishoudelijk en industrieel afvalwater, nutriënten (veeteelt), bestrijdingsmiddelen, zware metalen enz. Fysische verstoringen, zoals het ondoordringbaar maken van infiltratiegebieden, rechtekkingen van waterlopen, natuuronvriendelijke oeververstevigingen en de demping van grachtenstelsels tasten niet alleen de leefomgeving van aquatische organismen aan. Ze leiden ook tot een vermindering van de zelfzuiverende processen die het oppervlaktewater toelaten een deel van de verontreiniging zelf te verwerken.

M3 Impact op de bodemkwaliteit

De milieudruk op de bodemkwaliteit kan worden veroorzaakt door veranderingen in landbedekking en -gebruik, fragmentatie van het landareaal, landbouwpraktijken en veranderingen in de hydrologie. Bodembedreigingen zijn bodemverontreiniging, dalend organische stofgehalte, bodemafdichting, bodemerosie, verdroging, verdichting, verlies aan bodembiodiversiteit; en overstroming, massatransport en geulerosie.

M4 Hinder

Met hinder wordt bedoeld hinder ten gevolge van geluidsoverlast, geurhinder, trillingen, straling, lichthinder... Hinder is een onaangename zintuiglijke gevoel met zowel een objectief als een subjectief karakter. In tegenstelling tot andere milieuvervuilingen waarvan de mens zich meestal niet onmiddellijk bewust is, is hinder onmiddellijk merkbaar. Dit zorgt voor een aantasting van onze levenskwaliteit op geestelijk en lichamelijk vlak.

Transport is een aanzienlijke bron van geluidshinder. Veranderende leefgewoontes hebben een invloed op verstoring door recreatie- en burengeluid, twee niet onbelangrijke bijdragen. Lawaai kan leiden tot slaapverstoring, stress en zelfs hart- en vaatziekten.

Stank treedt op wanneer het waarnemen van geuren als hinderlijk wordt ervaren. De mate van hinder wordt bepaald door de frequentie, duur, intensiteit en aard van de geur, door de variabiliteit in de tijd

van de geurconcentratie en door context en sociaal psychologische factoren. Geurhinder kan zelfs leiden tot o.a. hoofdpijn, stress en braakneigingen.

Lichthinder is de overlast veroorzaakt door kunstlicht, als regelrechte verblinding, als versturende factor bij het verrichten van avondlijke of nachtelijke activiteiten, of als bron van onbehagen. Ook dieren zijn gevoelig voor lichthinder: het versnipperd en beïnvloedt hun leefgebied, en verstoort hun bioritme.

Bronnen van stralingshinder zijn de productie, transport en distributie van elektriciteit en alle elektrische toestellen. Micro- en radiogolven worden door de mens gebruikt voor o.a. telecommunicatie zoals zendinstallaties van radio, tv, mobilofonie en de mobiele telefoontoestellen (GSM's) zelf.

M5 Impact op het energiegebruik

Het energiegebruik heeft betrekking op de finale energievraag door eindgebruikers in de industrie, in de dienstensector, de transportsector en bij de huishoudens. Die gebruikte energie kan afkomstig zijn uit elektriciteit, aardgas, vloeibare brandstoffen (o.a. olieën) en vaste brandstoffen (oa steenkool).

M6 Impact op het waterverbruik

Het waterverbruik heeft betrekking op de vraag naar water door eindgebruikers in de industrie (proceswater, koelwater...), in de dienstensector, in de landbouw en bij de huishoudens. Het gebruikte water kan afkomstig zijn uit de winning van oppervlaktewater en grondwater, uit leidingwater of uit het hergebruik van hemelwater en proceswater.

M7 Impact op de biodiversiteit

Biodiversiteit verwijst naar de variabiliteit onder levende organismen van allerlei herkomst, met inbegrip van, onder andere, terrestrische, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische complexen waarvan zij deel uitmaken. Het omvat mede de diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen. De aanwezige biodiversiteit hangt voor een groot deel samen met het grondgebruik, met de ruimte die de natuur daarbij behoudt en met de milieukwaliteit.

M8 Impact op het ruimtegebruik

Impact op het ruimtegebruik slaat in eerste instantie op de bebouwde oppervlakte. Dat is de meest eenvoudige uiting van de verstedelijking waarbij alle functies die een 'verharding' veroorzaken van belang zijn: de woningen, de kantoren, de industriële, gebouwen, de parkings en verharde wegen... Verstedelijking staat hier dan in contrast tot alle andere functies van de 'open ruimte'. Via de indicator 'ruimtegebruik' wordt ook beoogd uitsluitsel te krijgen over ruimtelijke aspecten als bijvoorbeeld zoning en verweving. Het eerste heeft betrekking op het aanbrengen van een ruimtelijke scheiding tussen milieubelastende en milieugevoelige functies ter bescherming of vergroting van de leefkwaliteit. Het tweede slaat op de vraag hoe wordt omgegaan met de verweving van functies die aanleiding geven tot conflicten omwille van de eraan verbonden gevoeligheden *cq.* hinderaspecten

M9 Impact op de waterhuishouding

Onder de noemer verstoring van de waterhuishouding wordt zowel verdroging (verstoring van de waterinhoud en -cyclus van de grondwaterlagen) als overstroming (verstoring van de waterinhoud van het waterlopenstelsel) verstaan. Verdroging en overstroming zijn immers fenomenen die veroorzaakt worden door veelal gelijklopende menselijke activiteiten die de infiltratie van neerslag in de bodem, de berging van oppervlaktewater of de berging van grondwater verstoren.

M10 Verkeerscongestie

Met de indicator verkeerscongestie wordt gepeild naar enerzijds de impact van de maatregel op het transportvolume, vnl. op het vlak van het woon-werk verkeer en het goederenvervoer. Daarnaast kunnen ook andere oorzaken van verkeerscongestie aan bod komen, waaronder ontwikkelingen in het openbaar vervoer en belangrijke wegenwerken.

Heeft de voorgenomen maatregel potentieel belangrijke effecten voor duurzame ontwikkeling?

Nadat u de *quick scan* heeft uitgevoerd, moet u nagaan of sprake is van een voorgenomen beleidsmaatregel met een potentieel belangrijke sociale, economische of milieuimpact, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld.

In grote lijnen zijn er twee mogelijkheden. Ofwel gebruikt u drempelwaarden vastgesteld voor aantallen individuele scores ('++', '+', ...), ofwel kiest u voor een meer subjectieve beoordeling. Beide systemen hebben voor- en nadelen.

- Het gebruik van drempelwaarden, met eventuele wegingsfactoren voor de respectievelijke indicatoren, geeft een meer objectieve indruk, maar resulteert in een meer rigied systeem met weinig nuancering bij de finale beoordeling. Bovendien bestaat het risico dat vanuit een beoogde uitkomst (bv. 'geen DOEB') wordt teruggewerkt naar scoring van de deelgroepen, hetgeen niet de bedoeling kan zijn. Daarnaast mag niet uit het oog worden verloren dat het toekennen van de scores op zich een zeker subjectief karakter heeft. Zogenaamd objectiveren van de finale beslissing lijkt dan ook weinig zinvol.
- Een meer subjectief beoordelingssysteem, waarbij de uitvoerder(s) de beslissing argumenteren aan de hand van de uitgebrachte scores aangevuld met opmerkingen, laat meer flexibiliteit en nuancering toe, maar ook misbruiken. Bovendien vereist dit beslissingsproces een meer inhoudelijke analyse van de uitgebrachte scores en leidt dit haast vanzelfsprekend tot het aanreiken van aandachtspunten voor gedetailleerd onderzoek (*scoping*).

De volgende richtlijnen kunnen u helpen bij de beoordeling of de geïnventariseerde effecten voldoende betekenisvol zijn om een DOEB te verantwoorden:

- In essentie vormt de DOEB een waarborg tegen negatieve effecten op de duurzame ontwikkeling. Indien er enkel belangrijke positieve effecten zijn, en geen negatieve, is er geen DOEB nodig.
- Het is aangewezen om in het beslissingsproces niet enkel de impactmatrix voor de drie pijlers als geheel te beschouwen, maar ook elke pijler afzonderlijk. Zo zou een uitgesproken negatieve impact voor minstens één van de pijlers aanleiding moeten geven tot een DOEB.
- Een effect weegt sterker door in de eindbeoordeling als het gaat om niet of moeilijk omkeerbare gevolgen
- Een effect weegt sterker door in de eindbeoordeling als bevolkingsgroepen of regio's worden getroffen die reeds onder sterke druk staan van duurzame ontwikkelingsproblemen.
- Een indicator weegt sterker door als de negatieve effecten zich vooral op langere termijn (volgende generaties) manifesteren.
- Bij een grotere mate van onzekerheid over de te verwachten gevolgen stijgt de zinvolheid van een nadere analyse via een DOEB (voorzorgsbeginsel)
- Participatie van andere overheidsdiensten en van doelgroepen kan nuttig zijn bij de beoordeling. Participatie verhoogt de kwaliteit van de afweging en zorgt voor draagvlak.

Wat doe ik met de resultaten van de DOEB-screening?

De bevindingen van de DOEB-screening bespreekt u met uw leidend ambtenaar en het bevoegde kabinet. Finaal is de minister of staatssecretaris die de beleidsmaatregel ter goedkeuring voorlegt aan de ministerraad immers verantwoordelijk voor de correcte toepassing van de DOEB-procedure.

Indien uit die bespreking blijkt dat de voorgenomen beleidsmaatregel inderdaad behoort tot één van de vrijstellingscategorieën, vult u het DOEB-formulier A in en maakt u het samen met de regelgevingsdossier of beleidsdossier over aan uw leidend ambtenaar en bevoegde kabinet voor verdere afhandeling (zie paragraaf 2.5. van deze handleiding).

Indien uit die bespreking blijkt dat de voorgenomen beleidsmaatregel inderdaad geen belangrijke effecten heeft voor duurzame ontwikkeling, vult u DOEB-modelformulier B in en maakt u het samen met de regelgevingsdossier of beleidsdossier over aan uw leidend ambtenaar en bevoegde kabinet voor verdere afhandeling (zie paragraaf 2.5. van deze handleiding).

Wel wordt opgemerkt dat u op basis van de quick scan mogelijk heeft vastgesteld dat er economische, sociale of ecologische effecten zijn die weliswaar geen DOEB noodzaken, maar die niettemin maatregelen vereisen om ongewenste effecten te beperken en gewenste effecten te versterken. Bij de invulling van het modelformulier B zal u worden gevraagd om die maatregelen aan te geven.

Indien uit die bespreking blijkt dat de voorgenomen beleidsmaatregel inderdaad belangrijke effecten heeft voor één of meer van de pijlers van duurzame ontwikkeling, is een verdere analyse noodzakelijk. Terzake wordt verwezen naar de handleiding voor de DOEB-scoping.

TOELICHTING BIJ DE MODELFORMULIEREN

Vrijstellingsformulier: vrijstellingscategorieën

Wanneer gebruikt u het vrijstellingsformulier?

U vult dit formulier in als uit de DOEB-screening is gebleken dat de maatregel voldoet aan een van de vrijstellingscategorieën.

In het formulier wordt u gevraagd om:

- enkele identificatiegegevens betreffende het dossier in te vullen
- aan te kruisen of de voorgenomen beleidsmaatregel behoort tot één van de vrijstellingscategorieën
- uw antwoord te motiveren

Welke zijn de vrijstellingscategorieën?

In het formulier worden 7 vrijstellingscategorieën onderscheiden. Het betreffen formele uitzonderingsgronden waarvoor weinig tot geen inhoudelijke analyse van de beleidsmaatregel nodig is. Het zijn gevallen waarvan met (vrijwel) onmiddellijk vaststelt of de beleidsmaatregel eronder valt of niet.

Voor nadere toelichting en voorbeelden wordt verwezen naar deel 0 van deze handleiding.

Quick scan-formulier: geen belangrijke impact voor duurzame ontwikkeling

Wanneer gebruikt u het quick scan-formulier?

U vult dit formulier in als uit de DOEB-screening is gebleken dat de maatregel naar verwachting geen belangrijke sociale, economische of milieupact heeft, op korte of op lange termijn, hier of elders in de wereld, en de maatregel bijgevolg is vrijgesteld van DOEB.

In het formulier wordt u gevraagd om:

- enkele identificatiegegevens betreffende het dossier in te vullen
- een korte toelichting te geven bij de inhoud van de maatregel
- aan te kruisen hoe de DOEB-screening is verlopen
- op basis van een “quick scan” aan te geven welke de verwachte sociale, economische of milieueffecten zijn
- te motiveren waarom de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke sociale, economische of milieueffecten en bijgevolg geen DOEB moet worden opgemaakt.

Hieronder worden de verschillende rubrieken overlopen en toegelicht.

Rubriek “inhoud van de maatregel”

In deze rubriek wordt u gevraagd om een korte toelichting te geven bij de inhoud van de voorgestelde beleidsmaatregel. Deze toelichting is noodzakelijk om de informatie in het formulier over mogelijke impacts te kunnen begrijpen. U kunt de gevraagde informatie meestal vinden in de nota aan de regering bij het dossier.

De rubriek bevat drie vragen:

1. Wat is de aanleiding voor de voorgestelde beleidsmaatregel?
2. Wat zijn de beoogde directe effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel voor de doelgroepen?
3. Welke beleidsmaatregel wordt voorgesteld?

1. Aanleiding

Omschrijf hier kort het maatschappelijk probleem. Geef hierbij ook aan hoe groot de vrije beleidsruimte nog is waarbinnen men vrije beleidskeuzes kan maken. Bestaat er hogere regelgeving die deze keuzevrijheid beperkt?

Richtvragen zijn:

- Welk probleem stelt zich zonder de voorgestelde beleidsmaatregel?
- Hoe zal het probleem zich zonder de voorgestelde beleidsmaatregel in de toekomst verder ontwikkelen?
- Waarom voldoet de huidige regelgeving niet?

Tips

Wees zorgvuldig bij de beschrijving van het maatschappelijk probleem dat de aanleiding vormt voor de voorgenomen overheidsbeslissing. Zo kan blijken dat het probleem enkel van tijdelijke aard is en er misschien enkel een maatregel nodig is voor een bepaalde periode. Of dat sommige problemen niet te wijten zijn aan een tekort aan overheidstussenkomen, maar aan een gebrekkige uitvoering of handhaving van bestaande maatregelen.

2. Effecten

Richtvragen zijn:

- Welke doelstelling heeft de voorgestelde maatregel?
- In hoeverre komt de voorgestelde maatregel tegemoet aan het vastgestelde probleem?
- Welke zijn de doelgroepen?
- Welke zijn de verwachte effecten?

3. Beleidsmaatregel

Omschrijf hier kort de inhoud van de voorgestelde beleidsmaatregel. Geef ook kort aan hoe die zal uitgevoerd worden, zoals concrete timing, inzet van mensen en middelen,...

Rubriek “verloop DOEB-screening”

In deze rubriek wordt u gevraagd om inzicht te geven in de wijze waarop de DOEB-screening is verlopen. Dit is van belang voor de goede interpretatie van de geschatte impacts.

De rubriek bevat twee vragen:

1. Welke bronnen werden er gehanteerd bij de inschatting van de mogelijke effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel?
2. Wie werd er betrokken bij de inschatting van de mogelijke effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel?

1. Gebruikte bronnen

Geef hier aan welke bronnen u heeft gebruikt bij de inschatting van de effecten.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Intuïtieve inschatting
- Databanken
- Studies en eerdere impactanalyses
- Consultatie van experts
- Andere bronnen

In het geval u andere bronnen heeft gebruikt, wordt gevraagd om die kort te situeren.

2. Betrokken diensten en actoren

Geef hier aan wie er werd betrokken bij de inschatting van de mogelijke effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- De cel DO van uw administratie
- Andere diensten van uw administratie
- Cellen DO van voor de beleidsmaatregel relevante andere administraties
- Andere diensten van voor de beleidsmaatregel relevante andere administraties
- DOEB-helppdesk
- Federaal planbureau
- Regionale overheden
- Internationale instanties
- Doelgroepen
- Andere experts

Rubriek “inschatting van verwachte effecten”

In deze rubriek wordt u gevraagd om inzicht te geven in de verwachte effecten op de economische, sociale en ecologische pijler van de duurzame ontwikkeling.

Voor elke pijler worden twee vragen gesteld:

1. Wat zijn de verwachte effecten zijn van de voorgestelde beleidsmaatregel?
2. Geef indien nodig nadere toelichting bij de verwachte effecten.

Voor nadere toelichting wordt verwezen naar deel 0 van deze handleiding.

Rubriek “conclusies”

In deze rubriek wordt u gevraagd om te motiveren waarom de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke sociale, economische of milieueffecten en bijgevolg geen DOEB moet worden opgemaakt.

De rubriek bevat twee vragen

1. wat zijn de belangrijkste overwegingen om te concluderen dat de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke sociale, economische of milieueffecten heeft?
2. welke maatregelen worden er samen met de beleidsmaatregel voorgesteld om de ongewenste effecten te beperken en de gewenste effecten te versterken.

1. motivering “geen belangrijke effecten”

Hier licht u toe op basis van welke afwegingen en overwegingen u heeft geconcludeerd dat de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke sociale, economische of milieueffecten heeft.

2. aanduiding flankerende maatregelen

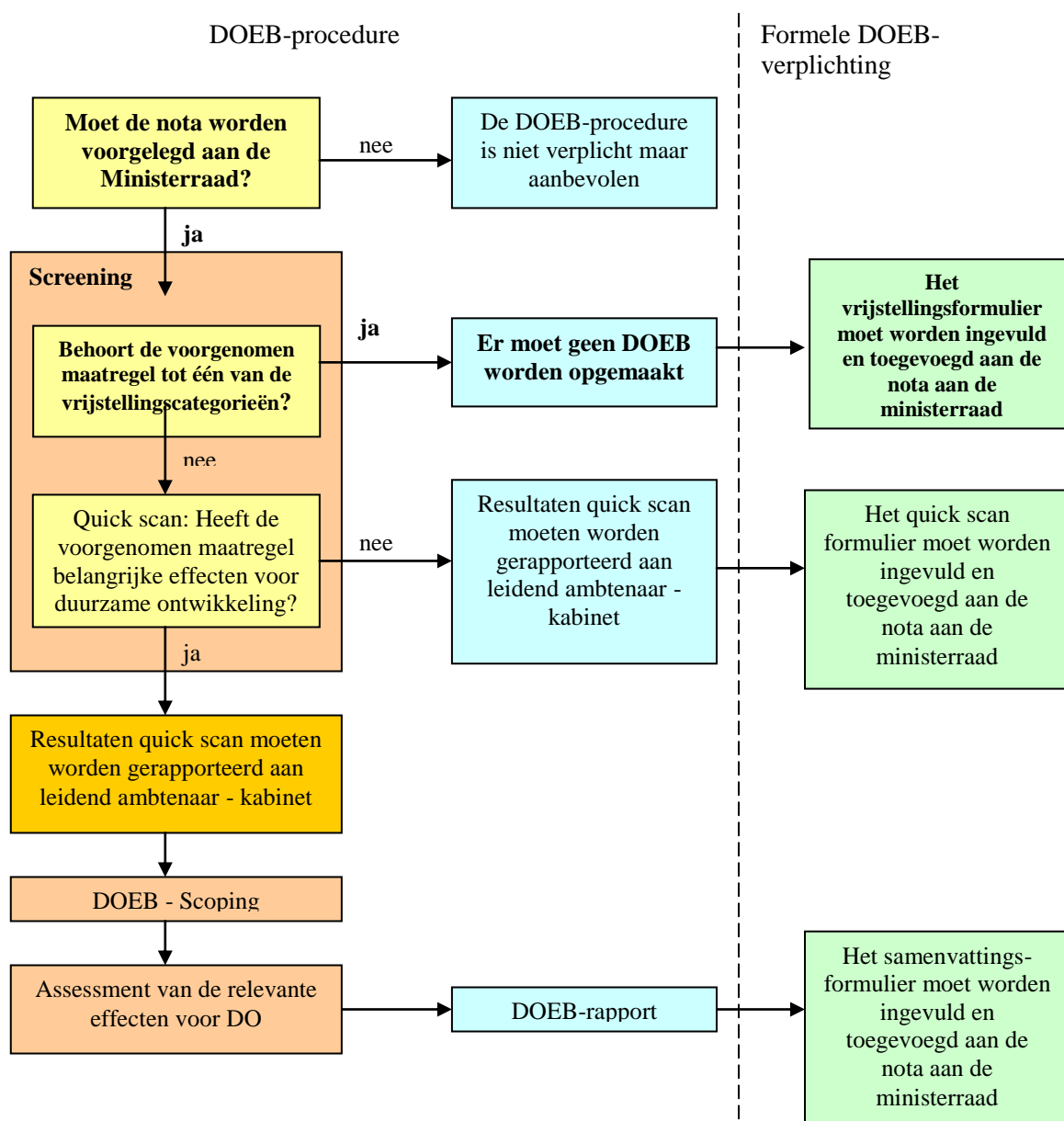
Indien u op basis van de DOEB-screening maatregelen heeft vastgesteld dat er economische, sociale of ecologische effecten zijn die weliswaar geen DOEB noodzaken, maar die niettemin maatregelen vereisen om ongewenste effecten te beperken en gewenste effecten te versterken, kunt u die hier toelichten.

DOEB-vrijstellingsformulier (formulier A) Maatregel behoort tot vrijstellingscategorie

<formulierregisternummer>
POD DO
North Plaza A, 8ste verdieping
Koning Albert II-laan 9
1210 Brussel
T: 02 277 50 06
F: 02 277 50 03
e: contact@poddo.be
<http://www.poddo.be/>

Waarvoor is dit formulier bestemd?

Elke voorgenomen overheidsbeslissing moet op het moment van agendering op de federale ministerraad vergezeld zijn van een ingevuld DOEB-formulier: ofwel formulier A, ofwel formulier B, ofwel formulier C. U vult dit vrijstellingsformulier in als blijkt dat de maatregel valt onder een van de vrijstellingscategorieën. Nadere toelichting voor de invulling van dit formulier vindt u in de 'handleiding DOEB-screening'. Deze is beschikbaar op de website van de POD DO (www.poddo.be). Met vragen en opmerkingen kan u terecht bij de DOEB-Helpdesk (doebeidd@poddo.be of 02/277.50.12).

Identificatiegegevens

1 Geef volgende identificatiegegevens:

Bevoegd(e) regeeringslid (leden):
Beleidscel, FOD, POD, Ministerie,
Agentschap:
Beleidsdomein:
Onderwerp regelgeving of
beleidsmaatregel:
Contactpersoon:
tel-nr:
e-mailadres:
Versie (dag/maand/jaar):

Vrijstellingscategorieën

2 Kruis aan waarom voor de voorgenomen beleidsmaatregel geen DOEB moet worden opgemaakt:

- Het staat op voorhand en met zekerheid vast dat de impact van de maatregel op sociaal, economisch en/of leefmilieuvlak te verwaarlozen is:
 - De maatregel heeft een louter formeel karakter
 - De maatregel legt individuele benoemingen vast
 - De maatregel heeft louter betrekking op begrotingstechnische of fiscaaltechnische aangelegenheden
 - Andere (*verduidelijk*)
- De maatregel moet bij hoogdringendheid worden genomen
- De maatregel steunt op overwegingen van staatsbelang, nationale orde en veiligheid of die niet openbaar gemaakt kunnen worden
- De maatregel werd reeds op een ander beleidsniveau onderworpen aan een kwaliteitsvolle evaluatie of analyse van de relevante impacts op onderdelen van de duurzame ontwikkeling

Motivering

3 Motiveer hieronder uw antwoord op vraag 2:

Besteed daarbij bijzondere aandacht aan het volgende:

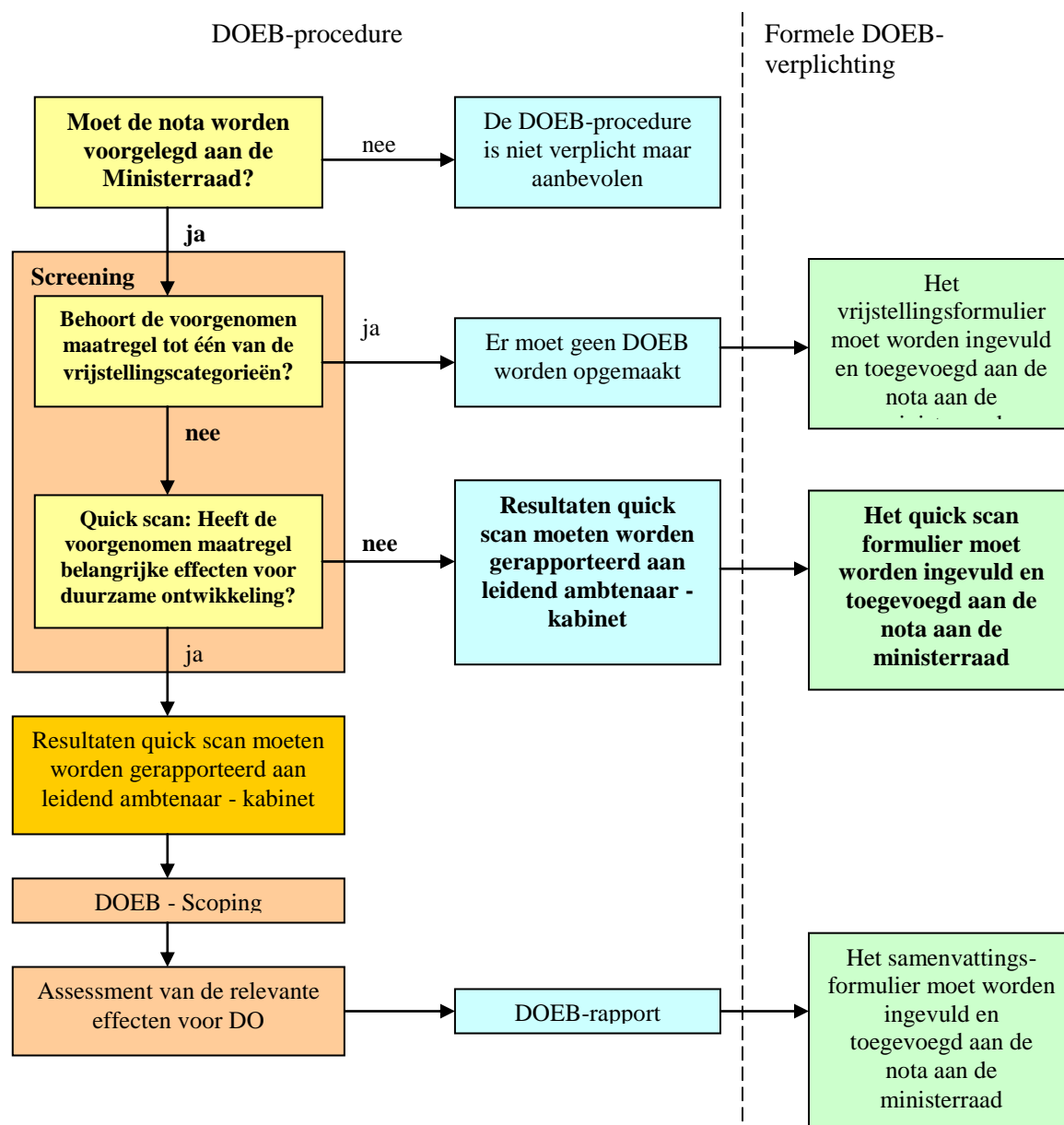
- *Ingeval reeds op een ander beleidsniveau een impactanalyse gebeurde, geef kort aan waar en hoe die analyse gebeurde en wat de resultaten en beleidsconclusies waren*
- *Ingeval de maatregel betrekking heeft op begroting of fiscaliteit, geef aan waarom geen beleidsintenties in de beleidsmaatregel schuilen.*

DOEB-screeningsformulier (formulier B) Maatregel heeft geen belangrijke DO-impact

<formulierregisternummer>
POD DO
North Plaza A, 8ste verdieping
Koning Albert II-laan 9
1210 Brussel
T: 02 277 50 06
F: 02 277 50 03
e: contact@poddo.be
<http://www.poddo.be/>

Waarvoor is dit formulier bestemd?

Elke voorgenomen overheidsbeslissing moet op het moment van agendering op de federale ministerraad vergezeld zijn van een ingevuld DOEB-formulier: ofwel formulier A, ofwel formulier B, ofwel formulier C. U vult screeningsformulier in als uit de DOEB-screening is gebleken dat de maatregel naar verwachting geen belangrijke sociale, economische of milieupact heeft. Nadere toelichting voor de invulling van dit formulier vindt u in de 'Leidraad DOEB-screening'. Deze is beschikbaar op de website van de POD DO (www.poddo.be). Met vragen en opmerkingen kan u terecht bij de DOEB-Helpdesk (doebeidd@poddo.be of 02/277.50.12).

Identificatiegegevens

1 Geef volgende identificatiegegevens:

Bevoegd(e) regeringslid (leden):
Beleidscel, FOD, POD, Ministerie,
Agentschap:
Beleidsdomein:
Onderwerp regelgeving of
beleidsmaatregel:
Contactpersoon:
tel-nr:
e-mailadres:
Versie (dag/maand/jaar):

De voorgestelde beleidsmaatregel

2 Wat is de aanleiding voor de voorgestelde beleidsmaatregel?

Geef tevens aan hoe groot de vrije beleidsruimte nog is waarbinnen men beleidskeuzes kan maken.

3 Welke beleidsmaatregel wordt voorgesteld?

Geef tevens aan hoe de voorgenomen overheidsbeslissing zal worden uitgevoerd.

4 Wat zijn de directe effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel voor de doelgroepen?

Verloop van de DOEB-screening

5 Kruis aan op welke bronnen de inschatting van de mogelijke effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel is gebaseerd.

	in grote mate	in beperkte mate	niet
Intuïtieve inschatting	☐	☐	☐
Databanken	☐	☐	☐
Studies en eerdere impactanalyses	☐	☐	☐
Consultatie van experts	☐	☐	☐
Andere	☐	☐	☐
<i>Verduidelijk:</i>			

6 Kruis aan wie er werd betrokken bij de inschatting van de mogelijke effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel.

Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- De cel DO van uw administratie
- Andere diensten van uw administratie
- Cellen DO van voor de beleidsmaatregel relevante andere administraties
- Andere diensten van voor de beleidsmaatregel relevante andere administraties
- DOEB-helptdesk
- Federaal planbureau
- Regionale overheden
- Internationale instanties
- Doelgroepen
- Andere experts

Inschatting van effecten voor duurzame ontwikkeling

7 Geef aan welke de verwachte economische, sociale en milieueffecten zijn van de voorgestelde beleidsmaatregel

Thema	Nr	Indicator	Impact op KT	Impact op LT	ruimtelijke impact	Zekerheid over informatie
			++/+/0/--/±/?	++/+/0/--/±/?	Lok/reg/BE/EU/btn EU	+/-/-
Economische effecten						
Investerings	E1	Private investeringen				
	E2	Publieke investeringen				
	E3	Innovatie, onderzoek en ontwikkeling				
Reëel inkomen/BBP	E4	Prijzen				
	E5	Aantal bedrijven				
	E6	Productieniveau ondernemingen				
Economische activiteit	E7	Nalevingskosten				
	E8	Productiviteit				
	E9	Marktwerking				
Overheid	E10	Overheidsuitgaven				
Sociale effecten						
Armoede en solidariteit	S1	armoede en sociale ongelijkheid				
Economie en werkgelegenheid	S2	consumenten-bescherming				
	S3	omvang van de werkgelegenheid				
Gezondheid en welzijn	S4	beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg				
	S5	algemene gezondheidsgraad				
	S6	Consumptie van schadelijke producten				
Onderwijs en cultuur	S7	beschikbaarheid van kwaliteitsvol onderwijs				
	S8	de algemene scholingsgraad				
Gelijkheid en participatie	S9	gelijke kansen				
	S10	toegang tot democratische basisrechten				
Milieueffecten						
Milieu kwaliteit	M1	luchtkwaliteit				
	M2	waterkwaliteit				
	M3	bodemkwaliteit				
	M4	hinder				

Grondstoffen en hulpbronnen	M5	energieverbruik				
	M6	waterverbruik				
Biodiversiteit en natuur	M7	biodiversiteit				
Ruimte	M8	ruimtegebruik				
	M9	waterhuishouding				
	M10	verkeerscongestie				

8 Geef indien nodig nadere toelichting bij de verwachte economische effecten.

9 Geef indien nodig nadere toelichting bij de verwachte sociale effecten.

10 Geef indien nodig nadere toelichting bij de verwachte milieueffecten.

Motivering van de vrijstelling

11 Wat zijn de belangrijkste overwegingen om te concluderen dat de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke economische effecten heeft?

12 Wat zijn de belangrijkste overwegingen om te concluderen dat de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke sociale effecten heeft?

13 Wat zijn de belangrijkste overwegingen om te concluderen dat de voorgestelde beleidsmaatregel geen belangrijke milieueffecten heeft?

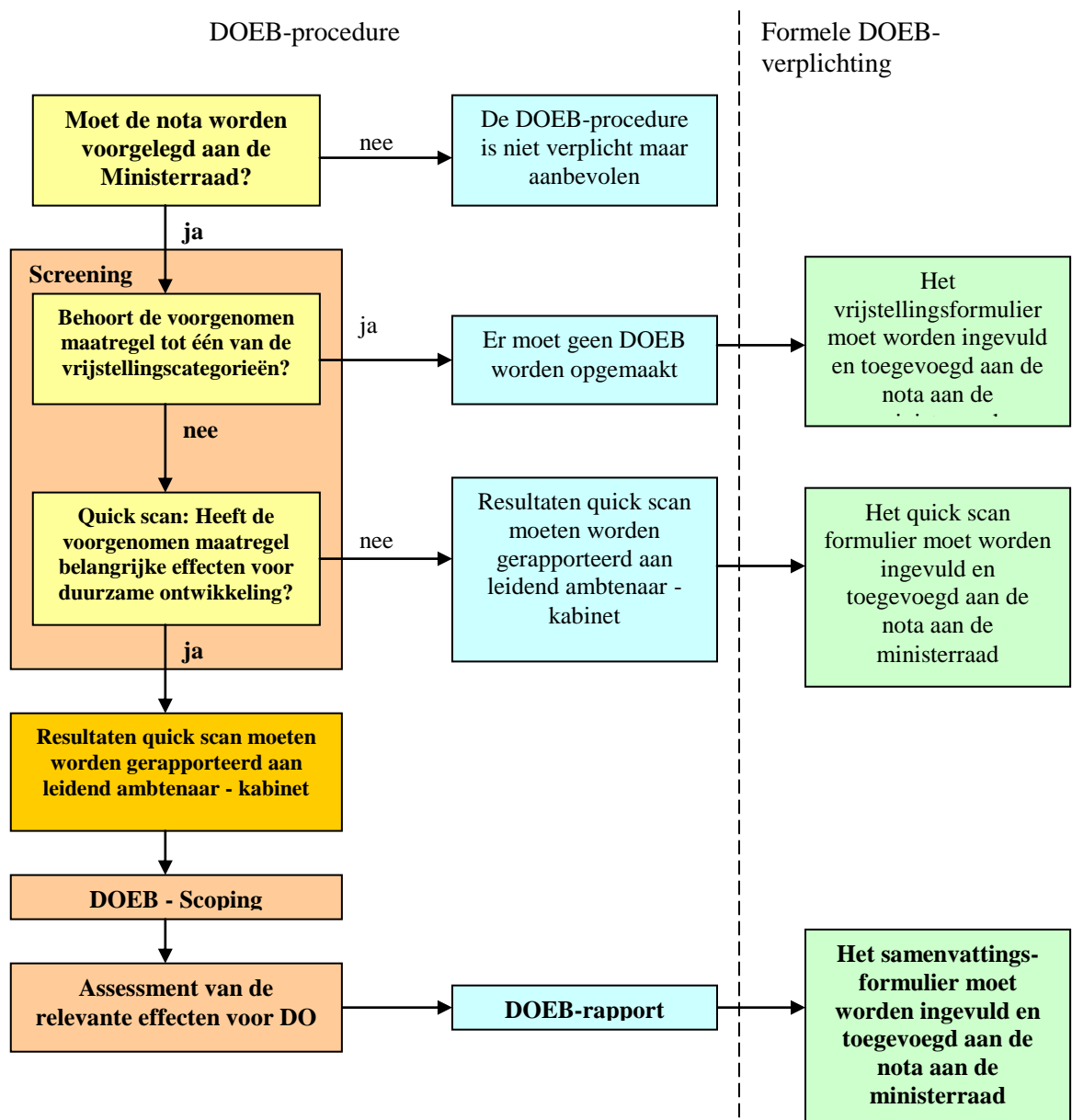
14 Welke maatregelen worden er samen met de beleidsmaatregel voorgesteld om de ongewenste effecten te beperken en de gewenste effecten te versterken.

DOEB – Samenvattingsformulier (formulier C) Samenvatting van de uitgevoerde DOEB

<formulierregisternummer>
POD DO
North Plaza A, 8ste verdieping
Koning Albert II-laan 9
1210 Brussel
T: 02 277 50 06
F: 02 277 50 03
e: contact@poddo.be
<http://www.poddo.be/>

Waarvoor is dit formulier bestemd?

Elke voorgenomen overheidsbeslissing moet op het moment van agendering op de federale ministerraad vergezeld zijn van een ingevuld DOEB-formulier: ofwel formulier A, ofwel formulier B, ofwel formulier C. U vult dit samenvattingsformulier in als er daadwerkelijk een volwaardige DOEB werd uitgevoerd. Met vragen en opmerkingen kan u terecht bij de DOEB-Helpdesk (doebeidd@poddo.be of 02/277.50.12).

Identificatiegegevens

1 Geef volgende identificatiegegevens:

Bevoegd(e) regeringslid (leden):
Beleidscel, FOD, POD, Ministerie,
Agentschap:
Beleidsdomein:
Onderwerp regelgeving of
beleidsmaatregel:
Contactpersoon:
tel-nr:
e-mailadres:
Versie (dag/maand/jaar):

De voorgestelde beleidsmaatregel

2 Wat is de aanleiding voor de voorgestelde beleidsmaatregel?

Geef tevens aan hoe groot de vrije beleidsruimte nog is waarbinnen men beleidskeuzes kan maken.

3 Wat zijn de directe effecten van de voorgestelde beleidsmaatregel voor de doelgroepen?

4 Welke beleidsmaatregel wordt voorgesteld?

Geef tevens aan hoe de voorgenomen overheidsbeslissing zal worden uitgevoerd.

Verloop van het DOEB-proces

5 Welke alternatieven werden er in de DOEB onderzocht?

6 Welke impacts werden er in de DOEB onderzocht?

7 Wie werd bij de opmaak van de DOEB betrokken?

8 Wat is hun oordeel over de DOEB?

9 Op welke wijze werd rekening gehouden met de ontvangen opmerkingen?

Resultaat van het DOEB-proces

10 Wat zijn de belangrijkste effecten van de onderzochte alternatieven voor duurzame ontwikkeling?

11 Wat zijn de voor- en nadelen van de voorgestelde beleidsmaatregel voor duurzame ontwikkeling ten opzichte van de onderzochte alternatieven?

12 Welke flankerende maatregelen werden genomen met het oog op duurzame ontwikkeling?

Bijlage: DOEB

13 Voeg de uitgevoerde DOEB toe aan dit formulier.

II. DOEB-SCOPING

A. LEIDRAAD DOEB-SCOPING

U dient de DOEB-scoping uit te voeren, wanneer de nood daartoe blijkt uit de DOEB-screening. Met de scoping wordt de *draagwijdte* en *diepgang* van de uit te voeren DOEB vastgelegd. Deze leidraad vormt een aanvulling op de leidraad voor de DOEB-screening. Beide documenten worden best samen gelezen.

1. Wat houdt een DOEB-scoping in?

De DOEB-scoping volgt op de DOEB-screening. Via de DOEB-scoping wordt beoogd de effectbeoordeling af te lijnen op het vlak van *inhoud*, *diepgang* en *werkwijze*. Een goede beschrijving en analyse van de geplande beleidsbeslissing is daarbij van groot belang.

Scopingvragen zijn:

1. welk maatschappelijk probleem wordt aangepakt?
2. welke alternatieve beleidsmaatregelen worden onderzocht?
3. welke effecten worden onderzocht?
4. hoe gebeurt het onderzoek?
5. wie wordt bij het onderzoek betrokken?
6. welke timing/diepgang is haalbaar?

2. Omgevingsanalyse

Bij de omgevingsanalyse moet u een onderscheid maken tussen de beschrijving van *enerzijds* de aanleiding en van *anderzijds* de doelstelling van de beleidsbeslissing.

2.1. Aanleiding tot de beleidsbeslissing

Pas op bij de beschrijving van het maatschappelijk probleem dat de aanleiding vormt voor de voorgenomen overheidsbeslissing. Zo kan blijken dat het probleem slechts van tijdelijke aard is en mogelijk maar een maatregel noodzaakt voor een beperkte periode. Zo kan ook blijken dat sommige problemen niet te wijten zijn aan een tekort aan overheidstussenkomen, maar wel aan een gebrekkige uitvoering of handhaving van bestaande maatregelen.

Besteed bij voorkeur aandacht aan de beschrijving van:

1. de vrije beleidsruimte
2. het risico voor de samenleving
3. relevante toekomstige evoluties
4. mogelijkheid tot beïnvloeding van het menselijk gedrag
- 5° Mogelijkheid tot spontane naleving

1° Vrije beleidsruimte

Bestaat rechtsnormering en/of rechtspraak die mogelijke beleidskeuzes vanuit juridisch oogpunt beperken (bijvoorbeeld hogere Europese regelgeving, bijzondere en gewone wetten, arresten van het Europese Hof van Justitie, het Arbitragehof, de Raad van State of het Hof van Cassatie)? Zo ja, geef nauwkeurig aan welke onderdelen van de besluitvorming reeds vastliggen en voor welke aspecten er nog een vrije beleidsruimte bestaat (i.e. de zogenaamde *juridische vrijheidsgraad*).

Bij uitvoeringsbesluiten zal de juridische vrijheidsgraad beperkt zijn door wat reeds in de wet is bepaald. De analyse zal in dit geval op de *‘uitvoeringsaspecten’* ingaan en niet meer op de keuze van het beleidsinstrument zelf, dat immers reeds in de wet werd vastgelegd.

Geef bij de omzetting van Europese richtlijnen nauwkeurig aan welke *‘minimale en dwingende’* bepalingen in de richtlijn zijn vastgelegd en welke vrijheid nog aan de Lidstaten is overgelaten bij de implementatie. Dit kan een grondige juridische analyse van de Europese richtlijn vergen.

2° Risico's

Geef een raming van risico's in termen van:

- omvang van schade die het maatschappelijk probleem kan veroorzaken
- waarschijnlijkheidsgraad dat het maatschappelijk probleem zich voordoet

De risicoraming bestaat uit de combinatie (of het product) van deze variabelen.

Voorbeelden hiervan zijn terug te vinden binnen het thema van de verkeersveiligheid. Zo kent vliegverkeer een *lage waarschijnlijkheid* dat zich een ongeval voordoet, maar wanneer dit gebeurt, is de *omvang van de schade reusachtig*. In het autoverkeer daarentegen is de kans op een ongeval groot, maar is de omvang van de schade beperkt(er).

3° Relevante toekomstige evoluties

Maak gebruik van de volgende omgevingsscenario's om een beschrijving te geven van de context waarin de beleidsvoerder handelt:

- *het scenario van de huidige toestand (i.e. de uitgangssituatie)*: beoordeel desgevallend situaties uit het verleden om verklaringen aan te reiken voor de huidige toestand;
- *het scenario van de toekomstbeelden*: geef meerdere gewenste en/of waarschijnlijk geachte toekomstige ontwikkelingen;
- *het scenario van de toekomstpaden*: geef een mogelijk hypothetische maar niettemin logische volgorde van gebeurtenissen, waarbij uitgangssituaties en toekomstbeelden met elkaar worden verbonden. Neem als tijdshorizon een periode van langer dan vijf jaar.

Houd hierbij rekening met omgevingsfactoren, zoals internationale, demografische, technologische, economische of sociaal-culturele factoren die een autonome invloed hebben op de beleidssector.

4• Mogelijkheid tot beïnvloeding van het menselijk gedrag

Volgende vragen kunnen aan de orde zijn:

- Welk gedrag draagt bij tot problemen of veroorzaakt problemen?
- Welk gedrag verdient de meeste aandacht van de overheid, gelet op de frequentie en de gevolgen?
- Welk gedrag vormt het grootste risico voor het realiseren van beleidsdoelstellingen?
- Welke externe factoren beïnvloeden het gedrag? Deze vraag kan in meerdere deelvragen opgesplitst worden:
 - o Begrijpt en aanvaardt men dat er een probleem is?
 - o Begrijpt en erkent men dat men zelf bijdraagt tot dit probleem?
 - o Begrijpt en aanvaardt men de beleidsdoelstellingen (de wensen van de overheid) in dit verband?
 - o Is men in staat tot nieuw/gewijzigd gedrag?
 - o Spelen economische overwegingen mee?
 - o Wegen sociale en psychologische factoren door?
 - o Is de overheid in staat om het gedrag te monitoren, het gewenste gedrag te promoten en het ongewenste gedrag te sanctioneren?
- Welk(e) gedrag(swijziging) is gewenst?
- Welke instrumenten zijn meest geschikt om het gewenste gedrag te bereiken?

5• Mogelijkheid tot spontane naleving

Bij de redactie van een beleidsmaatregel is het van belang reeds van bij het begin te onderzoeken of en in welke mate deze maatregel spontaan door de rechtsonderhorige zal worden nageleefd. Om die reden verdient het de voorkeur de volgende vijf thema's inzake 'spontane naleving' te overlopen:

- *Kennis en duidelijkheid regels*: hoe bekend zijn de regels bij de doelgroep en worden de regels begrepen? Wanneer de doelgroep de regels niet kent of begrijpt, berust de naleving ervan op toeval.
- *Kosten en baten van naleven en overtreden*: wat zijn de directe kosten en baten (administratief, tijd, financieel, sociaal) voor de naleving van de regelgeving? Wanneer deze kosten opwegen tegen de baten, verkleint de kans dat de doelgroep de regels naleeft.
- *Acceptatie van het beleid*: dit verwijst naar het draagvlak voor de regelgeving (zowel de doelstellingen als de strategie) bij de doelgroep. Als het draagvlak klein is, verlaagt dit de nalevingseigenheid.
- *Normgetrouwheid*: in welke mate volgt de doelgroep doorgaans het overheidsgezag? Bepaalde doelgroepen kunnen – naargelang het thema – meer of minder gezagsgetrouw zijn.

- *Informele controlekans*: dit verwijst naar de informele sociale controle (door familie, vrienden, voorbijgangers,...), die op de doelgroep wordt uitgeoefend om de regelgeving na te leven óf te overtreden.

Op basis van deze antwoorden *kan* in de latere fase van de uitwerking van de overheidsmaatregel bekeken worden hoe de maatregel concreet gehandhaafd zal worden. Hiertoe kunnen de volgende kernbegrippen overlopen worden:

- *Informele meldingskans*: wat is de perceptie van de potentiële overtreder van de kans dat een overtreding anders dan door overheidscontrole aan het licht komt (bijvoorbeeld via klachten)?
- *Controlekans*: wat is de perceptie van de potentiële overtreder van de kans dat een overtreding door overheidscontrole aan het licht komt?
- *Detectiekans*: dit verwijst naar de kans dat de overtreding effectief ontdekt wordt bij een controle.
- *Selectiviteit*: deze factor handelt over de inschatting van de potentiële overtreder dat overtreders een grotere kans hebben om gecontroleerd te worden dan anderen.
- *Sanctiekans*: een overtreder zal minder geneigd zijn de regels op te volgen wanneer er bij ontdekking van een overtreding geen sanctie volgt.
- *Sanctiezwarte en -aard*: de zwarte en de aard (burgerrechtelijk of strafrechtelijk) van de sanctie beïnvloedt de mate waarin de doelgroep al of niet de regels navolgt.

2.2. Doelstelling van de beleidsbeslissing

Formuleer de beleidsdoelstelling bij voorkeur als een te behalen resultaat dat het maatschappelijk probleem zal oplossen of indammen, en niet als in te zetten middelen of manieren om hiertoe te komen. Bijvoorbeeld: *'vermijden dat kinderen ongewenst met geneesmiddelen in aanraking komen'* in plaats van *'meer veilige schroefdoppen op geneesmiddelen'*.

Bepaal tevens de *'politieke vrijheidsgraad'*. Een beperking van de vrije beleidsruimte als gevolg van politieke doelstellingen is pas mogelijk wanneer deze doelstellingen reeds politiek en officieel gevalideerd zijn, *ofwel* door het parlement, *ofwel* door de regering. Er moet dus een politiek akkoord bestaan, *bijvoorbeeld* in de vorm van een Regeerakkoord, een beleidsnota, een parlementaire resolutie of motie.

3. Keuze van de opties

Start de beschrijving van de opties met de *'nuloptie'* van het *'niets-doen'*. Deze vormt immers de referentiebasis waarmee kosten, baten en andere effecten van de alternatieven worden vergeleken.

De nuloptie staat voor een inschatting van de evolutie van de toestand bij ongewijzigd beleid. Deze kan 'slechter' of 'beter' zijn dan de huidige toestand, afhankelijk van allerhande evoluties.

Voorbeelden van alternatieven voor dwingende beleidsmaatregelen zijn:

- *zelfregulering* (o.m. gedragscodes en –engagements, zorgsystemen)
- *sociaal-communicatieve instrumenten* (o.m. informatie- en sensibiliseringscampagnes, vorming en opleiding, voorbeeldgedrag van de overheid, labels, demonstratieprojecten, benchmarking en audits)
- *economische instrumenten* (o.m. heffingen en subsidies, waarborgstelsels, fiscale stimuli, verhandelbare rechten en certificaten, waarborgstelsels en aansprakelijkheidsregels)
- *privaatrechtelijke instrumenten* (o.m. convenanten en beheersovereenkomsten)
- *institutionele instrumenten* (o.m. erkenningsregelingen en normalisatie-instellingen, certificatie en accreditatie)
- *collectieve maatregelen* (o.m. overheidsinvesteringen en –aankopen, nieuwe overheidsdienstverlening en –voorzieningen)

4. Keuze van te onderzoeken effecten

De thema's en begrippen die hierna gebruikt worden, vormen een kwalitatieve verdieping, verfijning of nuancering van de kernbegrippen van de quick scan. Bij de invulling van de uitgebreide impactmatrix kan worden teruggegrepen naar de resultaten en inzichten van de screening of quick scan.

In plaats van een verwijzing naar algemene statistische gegevens en cijfers zal bij de scoping veeleer sprake zijn van kwalitatieve interpretaties van verzameld enquêtemateriaal.

Uitgebreide impactmatrix

Thema		Indicator	Impact op KT	Impact op LT	ruimtelijke impact	Zekerheid over informatie
			++/+/0/-/--/±/?	++/+/0/-/--/±/?	Lok/reg/BE/ EU/btn EU	+/-
Economische effecten						
Investerings	E1	Private investeringen				
		<i>Private binnenlandse investeringen</i>				
		<i>Private buitenlandse investeringen</i>				
	E2	Publieke investeringen				
		<i>Investerings in fysiek kapitaal</i>				
	E3	Innovatie, onderzoek en ontwikkeling				
		<i>Octrooi- en patentaanvragen</i>				
		<i>Investerings in menselijk kapitaal</i>				
		<i>Financiële activa</i>				

Reëel inkomen/BBP	E4	Prijzen				
		<i>Consumptieprijzen</i>				
		<i>Energieprijzen</i>				
		<i>Lonen</i>				
	E5	Aantal bedrijven				
		<i>Aantal startende bedrijven</i>				
	E6	Productieniveau ondernemingen				
Economische activiteit	E7	Nalevingskosten				
		<i>Draagkracht bedrijven</i>				
	E8	Productiviteit				
		<i>Concurrentievermogen bedrijven</i>				
	E9	Marktwerking				
		<i>Verschuiving van eco. activiteit: geografisch en/of sectoraal</i>				
		<i>Volume export</i>				
		<i>Volume import</i>				
Overheid	E10	Overheidsuitgaven				
		<i>Overheidsontvangsten</i>				
		<i>Overheidsschuld</i>				
		<i>Kwaliteit overheidsbestuur</i>				
		<i>Handhaving van eigendomsrechten</i>				
Andere						
Sociale effecten						
Armoede en solidariteit	S1	armoede en sociale ongelijkheid				
		<i>Toegang sociale zekerheid</i>				
		<i>Huur- en woningprijzen</i>				
Economie en werkgelegenheid	S2	consumentenbescherming				
	S3	omvang van de werkgelegenheid				
		<i>kwaliteit van de werkgelegenheid</i>				
Gezondheid en welzijn	S4	beschikbaarheid van kwaliteitsvolle gezondheidszorg				
	S5	algemene gezondheidsgraad				
		<i>toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg</i>				
	S6	Consumptie van schadelijke producten				
		<i>kwaliteit van het gezinsleven of het samenwonen</i>				
		<i>toegang tot kwaliteitsvolle huisvesting</i>				
		<i>voedselveiligheid</i>				

Onderwijs en cultuur	S7	beschikbaarheid van kwaliteitsvol onderwijs				
	S8	de algemene scholingsgraad				
		<i>toegang tot kwaliteitsvol onderwijs</i>				
		<i>cultuurparticipatie</i>				
		<i>cultureel erfgoed</i>				
Gelijkheid en participatie	S9	gelijke kansen				
		<i>sociale inclusie van achtergestelde groepen</i>				
	S10	toegang tot democratische basisrechten				
		<i>Inspraak en participatie</i>				
Andere	Sx					
Milieueffecten						
Milieukwaliteit	M1	luchtkwaliteit				
	M2	waterkwaliteit				
	M3	bodemkwaliteit				
		<i>afvalverwerking</i>				
	M4	hinder				
		<i>milieurisico's</i>				
		<i>gebruik van schadelijke stoffen</i>				
Grondstoffen en hulpbronnen	M5	energiegebruik				
		<i>duurzame energieproductie</i>				
	M6	waterverbruik				
		<i>grondstoffengebruik</i>				
Biodiversiteit en natuur	M7	biodiversiteit				
		<i>oppervlakte beschermd gebied</i>				
		<i>bescherming bedreigde soorten</i>				
		<i>beschermd landschappen</i>				
		<i>dierenwelzijn</i>				
Ruimte	M8	ruimtegebruik				
		<i>versnippering</i>				
		<i>areaal groen</i>				
	M9	waterhuishouding				
	M10	congestie - transportvolume				
		<i>transportmodi</i>				
Andere						

4.1. Toelichting bij de uitgebreide economische impactmatrix

Private binnenlandse investeringen - Private buitenlandse investeringen

De private investeringen zijn al toegelicht bij de uitleg van het modelformulier B. Hier worden deze investeringen opgesplitst in private binnenlandse investeringen en private buitenlandse investeringen. De binnenlandse investeringen hebben betrekking op de investeringen gedaan door: inwoners van België; bedrijven gevestigd in België (maatschappelijke zetel) en instellingen gevestigd in België. De private buitenlandse investeringen slaan op de investeringen gedaan door: personen, bedrijven en instellingen gevestigd in het buitenland.

Investerings in fysiek kapitaal

Aan de hand van de fysieke kapitaalvoorraad is het mogelijk om een beeld te krijgen van de toestand van de uitrusting, de infrastructuur en de immateriële activa van een economie op een gegeven moment. De netto fysieke kapitaalvoorraad ontstaat uit de accumulatie van investeringen van de bedrijven, de gezinnen en de overheid doorheen de tijd. De economische dynamiek en de productiecapaciteit van een land worden weerspiegeld door de fysieke kapitaalvoorraad. Door de toename van de hoeveelheid fysiek kapitaal kan de toekomstige productie van goederen en diensten verzekerd worden. De kwaliteit van het fysiek kapitaal is minstens even belangrijk voor een duurzame ontwikkeling als de hoeveelheid. De kwaliteit van zowel machines als gebouwen kan bijvoorbeeld het werk van de mens vergemakkelijken en de productiviteit verhogen. Ze kan ook zorgen voor een efficiënter gebruik van de natuurlijke rijkdommen en/of voor een verminderde uitstoot van vervuilende stoffen.

De investeringen in fysiek kapitaal kunnen gemeten worden door de indicatoren:

- Netto vaste kapitaalvoorraad. Deze indicator kan op basis van de nationale rekeningen bepaald worden. De netto vaste kapitaalvoorraad is de som van de waarde van alle vaste activa op een bepaald ogenblik en in een bepaald gebied uitgedrukt in euro.
- Bruto investeringen in vaste activa (BIVA). Het BIVA staat voor: "het saldo van de gedurende een bepaalde periode door ingezeten producenten verrichte aan- en verkopen van vaste activa. Tevens omvatten zij bepaalde toevoegingen aan de waarde van niet-geproduceerde activa die zijn gerealiseerd door de productieve activiteit van producerende of institutionele eenheden"

Investerings in menselijk kapitaal

Het begrip menselijk kapitaal heeft betrekking op de aanwezigheid van kennis en vaardigheden in een organisatie. Het menselijk kapitaal kan gestimuleerd worden door onderwijs, training en ervaring. De vaardigheden en de competenties van de werknemers hebben een belangrijke impact op de kwaliteit van de uitgevoerde prestaties. Het is daarom belangrijk voor de ondernemingen, de overheid en de werknemer om te investeren in het menselijk kapitaal. Mogelijke indicatoren in dit verband kunnen zijn: het aantal opleidingen en trainingen dat wordt ingericht door de overheid (en diens instellingen) en/of bedrijven, het aantal afgestudeerden met een bepaald diploma,

Het fysiek kapitaal en het menselijk kapitaal hebben een onderlinge samenhang. Zo kan een kapitaalintensief productieproces, dat gebruik maakt van geavanceerde apparatuur, het inschakelen van goedopgeleide mensen vereisen. Het is natuurlijk ook mogelijk dat een toename van het fysiek kapitaal leidt tot een afname van het menselijk en milieukapitaal. Zo kan een investering in nieuwe productiemachines leiden tot een daling van het vereiste personeel. Dus de mate waarin het fysiek kapitaal het milieukapitaal en het menselijk kapitaal vervangt dient een rechtvaardig en duurzaam evenwicht (balanced growth) tussen deze begrippen te bewaren.

Investerings in financiële activa

Een volgende variabele in het thema investeringen zijn de investeringen in de financiële activa. Hieronder vallen de investeringen in aandelen, obligaties, OLO's, staatsbons, De vraag die bij deze variabele hoort is: Heeft de voorgenomen overheidsbeslissing een impact op de investeringen in financiële activa? Met andere woorden, zullen er meer, minder of evenveel financiële activa aangekocht worden ten gevolge van de overheidsbeslissing.

Consumptieprijzen

De consumptieprijzen slaan op de prijzen van de goederen en diensten die geconsumeerd worden in België. Zal de voorgenomen overheidsbeslissing zorgen dat de consumptieprijzen gaan wijzigen? Zullen de goederen en diensten goedkoper of duurder worden? Een mogelijke indicator in dit verband is het indexcijfer der consumptieprijzen. Hoewel één overheidsbeslissing zelden een noemenswaardige impact op dit indexcijfer zal hebben. Een andere mogelijkheid is het opvolgen van de evolutie van een bepaalde korf van goederen. (Dus zelf een aantal goederen en diensten selecteren en hiervan een indexcijfer maken).

Lonen

Een variabele die samenhang met de prijzen zijn de lonen. In België is het zo dat de lonen gekoppeld zijn aan de evolutie van de prijzen. Ook hier geldt de bemerking dat één overheidsbeslissing zelden een noemenswaardige invloed zal hebben op de algemene loonmassa in België. Wel kan het zijn dat de lonen in bepaalde (deel)sectoren zullen wijzigen en de impact van de overheidsbeslissing duidelijk wordt. Mogelijk indicatoren zijn dus: de brutoloonkost in een bepaalde sector, de gemiddelde brutoloonkost per werknemer (al dan niet opgesplitst in bedienden- arbeider), de netto lonen in een sector, de gemiddelde netto lonen in een sector.

Aantal startende bedrijven

Een variabele die vaak in dezelfde richting evolueert als het BBP is het aantal startende bedrijven. Wanneer het aantal startende bedrijven toeneemt, zal dat meestal op termijn tot een economische groei leiden. Het bepalen van het aantal startende bedrijven wordt gemeten op jaarbasis. Een databron voor het aantal startende bedrijven is de startersservice van UNIZO.

Een voorbeeld zal aantonen waarom deze variabele van betekenis kan zijn. Stel dat de overheid een beslissing neemt om de administratieve lasten voor beginnende ondernemingen te reduceren. Uit onderzoek blijkt dat dit een positief effect zal hebben op het aantal startende bedrijven. Onrechtstreeks zal deze maatregel ook zorgen voor een stijging van het Bruto Binnenlands Product. Het

aantal startende bedrijven is hier een intermediaire variabele. Het is dus eenvoudiger om het effect van een maatregel op het aantal startende bedrijven te bepalen, dan het effect van die maatregel op het BBP.

Energieprijzen

Een volgende belangrijke deelcategorie van de prijzen zijn de energieprijzen. De laatste jaren zijn de energieprijzen, meer in het bijzonder de brandstofprijzen, fors de hoogte ingegaan. Deze toenemende energieprijzen zetten de winstgevendheid van bepaalde ondernemingen onder druk en/of vertalen zich een toenemende prijzen voor de consument. Het is meteen duidelijk dat andere factoren zoals productieniveau, concurrentievermogen van de ondernemingen, productiviteit afhankelijk zijn van de energieprijzen. Er moet in dit onderdeel dus gekeken worden naar de brandstofprijzen, elektriciteitsprijzen, houtprijzen, steenkoolprijzen,

Draagkracht van bedrijven

De financiële draagkracht van bedrijven slaat op de mate waarin ze hun financiële verplichtingen (passiva) kunnen dragen met de beschikbare middelen (activa). Als een overheidsmaatregel ervoor zorgt dat een bedrijf zijn financiële verplichtingen niet meer kan nakomen, zal de draagkracht van dat bedrijf verminderen. Voor de draagkracht van ondernemingen te bepalen, kan men gebruik maken van financiële ratio's zoals liquiditeit in ruime en enge zin. Informatie over deze variabele kan bekomen worden bij Graydon, vakorganisaties, de bedrijven zelf (enquête).

Concurrentievermogen van bedrijven

Het concurrentievermogen van een regio wordt gedefinieerd als: ‘*het vermogen van een nationale/regionale economie om op een duurzame manier te voorzien in een hoge en stijgende levensstandaard en dit gekoppeld aan een hoge werkgelegenheid*’. Het concurrentievermogen vormt dus geen doel op zich, maar is wel een noodzakelijke voorwaarde om gedurende een langere periode een duurzame economische groei en werkgelegenheid binnen een land of regio te creëren. Het concurrentievermogen van België hangt af van het vermogen van onze ondernemingen om betere, superieure (kwalitatieve, innovatieve...) producten en diensten te vervaardigen en te verkopen, waarvoor consumenten bereid zijn een hogere prijs te betalen. Kosten-competitiviteit wordt echter hoe langer hoe moeilijker te realiseren in de praktijk, omwille van de opkomst van nieuwe concurrenten die een belangrijk kostenvoordeel hebben t.o.v. België.

Onderzoek toont aan dat het concurrentievermogen van bedrijven bepaald wordt door de beschikbaarheid en de kwaliteit van de productiefactoren (kapitaal, arbeid en kennis). Maar ook de marktstructuren waarin de lokale bedrijven moeten concurreren heeft een bepalende invloed op het concurrentievermogen.

De samenhang van het concurrentievermogen met andere economische variabelen komt aan bod in de causale keten.

Verschuiving van economische activiteit: geografisch en of sectoraal

Deze vraag valt uiteen in twee delen: een geografische en een sectorale verschuiving van economische activiteit. De geografische verschuiving slaat op

een verschuiving van de economische activiteit tussen verschillende regio's. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat bepaalde bedrijven van Wallonië naar Vlaanderen zullen verhuizen omwille van bepaalde voordelen in Vlaanderen.

De sectorale verschuiving heeft betrekking op de verschuiving van economische activiteit tussen verschillende sectoren.

Volume export – Volume import

Aangezien België een kleine open economie is, is de export een belangrijke economische variabele. De openheidsgraad - de verhouding tussen de waarde van de buitenlandse handel en de finale vraag in een economie - bedroeg in de periode 1995-2003 gemiddeld 43,7 %. België is daarmee de op twee na meest open economie van de eurozone, waar de openheidsgraad gemiddeld 24,9 procent bedraagt. Gaat het alleen om de export van goederen, dan is ons land zelfs de meest open economie. Dit is vooral te danken aan de centrale ligging van ons land in de eurozone.

De bedoeling van deze variabele is te achterhalen of de voorgenomen overheidsbeslissing een impact heeft op het volume van de export. Er kan gekeken worden naar: de omvang van de export van een bepaald goed in eenheden, de omvang van de Belgische export in geldtermen (waarde), omvang van de export ten opzichte van het BBP, de openheidsgraad van onze economie.

Dezelfde redenering kan gemaakt worden voor het volume van de import. Hierbij kan gekeken worden naar: de omvang van de import van een bepaald goed in eenheden, de omvang van de Belgische import in geldtermen, de omvang van de import ten opzichte van het BBP, de openheidsgraad van onze economie.

Innovatie: octrooi- en patentaanvragen

Innovatie is van cruciaal belang om in te kunnen spelen op veranderende behoeften, om zo effectief mogelijk gebruik te maken van nieuwe technieken en om efficiënter te kunnen werken. Verder is innovatie belangrijk om de marktpositie, concurrentiepositie van onze bedrijven te behouden en zelfs te verbeteren.

Om tot innovatie te komen zijn de investeringen in technologisch kapitaal belangrijk. Zo zijn de octrooien en de patenten belangrijk om een ontdekt voordeel te behouden. Een mogelijke indicator in dit verband is het aantal geregistreerde patenten en octrooien in één jaar. Ook voor de andere intellectuele eigendomsrechten (vb software) is het verkrijgen van de nodige informatie eenvoudig. Deze informatie kan opgevraagd worden bij (onder andere) volgende instellingen:

- De Belgische dienst voor de intellectuele eigendom
- The European Patent Office

Overheidsuitgaven

De middelen die de overheid ontvangt, gaat ze inzetten om haar doelen en taken te vervullen. Deze uitgaven in de vorm van consumptie-uitgaven en investeringen hebben een grote impact op de duurzame ontwikkeling, waaronder de economische groei. De overheidsuitgaven omvatten alle uitgaven van de overheid: de financiering van de gemeenschappen en de gewesten (zoals bepaald

in de bijzondere financieringswet), het betalen van de ambtenaren, de uitgaven met betrekking tot de sociale zekerheid, De vraag is dus: Zal de voorgenomen overheidsbeslissing ervoor zorgen dat de overheidsuitgaven zullen wijzigen? Cijfers over de overheidsuitgaven kunnen opgevraagd worden bij het NIS en de FOD Financiën.

Overheidsschuld

In modelformulier B kwamen de overheidsontvangsten en de overheidsuitgaven aan bod. In dit modelformulier ligt de aandacht op een afgeleide variabele namelijk de overheidsschuld. De overheidsschuld in de zin van het Verdrag van Maastricht, is de nominale waarde van alle aan het einde van een periode (jaar, trimester) uitstaande brutoverplichtingen van de overheid, met uitzondering van de verplichtingen waarvan de corresponderende financiële activa door de overheid worden aangehouden. Het is belangrijk dat de overheid de schuldenlast in de hand houdt opdat de aflossing niet te zwaar zou wegen op de toekomstige generaties en geen belemmering vormt voor hun behoefte om gunstige en voor hun ontwikkeling noodzakelijke maatregelen te financieren. De indicator die vaak gepaard gaat met de overheidsschuld is : ‘de overheidsschuld uitgedrukt als percentage van het BBP’. Als databron voor de (evolutie van de) overheidsschuld kan de website van de FOD Financiën gebruikt worden.

Werking overheid: institutionele kwaliteit

De kwaliteit van de instituties van de overheid hangt samen met begrippen zoals: corruptie, handhaving, effectiviteit. De overheid is een ‘goede’ institutie als er weinig corruptie is, een effectief handhavingsbeleid en een effectieve overheid. Dat laatste wil bijvoorbeeld zeggen dat de overheid contracten niet zomaar herzielt en dat er objectieve afwegingen gemaakt worden (in bijvoorbeeld kosten-baten-analyses) zonder dat die beïnvloed worden door politieke druk. De vraag is dus: Heeft de voorgenomen overheidsbeslissing een impact op de institutionele kwaliteit? Met andere woorden, zal de beslissing de effectiviteit van de werking van de overheid veranderen? Een mogelijke wijze om de institutionele kwaliteit te benaderen is aan de hand van de regelgevingskwaliteit, de transparantie binnen de overheid, het aantal corruptiegevallen in een overheidsinstelling,

Handhaving van eigendomsrechten

De overheid moet erop toezien dat de (intellectuele) eigendomsrechten worden gehandhaafd. Zonder een doeltreffend handhavingsbeleid van de eigendomsrechten zullen de innovatie en de creativiteit (en de bijhorende investeringen) in de economie verminderen. Dus middelen voor de handhaving van de eigendomsrechten zijn belangrijk voor het behouden van de economische welvaart.

Op Europees vlak bestaat er de TRIPS-overeenkomst, deze omvat bepalingen betreffende de middelen tot handhaving van intellectuele-eigendomsrechten die gemeenschappelijke normen vormen op internationaal vlak. Deze normen moeten door de lidstaten (dus ook België) worden nageleefd.

Om de bescherming van eigendomsrechten en de naleving van contracten te meten zijn er indexen opgesteld. Vb de IRGC index van Knack en Keefer en de BE index van Mauro.

Andere

Onder deze categorie vallen alle andere economische variabelen die niet in de voorgaande categorieën staan. Deze categorie is toegevoegd omdat het onmogelijk is om een limitatieve opsomming van alle variabelen te maken. De economische variabelen die zullen wijzigen zijn case-gevoelig, met andere woorden elke maatregel zal op specifieke variabelen inspelen.

Het belang van causale ketens of verbanden binnen de economische pijler

De analyse van de causale verbanden binnen en met de “economische pijler” dient enkel te gebeuren wanneer de voorgenomen overheidsbeslissing belangrijke effecten blijkt te veroorzaken. Wanneer u zich kunt beperken tot het invullen van modelformulier B aangezien er geen belangrijke effecten bestaan, dan is er geen analyse van de causale verbanden nodig. Wanneer er wel omvangrijke impacts bestaan, dan dient u de causale verbanden tussen deze effecten wel te onderzoeken.

Waaruit kunnen deze causale verbanden nu bestaan? Vooreerst kunnen verschillende aandachtspunten of deelgebieden binnen de “economische pijler” elkaar beïnvloeden. Daarnaast kunnen deelfacetten van de andere pijlers een grote impact veroorzaken. Merk hierbij wel op dat deze opsomming van causale verhoudingen hier niet op exhaustieve wijze gebeurt. Bijkomende oorzakelijke verbanden zijn dus mogelijk.

Houd hierbij ook steeds rekening met het feit dat deze causale verbanden kunnen verschillen naar plaats en tijd: oorzakelijke relaties kunnen enkel in het buitenland of pas na verloop van tijd opduiken. In dit verband wijzen we nogmaals op het belang om gebruik te maken van scenariomethodieken.

Voorbeelden van causale verbanden binnen de economische pijler

Investerings in het algemeen leiden tot:

- Meer tewerkstelling en de werkgelegenheid.
- Een hogere productiviteit (vb minder personeel nodig voor nieuwe machines te bedienen, of beter geschoold personeel (menselijk kapitaal) zal zorgen voor hogere productiviteit)
- Een hoger productieniveau van de ondernemingen
- Verbetering van de draagkracht van de bedrijven
- Verbetering van het concurrentievermogen
- Toename van het aantal octrooi- en patentaanvragen

De prijzen zijn verbonden met:

- De marktwerking: op welk prijsniveau bereiken vraag en aanbod een evenwicht
- De lonen: door indexatie van de lonen
- Het volume van de import en export. Lage prijzen in België zorgt voor meer export en minder import

- Het concurrentievermogen van de bedrijven: te hoge prijzen (vb bij opstarten van een bedrijf om hoge kosten te dekken) zullen het concurrentievermogen beïnvloeden.

Het aantal bedrijven is verbonden met:

- Het aantal startende bedrijven
- De marktwerking: hoe makkelijker het is om markt te betreden, hoe meer bedrijven
- De investeringen: nieuwe investeringen kunnen de nodige ademruimte voorzien voor bestaande en nieuwe bedrijven
- Het productieniveau van de ondernemingen: over het algemeen zal het productieniveau zicht omgekeerd evenredig verhouden met het aantal bedrijven. Hoe meer bedrijven, hoe lager hun afzonderlijk marktaandeel en hun afzonderlijke productie.
- De productiviteit. Als er meer bedrijven zijn, zullen ze door de marktdruk efficiënter werken.

De overheidsuitgaven zijn verbonden met:

- De investeringen. Als er weinig investeringen en weinig economische groei is, zullen de overheidsuitgaven vaak stijgen om de economie terug aan te trekken. (vb het aanleggen van wegen of andere infrastructuurwerken)
- De overheidsschuld. Als de overheidsuitgaven te hoog zijn, zal de overheidsschuld toenemen (of niet afnemen).

De productiviteit is verbonden met:

- De concurrentiekracht van de ondernemingen. Als de productiviteit van een onderneming hoog is, zal de concurrentiekracht van deze onderneming hoog zijn.
- De prijzen. Vaak is het zo dat een hoge productiviteit gepaard gaat met lagere prijzen voor de consument. (vb denk aan de strategie van Colruyt)
- Het productieniveau/ de output van de ondernemingen. Een hogere productiviteit laat een onderneming toe om met een bepaalde input een grotere output te bereiken.

De verschuiving van de economische activiteit (geografisch en/of sectoraal) is verbonden met:

- Het volume van de import en export. Een verschuiving van de economische activiteit naar een andere geografisch gebied kan zorgen voor een schommeling in de buitenlandse handel.
- De investeringen. Als de investeringen in een bepaald gebied toenemen, zal de economische activiteit in die regio veranderen.
- De marktwerking. Als een bepaalde regio een vlottere marktwerking kan garanderen, zal de economische activiteit zich naar die regio verplaatsen. (vb makkelijker om bedrijf op te starten in België => buitenlandse ondernemers zullen sneller geneigd zijn om hun bedrijf in België op te richten).

Handhaving van de eigendomsrechten is verbonden met:

- De investeringen. Als een land een slechte reputatie heeft met betrekking tot de bescherming van de eigendomsrechten, zullen er minder investeringen in dat land plaatsvinden.
- De institutionele kwaliteit. Een slechte handhaving van de eigendomsrechten hangt samen met een mindere institutionele kwaliteit.
- Het aantal startende bedrijven. Een slechte handhaving zal zorgen voor minder nieuwe bedrijven.
- Het aantal octrooi- en patentaanvragen. Een goed handhavingsbeleid zal zorgen voor meer investeringen in innovatie en bijgevolg meer octrooi- en patentaanvragen.

De lonen zijn verbonden met:

- De overheidsontvangsten. Als de lonen van de werknemers toenemen, nemen de overheidsontvangsten (belasting op deze lonen) toe.
- De prijzen. Als de prijzen stijgen dan zullen de lonen (normaal gezien) volgen.
- Het volume van de export. Als de lonen in een land hoog zijn, dan zullen de prijzen van de goederen hoog zijn en zal het vraag naar de export afnemen.
- Het concurrentievermogen van de ondernemingen. Als de loonlast voor de ondernemingen stijgt, kan het zijn dat de concurrentiekracht van de onderneming afneemt.
- De draagkracht van de ondernemingen. Een stijging van de lonen zal ervoor zorgen dat de draagkracht van de onderneming meer onder druk komt te staan want de financiële verplichtingen van de onderneming nemen toe.

De hierboven opgesomde verbanden binnen de economische keten vormen geen exhaustieve lijst. Het komt uiteraard de opsteller van de quick scan toe deze mogelijke causale verbanden naar eigen inzicht al dan niet uit te diepen.

Concrete uitwerking van een causale keten binnen de economische pijler

Stel dat de Federale overheid beslist om nieuwe regelgeving te creëren, die extra nalevingskosten en administratieve lasten met zich meebrengt voor de ondernemingen in België. De onderstaande causale keten tracht deze situatie te schetsen:

Extra nalevingskosten en administratieve lasten leiden tot:

- => extra kosten bovenop de productiekosten
 - => hogere prijzen
 - => toenemende inflatie
 - => daling van de koopkracht
 - => daling van de consumptie
 - => ongunstig voor het BBP
 - => daling overheidsontvangsten
 - => daling reëel inkomen
- => afnemende vraag
 - => minder werkgelegenheid
- => minder export
 - => verslechtering ruilvoet (terms of trade)

=> daling vraag naar Belgische producten
 => daling werkgelegenheid
 => daling van de winstgevendheid van de onderneming
 => daling productiviteit
 => minder concurrentiekracht
 => daling van de economische groei
 => hogere prijzen (zie begin keten)
 => daling van de reële lonen
 => minder investeringen in menselijk kapitaal
 => minder productiviteit
 => minder investeringen in fysiek en technologisch kapitaal
 => minder innovatie
 => minder productiviteit (zie begin keten)
 => minder buitenlandse investeringen
 => daling van de concurrentiekracht (zie begin keten)

Bovenstaande keten toont aan dat het effect van extra nalevingskosten en administratieve lasten in de eerste plaats beperkt is tot hogere prijzen en/of een dalende winstgevendheid van de ondernemingen. Maar na het opstellen van een causale keten wordt meteen duidelijk dat de effecten van de voorgestelde overheidsbeslissing veel verder gaan. Natuurlijk zegt bovenstaande keten niets over de mate waarin deze variabelen wijzigen. Het doel van het opstellen van causale ketens is een breder zicht te krijgen op de potentiële effecten van de voorgenomen overheidsbeslissing.

4.2. Toelichting bij de uitgebreide sociale impactmatrix

De kwaliteit van het gezinsleven of het samenwonen

Stabiele gezinnen zijn cruciaal voor de individuele en sociale ontplooiing van de gezinsleden, en dan vooral van de kinderen. In die zin vormen zij heel belangrijke bouwstenen voor een stabiele samenleving en zijn het bronnen van spontane solidariteit.

Om als stabiel gezin te kunnen bestaan, moeten even wel verschillende voorwaarden vervuld zijn, zoals een voldoende hoog inkomen, kwaliteitsvolle huisvesting, e.d.m. Aangezien deze elementen in deze quick scan reeds afzonderlijk aan bod komen, is het hier de bedoeling te focussen op de eerder “zachte” aspecten van een stabiel gezinsleven.

Als indicatoren voor dit thema kunnen we gebruik maken van:

- het aantal huwelijken en wettelijke samenlevingsvormen,
- het aantal echtscheidingen en het aantal kinderen dat hierbij betrokken zijn,
- het aantal eenoudergezinnen en het aantal kinderen hierin,
- het aantal kinderen dat in pleegoudergezinnen verblijft,

De sociale inclusie van kwetsbare groepen

In essentie leidt dit thema tot het onderzoek naar de “verdelingseffecten” van de algemene armoede of sociale ongelijkheid, zoals behandeld in de quick scan. Hier gaat het minder over de hoeveelheid armoede in absolute termen, maar veeleer over wie er arm is of dreigt te worden. De algemene armoedecijfers dienen dus uitgesplitst te worden naar deze kwetsbare bevolkingsgroepen. Bijkomend onderzoek kan ook aangeven waarom zij het meest vatbaar zijn voor armoede en sociale uitsluiting.

Onder kwetsbare groepen bedoelen we de bevolkingsgroepen die door hun specifieke tekorten aan bepaalde eigenschappen (handicaps, taalproblemen, gebrek aan opleidingen,...), door bepaalde toevalligheden en tegenslagen of door maatschappelijke vooroordelen minder aansluiting vinden bij de maatschappelijke ontwikkelingen of die zich onvoldoende sociaal en individueel kunnen ontplooien.

Deze achtergestelde bevolkingsgroepen kunnen zijn:

- mensen met een ernstige handicap,
- migranten en etnische of religieuze minderheden,
- langdurig werklozen,
- senioren en bejaarden,
- extreem arme mensen,
- mensen met een zeer laag opleidingsniveau,...

De kwaliteit van de tewerkstelling

De kwaliteit van de tewerkstelling bevat verschillende aspecten die niet los van elkaar gezien kunnen worden, maar daarentegen als indicatoren moeten samen gelezen worden:

- meer arbeidszekerheid;
- flexibiliteit van de arbeidstijd in functie van meer levenskwaliteit;
- aanpassen van de lonen aan de welvaartsevolutie;
- meer garanties voor een wettelijke bescherming voor alle jobs;
- het verbeteren van de inhoudelijke kwaliteit of zinvolheid van jobs;
- meer vormingsmogelijkheden op de werkvloer.

De cultuurbeleving en de verspreiding van culturele kennis:

Via cultuur drukken mensen hun waarden, belevingen en inzichten uit. Het is aan de hand van cultuur dat mensen met elkaar communiceren en aan het maatschappelijk leven deelnemen. De UNESCO omschrijft het begrip cultuur als alles wat een samenleving of een bevolkingsgroep kenmerkt en aan elke mens zijn identiteit geeft. Deze algemeen aanvaarde definitie erkent behalve de kunsten en de letteren, ook de levenswijze, de fundamentele rechten van de mens, waarden, tradities en geloof als culturele verschijnselen. Daarom moet cultuur in zijn geheel of totaliteit benaderd worden.

Elke persoon en elke gemeenschap heeft dus zijn eigen cultuur of culturen. Het cultuurbeleid moet zich dan ook richten op de bevolking in zijn geheel of in al haar diversiteit. Daarenboven is het cruciaal om cultuurbeleving als een overkoepelend gegeven te beschouwen. Cultuur heeft immers betrekking op alle aspecten van het individueel en sociaal leven. Zo hebben de culturele normen, waarden en gebruiken een invloed op de wijze waarop mensen o.m. gezondheid, opvoeding en werk benaderen.

De volgende indicatoren kunnen naar voor geschoven worden:

- het aantal culturele evenementen,
- het aantal lokale culturele evenementen,
- het aantal deelnemers hieraan,
- het totale subsidiebedrag voor cultuur,
- het aantal bibliotheken, mediatheken, leden van bibliotheken en uitgeleende werken,
- het aantal gelezen nieuwsbladen en informatieve magazines,
- het aantal vrijwilligers,

De toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg:

Dit gegeven kan ten dele vorm krijgen door de totale uitgaven van een patiënt voor het verkrijgen van een kwaliteitsvol pakket aan gezondheidszorgen te relateren tot zijn inkomen. Er zijn dus twee variabelen of indicatoren:

- de invulling en kostprijs van kwaliteitsvolle gezondheidszorg (zie quick scan),
- de verhouding van het inkomen tot de kostprijs van dit minimumpakket.

De toegankelijkheid tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg wordt gewaarborgd zolang het totaalbedrag aan kosten een bepaalde grens niet te boven gaat. Hierdoor zouden immers steeds meer bevolkingsgroepen niet langer over voldoende toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorgen kunnen beschikken, wat de algemene gezondheid van de bevolking en van bepaalde bevolkingsgroepen zou ondermijnen.

Dit element kan echter nog verder inhoudelijk ontwikkeld worden door in kaart te brengen hoe en waarom bepaalde kwetsbare groepen er niet in slagen daadwerkelijk gebruik te maken van deze toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg. Het sociale zekerheidssysteem kan er immers ongewild voor zorgen dat deze groepen door belangrijke fysieke, psychische of sociale barrières geremd worden (cfr. het Matteüs-effect).

De toegang tot kwaliteitsvol onderwijs:

Mutatis mutandis kan een gelijkaardige redenering als de bovenstaande ook hier gebruikt. Meer concreet door gebruik te maken van twee kengetallen:

- de invulling en kostprijs van kwaliteitsvol onderwijs (zie quick scan),
- de verhouding van het inkomen tot de kostprijs van dit minimumpakket.

Ook hier is aanvullend een kwalitatieve analyse nodig van de hinderpalen die deze toegang tot kwaliteitsvol onderwijs kunnen belemmeren voor bepaalde groepen.

De toegang tot kwaliteitsvolle huisvesting:

Idem als het voorgaande.

Voorbeelden van causale verbanden binnen de sociale pijler

De analyse van de causale verbanden binnen en met de “sociale pijler” dient enkel te gebeuren wanneer de voorgenomen overheidsbeslissing belangrijke effecten blijkt te veroorzaken. Wanneer u zich kunt beperken tot het invullen van modelformulier B aangezien er geen belangrijke effecten bestaan, dan is er geen analyse van de causale verbanden nodig. Wanneer er wel omvangrijke impacts bestaan, dan dient u de causale verbanden tussen deze effecten wel te onderzoeken.

Waaruit kunnen deze causale verbanden nu bestaan? Vooreerst kunnen verschillende aandachtspunten of deelgebieden binnen de “sociale pijler” elkaar beïnvloeden. Daarnaast kunnen deelfacetten van de andere pijlers een grote impact veroorzaken. Merk hierbij wel op dat deze opsomming van causale verhoudingen hier niet op exhaustieve wijze gebeurt. Bijkomende oorzakelijke verbanden zijn dus mogelijk.

Houd hierbij ook steeds rekening met het feit dat deze causale verbanden kunnen verschillen naar plaats en tijd: oorzakelijke relaties kunnen enkel in het buitenland of pas na verloop van tijd opduiken. In dit verband wijzen we nogmaals op het belang om gebruik te maken van scenariomethodieken.

- * Armoede – of een gebrek aan voldoende inkomen – leidt tot
 - een achteruitgang van de kwaliteit van het gezinsleven
 - een vermindering in de toegang tot kwaliteitsvol onderwijs, gezondheidszorg en huisvesting
 - een daling van de mogelijkheden tot cultuurbeleving
- * Een gebrekkige kwaliteit van de tewerkstelling heeft als gevolg
 - meer armoede,
 - een vermindering van de kwaliteit van het gezinsleven.
- * Wanneer de toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en dus de scholingsgraad daalt, dan
 - daalt de kwaliteit van de tewerkstelling,
 - daalt de toegang tot de democratische basisrechten (cfr. het Matteüseffect),
 - verminderen de mogelijkheden tot cultuurbeleving.
- * Een gebrekkige toegang tot gezondheidszorg leidt (naast een daling van de algemene gezondheid) naar:
 - een daling van de kwaliteit van het gezinsleven,
 - meer armoede,
 - een daling van de kwaliteit van de tewerkstelling,
 - een vermindering van de daadwerkelijke cultuurbeleving.
- * Wanneer kwaliteitsvolle huisvesting ruim beschikbaar is, dan veroorzaakt dit:
 - betere gezondheid,
 - een verbetering van de kwaliteit van het gezinsleven.

Voorbeelden van causale verbanden tussen de sociale en de andere pijlers

* Een lagere milieukwaliteit (bijvoorbeeld meer emissies van verontreinigende stoffen) leidt tot:

- een daling van de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle huisvesting,
- een vermindering van de algemene gezondheid,
- een daling van de kwaliteitsvolle tewerkstelling.

* Meer economische groei en meer winstgevendheid van bedrijven geeft aanleiding tot

- betere gezondheidszorgen (door een groter overheidsbudget),
- een verbetering van de kwaliteit van de tewerkstelling,
- een vermindering van de armoede,
- een verbetering van de onderwijsvoorzieningen en sociale huisvesting (door hogere overheidsuitgaven hiervoor).

* Omgekeerd kan een verbetering van de toegankelijkheid tot kwaliteitsvol onderwijs en vorming bijvoorbeeld leiden tot:

- een betere inschakeling van kwetsbare groepen in het economisch weefsel, waardoor de economisch groei kan toenemen,
- meer creativiteit en innovatie binnen bedrijven, waardoor de productiviteit van de ondernemingen kan stijgen.

Het komt uiteraard aan de opsteller van DOEB toe deze mogelijke causale verbanden naar eigen inzicht al dan niet uit te diepen.

4.3. Toelichting bij de uitgebreide impactmatrix voor leefmilieu

Bij de keuze van de thema's en indicatoren, nuttig voor het beantwoorden van de vraag of al dan niet milieueffecten aanwijsbaar zijn, is vertrokken van de evidentie dat het gehele domein van het milieu(recht/beleid) door deze trefwoorden moet zijn gevat. Omdat het milieu(recht/beleid) betrekking heeft op alles wat te maken heeft met '*milieuverontreiniging*', '*milieubeheer*' en '*natuurbescherming*', en in ruime zin ook met '*ruimtelijke ordening*', is conceptueel van deze juridische begrippen uitgegaan. Deze juridische begrippen werden volgens hertaald in noties die vlotter toegankelijk zijn en meer zekerheid bieden in het kader van een invulformulier correct te worden beantwoord voor het doel dat wordt beoogd (info bieden voor de mogelijk uit te voeren impactanalyse). Concreet gebeurde deze vertaalslag als volgt.

Indicatoren milieukwaliteit

Het betreft het peilen naar de (mogelijke) rechtstreekse of onrechtstreekse nadelige invloed op mens en milieu ingevolge emissies door de mens van vaste stoffen, vloeistoffen, gassen, micro-organismen en energievormen (zoals warmte, stralingen, geluid en andere trillingen) in de atmosfeer, de bodem of het water.

De meerwaarde van de gehanteerde term '*milieukwaliteit*' bestaat in de terminologische klemtoon die wordt gelegd op het feit dat de overheid niet enkel uitsluitsel dient te geven over de stoffen die worden geëmitteerd, maar ook en

vooral over de impact van deze stoffen op het vlak van immissie (zowel ten opzichte van de mens (zie het kernbegrip ‘hinder’) als ten opzichte van het milieu (zie de kernbegrippen ‘luchtkwaliteit’, ‘waterkwaliteit’ en ‘bodemkwaliteit’): is al dan niet sprake van een nadelige invloed?

Conceptueel minder evident is het onderbrengen van de kernbegrippen ‘afvalverwerking’, ‘milieurisico’s’ en ‘gebruik van schadelijke stoffen’ onder het thema ‘milieukwaliteit’. De verklaring hiervoor is te vinden in het feit dat ook deze kernbegrippen gepaard gaan met een ‘emissie-immissiegegeven’ dat in relatie staat met ‘milieukwaliteit’ in de meest ruime zin van het woord. Hoewel ‘afvalproductie’ en ‘milieurisico’s’ verder doordenkend ook kunnen gelijkgeschakeld worden met de kernbegrippen ‘luchtkwaliteit’, ‘waterkwaliteit’ en ‘bodemkwaliteit’ vertegenwoordigen zij niettemin een welomlijnd milieu-item dat idealiter afzonderlijk in kaart wordt gebracht.

Indicatoren grondstoffen en hulpbronnen

In plaats van gebruik te maken van het (juridisch) kernbegrip ‘milieubeheer’ is geopteerd voor enerzijds het kernbegrip ‘grondstoffen en hulpbronnen’ en voor anderzijds het kernbegrip/indicator ‘biodiversiteit en natuur – bescherming bedreigde soorten’. Daarmee wordt de problematiek aangekaart van de uitputting van het milieu als gevolg van het wegnemen door de mens van biotische of abiotische elementen uit het milieu.

Onder de wegname van biotische elementen valt bijvoorbeeld de houtwinning, de jacht, de vogel- en visvangst. Dit wordt gevat door de meer toegankelijke én voor de DOEB relevante kernbegrippen als ‘grondstoffengebruik’ en ‘bescherming bedreigde soorten’.

De wegname van abiotische elementen (‘onttrekking’) heeft bijvoorbeeld betrekking op het oppompen van grond- of oppervlaktewater, het winnen van delfstoffen of het op andere wijze verwijderen van bijvoorbeeld de bodem. Het beheer van de natuurlijke rijkdommen behoort tot deze categorie. Het milieubeheer heeft immers de duurzame aanwending van natuurlijke rijkdommen tot doel, alsook de bescherming van mens en milieu tegen de wegneming van bodem of water met nadelige gevolgen voor mens en milieu. Geopteerd werd voor de meer toegankelijke én voor de DOEB relevante kernbegrippen als ‘waterverbruik’ en ‘grondstoffengebruik’. Dat laatste betreft zowel de ontginning van grondstoffen als het gebruik ervan in productie- en consumptieprocessen. Ontginning gaat zowel om eigen ontginningen als om import en kan leiden tot aantasting van de lokale omgeving en uitputting van schaarse voorraden. Bovendien gaat de kwaliteit van lucht, water en bodem erop achteruit doordat alle grondstoffen vroeg of laat, in Vlaanderen of elders, opnieuw in het milieu terechtkomen in de vorm van afvalstoffen en uitstoot naar lucht, water of bodem.

Hernieuwbare energiebronnen zijn energiebronnen waarvan de gemiddelde jaarlijkse energie-output voor onbepaalde tijd kan worden gehandhaafd: windenergie, zonne-energie, aardwarmte, golfenergie, getijdenenergie, waterkracht, biomassa, stortgas, rioolwaterzuiveringsgas en biogas.

Indicatoren biodiversiteit en natuur

In plaats van gebruik te maken van het (juridisch) kernbegrip natuurbescherming is geopteerd voor het kernbegrip *'biodiversiteit en natuur'*. De natuurbescherming heeft het natuurbehoud en de bevordering van de biologische diversiteit tot doel, met name door de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van natuurlijke habitats en ecosystemen en het behoud van de wilde soorten, in het bijzonder van deze die bedreigd, kwetsbaar, zeldzaam of endemisch zijn. Ook de landschapsbescherming wordt als onderdeel aanzien van de natuurbescherming. De landschapszorg heeft immers tot doel de landschappelijke diversiteit te bevorderen, in het bijzonder door de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van de landschappen met een esthetische, ecologische of cultuurhistorische waarde.

Deze juridische begrippen zijn hertaald in de meer toegankelijke indicatoren *'oppervlakte beschermd gebied'*, *'bescherming bedreigde soorten'* en *'beschermde landschappen'*. De positieve relatie tussen de grootte van natuurgebieden en de soortenrijkdom is een van de weinige algemeen geldende wetmatigheden in de ecologie. Sommige soorten kunnen alleen overleven vanaf een bepaalde grootte van natuurgebied. De soorten die alleen in grotere natuurgebieden overleven zijn dikwijls zeldzamere soorten, maar ook die soorten vervullen een rol in het functioneren van ecosystemen.

Het meer op zichzelf staande item van het *'dierenwelzijn'* werd geacht als indicator meest zinvol te kunnen worden ondergebracht onder het thema van biodiversiteit en natuur.

Indicatoren ruimte

In een ruimere visie op milieu(recht/beleid) wordt ook de ruimtelijke ordening en stedenbouw en de bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten tot het milieu(recht/beleid) gerekend. Een goede ruimtelijke ordening is immers van belang voor het milieu(beleid). Zo wordt in Nederland, en sinds kort ook in België, de term *'omgevingsrecht'* gebruikt als overkoepelende term voor het milieurecht en het ruimtelijke ordeningsrecht. Eén en ander verantwoordt in casu de opname van het kernbegrip *'ruimte'* onder de milieueffecten.

Via de gehanteerde indicator *'ruimtegebruik'* wordt beoogd uitsluitel te krijgen over ruimtelijke aspecten als bijvoorbeeld zoning en verweving. Het eerste heeft betrekking op het aanbrengen van een ruimtelijke scheiding tussen milieubelastende en milieugevoelige functies ter bescherming of vergroting van de leefkwaliteit. Het tweede slaat op de vraag hoe wordt omgegaan met de verweving van functies die aanleiding geven tot conflicten omwille van de eraan verbonden gevoeligheden *cq.* hinderaspecten.

Via de indicator *'versnippering'* wordt beoogd na te gaan in welke mate het tegenovergestelde wordt gerealiseerd, met name het *'hogere'* doel van de *'compactheid'*. Versnippering is de degradatie van de structurele toestand van het landschap of de ruimte: versnijding van landschappen door infrastructuur en bebouwing, het verscherpen van contrasten tussen naburige eenheden van bodemgebruik. Deze indicator kan tevens in verband worden gebracht met andere ruimte- en milieu-indicatoren: het bouwen van meer compacte woningen

impliceert bijvoorbeeld minder ruimtegebruik. Verder presteert een compacte woning beter qua energieverbruik en akoestische isolatie. Platte daken kunnen als basis voor groendak dienen.

De indicator *'areaal groen'* slaat op de vraag of binnen de ruimtelijke ordening (voldoende) groen wordt gerealiseerd. Ook het item van de *'tijdelijke natuur'* valt hieronder. Deze komt voor binnen grote gebieden met veel beschikbare restruimte zoals havens, maar kan ook binnen stedelijke gebieden op bijvoorbeeld onbebouwde percelen.

De indicator *'waterhuishouding'* is bedoeld uitsluitend te geven over alle informatie die ook een rol speelt bij instrumenten als de *'watertoets'*. Het betreft concreet de mogelijke nadelige gevolgen van de voorgenomen beleidsbeslissing voor het watersysteem (de kwaliteit of de kwantiteit van het oppervlaktewater of het grondwater) en voor de functies die het watersysteem voor de mens vervult (zie bv. de risico's op wateroverlast en het gevaar voor verstoring van de grondwaterlagen).

Het aspect van de mobiliteit is tenslotte gevat door de (meer toegankelijke) indicatoren *'transportvolume (congestie)'* en *'transportmodi'*: wegverkeer, spoor, binnenvaart, luchtvaart en leidingen.

Voorbeelden van causale verbanden binnen de milieupijler

Binnen en in relatie tot het thema *'milieukwaliteit'*:

- Afvalproductie kan leiden tot aantasting van de lucht-, bodem- en waterkwaliteit
- Aantasting van de lucht-, bodem- en waterkwaliteit kan leiden tot hinder
- Milieurisico's kunnen in relatie staan met een mogelijke aantasting van lucht-, bodem- en waterkwaliteit en kunnen aanleiding geven tot hinder
- Afvalproductie en milieurisico's kunnen in onderlinge relatie staan

Binnen en in relatie tot het thema *'grondstoffen en hulpbronnen'*:

- Grondstoffengebruik kan in relatie staan met energie- en waterverbruik
- Grondstoffengebruik kan in relatie staan tot het gebruik van schadelijke stoffen
- Grondstoffengebruik kan in relatie staan met een aantasting van de luchtkwaliteit
- Waterverbruik kan leiden tot een aantasting van de waterkwaliteit
- Waterverbruik staat in relatie met waterhuishouding
- Energieverbruik kan in relatie staan met een aantasting van de luchtkwaliteit

Binnen en in relatie tot het thema *'biodiversiteit en natuur'*

- Bescherming bedreigde soorten kan in relatie staan met dierenwelzijn

- Oppervlakte beschermd gebied en beschermde landschappen staan in relatie met ruimtegebruik
- Biodiversiteit staat in relatie met lucht-, water- en bodemkwaliteit

Binnen en in relatie tot het thema ‘ruimte’:

- Versnippering en areaal groen staan in relatie met ruimtegebruik
- Versnippering kan in relatie staan met hinder, energieverbruik, areaal groen en waterhuishouding
- Transportvolume en transportmodi kunnen in relatie staan met aantasting van de luchtkwaliteit, hinder en milieurisico's

5. Het afwegen van de effecten

Verificatie van de onderzoeksresultaten

- Op basis van welke studies, publicaties, surveys of enquêtes werd besloten om bepaalde kernbegrippen, indicatoren en causale verbanden als relevant te weerhouden.
- Welke (authentieke) databronnen werden geraadpleegd?
- Welk cijfermateriaal werd gehanteerd? Zijn de cijfers afdoende specifiek, meetbaar, aanvaard, afgesproken, resultaatgericht, betrouwbaar, tijdsgebonden of actueel (zie de SMART-beginselen)?

Voorafgaandelijk aan het afwegen van de effecten

- Druk kosten en baten uit ten opzichte van de nuloptie
- Vermijd dubbeltellingen
- Houd rekening met risico's
- Vergelijk kosten en baten op basis van hun actuele waarde
- Expliciteer de gebruikte analysehypothese en onzekerheden
- Vermeld uw bronnen
- Maak een olijsting van de doelgroepen en betrokken partijen
- Besteed aandacht aan de evolutie van de effecten in de tijd

Analyse van neveneffecten

Neveneffecten zijn alle effecten die onbedoeld/onverwacht zijn en die een afgeleide vormen van de directe effecten. Door hun aard van ‘tweede orde’ zijn ze niet steeds even goed waarneembaar. Toch kunnen ze belangrijk zijn

- *Onderzoek van de indirecte effecten*
Indirecte effecten zijn ‘tweede orde-effecten’ als gevolg van veranderde directe baten of kosten. Ze slaan op alle ‘betrokkenen’, dit in tegenstelling tot de directe effecten die enkel op de doelgroepen betrekking hebben. Het leggen van causale verbanden kan helpen om de indirecte effecten in kaart te brengen.
- *Analyse van verdelingseffecten*
Een regelgeving kan positieve baten hebben voor de samenleving, maar niettemin ongewenste effecten omdat de *baten en kosten onregelmatig verspreid* liggen over de verschillende betrokken partijen. Dit kan leiden tot een onevenwichtig beleid. Dit element uit zich in de +/- scoring die

aangeeft dat een overheidsmaatregel ‘winnaars’ en ‘verliezers’ kan creëren.

Kies een afwegingsmethode

Maak gebruik van één of meerdere van onderstaande afwegingsmethodes.

- *Kosten-baten analyse*
Een kosten-batenanalyse zet aan tot een systematische inventarisatie van alle kosten en baten en tot een denkproces om deze kosten en baten te monetariseren.
- *Kosteneffectiviteitsanalyse*
De beleidsalternatieven kunnen via een kosteneffectiviteitsanalyse worden gerangordend, hetzij op basis van *kostenminimalisatie* (welke alternatieven realiseren de beoogde effecten tegen de laagste kosten) hetzij op basis van *effectmaximalisatie* (welke alternatieven geven de grootste effecten, gegeven de beschikbare middelen). Bij een kosteneffectiviteitsanalyse gaat de aandacht uitsluitend naar de *kosten* van beleid(suitvoering). Er wordt niet gepoogd om de (maatschappelijke) baten in geld uit te drukken. Dit is vooral mogelijk als de (maatschappelijke) effecten van de verschillende opties niet ver uit elkaar liggen.
- *Multicriteriamethode*
De multicriteriamethode is een methode om alternatieven en varianten met elkaar te vergelijken op grond van verschillende beoordelingscriteria. Deze methode helpt bij het afwegen van geselecteerde criteria, ook als deze niet meteen in geld waardeerbaar zijn. De criteria kunnen onderling uiteenlopen, wat impliceert dat de scores niet zonder meer bij elkaar kunnen worden opgeteld. Een bepaald criterium kan in de beoordeling zwaarder tellen dan een ander criterium. Het aangeven van het belang van het ene criterium ten opzichte van het andere, gebeurt door het toekennen van gewichten aan de verschillende criteria. De gewichten weerspiegelen de voorkeuren van de beslissers. Dit maakt deze methode geschikt om verschillende beleidsvisies in de evaluatie tot uitdrukking te brengen.

6. Consultatie

Door consultatie van relevante betrokkenen verhoogt de kwaliteit van en het maatschappelijk draagvlak voor de impactanalyse en de voorgenomen beleidsbeslissing.

Ga in op vier kernvragen:

- *Wie werd geconsulteerd?* Geef aan welke belangen de geconsulteerden vertegenwoordigen.
- *Hoe gebeurde de consultatie?* Geef aan welke bevragingmethode werd gebruikt.
- *Waar toe leidde de consultatie?* Geef aan of (nog steeds) tegenkanting tegen het voorstel bestaat.
- *Hoe gebeurde de implementatie van de resultaten van de consultatie?*

Houd rekening met volgende tips:

- Consulteer vroeg genoeg
- Maak consultatie transparant
- Kies een geschikte consultatiemethode
- Houd de drempel laag
- Maximaliseer de respons
- Geef feedback

Mogelijke consultatiepartners zijn:

- De doelgroep
- Bedrijventestpanels
- De modelonderneming of modelconsument
- Belangenorganisaties
- De bevolking

Mogelijke consultatietechnieken zijn:

- Dialoogmethode
- Simulatieoefeningen tussen wetenschappers en beleidsmensen
- Wederzijdse leermethodes (via focusgroepen, facilitatoren en observanten)
- Delphi-methode: expertpanels die onafhankelijk van elkaar en telkens opnieuw op vragenlijsten antwoorden tot een consensus wordt bereikt
- Internet

7. Stappenplan

Zie de DOEB niet als document maar als *proces*, met opeenvolgende fases die projectmatig moeten worden aangepakt in een multidisciplinair team.

De opeenvolgende fases van het DOEB-proces kunnen zijn (voor voorbeelden wordt verwezen naar de Europese context):

- de *initiatiefase*: de fase van het uit te werken ‘beleidsidee’ (zie het Europese ‘groenboek’; met dit groenboek poogt de Commissie, door middel van vragen en enquêtes, een beter (in)zicht te krijgen op/in de problematiek, teneinde een weloverwogen beleid te kunnen uitstippelen)
- de *conceptfase*: de fase van de conceptnota (zie het Europese ‘witboek’; met het witboek leggen de EU-instellingen de grote lijnen van het beleid vast)
- de *ontwerpfase*: de fase van de omzetting van het beleid in concrete beleidsbeslissingen (zie de Europese ‘richtlijn’ of ‘verordening’, die de concrete uitwerking vormen van het beleid in bindende rechtsbepalingen)
- de *goedkeuringsfase*: de fase met de verschillende goedkeuringsstappen (zie de goedkeuring op Europees niveau, met mogelijke amendementen)
- de *implementatiefase*: de fase van de uitvoering, toepassing en handhaving van de beleidsmaatregel (zie de omzetting in intern recht van de Europese regelgeving)
- de *nazorgfase*: de fase met de bijhorende monitoring, opvolging en evaluatie van de beleidsmaatregel

Stel een stappenplan op, dat onder meer omvat:

- het verwachte tijds kader voor de ontwikkeling en concrete uitwerking van de beleidsmaatregel
- methode voor de aanpak in fases van de DOEB en de begeleidende beleidsmaatregelen

Werk met interne afspraken, deadlines en tijds kaders. Bewaak de interne samenhang met andere initiatieven, de individuele verantwoordelijkheden, de interne overlegmomenten en de weergave van knelpunten.